

500 Ft

Magyar Múzsa • 2022. december

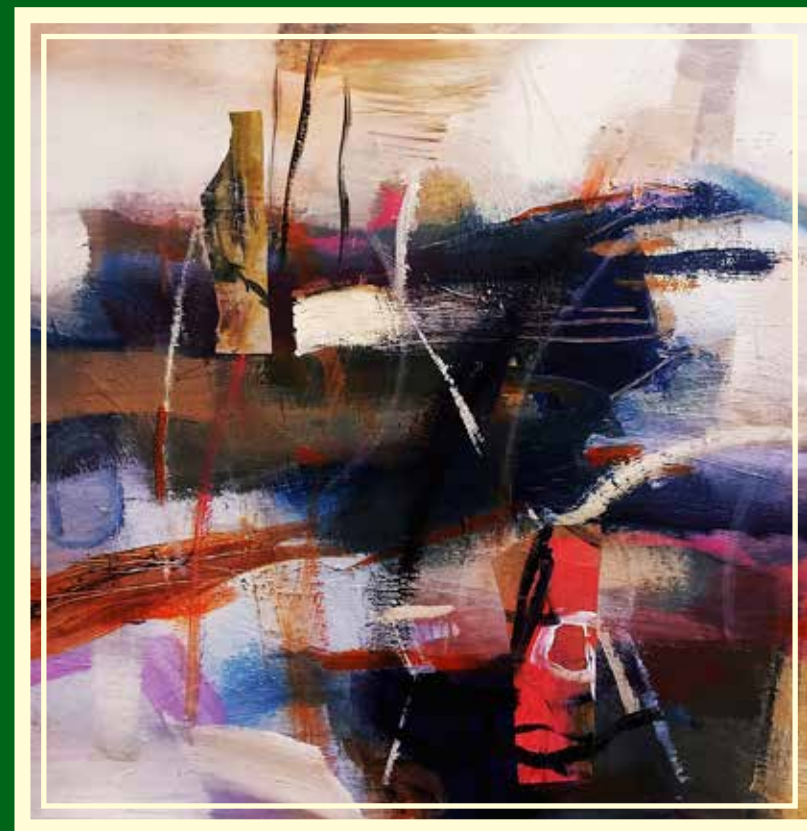
MAGYAR MÚZSA

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE

ÚJ FOLYAM 26. SZÁM • 2022. DECEMBER

5 ÉVE INDULT

BALAJTHY FERENC • BOTOS KATALIN • CSONTOS MÁRTA • FÖLDES DY GABRIELLA
CSÁK GYÖNGYI • LENGYEL JÁNOS • MÁRTONFI BENKE MÁRTA • POZSGAI GYÖRGYI
TARJÁNI IMRE • TORNAI XÉNIA • TÓTHÁRPÁD FERENC • VESZELKA ATTILA

BOBORY ZOLTÁN • BÜKI ATTILA • DOMONKOS LÁSZLÓ • FINTA ÉVA
JOBBÁGY ÉVA • LATORCAI CSABA • MÉSZÁROS GÉZA • PÓSA ZOLTÁN
SAITOS LAJOS • SCHMIDT MÁRIA • TURBÓK ATTILA • ZATKALIK ANDRÁS

Szerkeszti a szerkesztőbizottság:
Bertha Zoltán, Cs. Varga István,
Domonkos László, Ködöböcz Gábor,
Lovas Dániel, Madár János,
Pomogáts Béla

Felelős szerkesztők:
Lovas Dániel
Madár János

Olvasószerkesztő:
Csontos Márta
E-mail: marta.drcsontos@gmail.com

Képzőművészeti rovat:
Mártonfi Benke Márta

Korrektúra: Katzler Hilda
Terjesztés: Lengyel János

Kiadja
a Magyar Újságírók Közössége
Felelős kiadó: a MÚK elnöke

Szerkesztőség, levelezési cím:
1114 Budapest, Bartók Béla út 31.
Telefon: +36 01/209-3494
E-mail: madarjanos48@gmail.com
pressmuk@gmail.com

Online: www.muk-press.hu

Kéziratot nem őrzünk meg
és nem adunk vissza.

Nyomdai munkák:
HTS-ART Kiadó és Nyomda Kft.,
Budapest

Nyomdai előkészítés:
Euro Bioinvest Kft., Kecskemét

A borítón:
Balló Andrea: Palackposta

A hátsó borítón:
Nagy Otília: Fenyőerdő

Domonkos László: A Sárkányölő nyomában	1
Turbók Attila: Indián sírdomb	6
Szöllősy Tibor: Hideg van	7
Urbán Gyula: Betlehem	8
Balajthy Ferenc: Karácsonyi gyónás	9
Tóthárpád Ferenc: Párizsi reggel	10
Szafián Zsuzsanna: Gondolatok sült hal és bor mellett	11
Büki Attila: Mondatok	13
Mihályi Molnár László: Hinni még... ..	14
Jobbágy Éva: A Trianon után feltámadt magyarság folyóirata: a Napkelet	15
Ványai Fehér József: Apám barátai	20
Zatkalik András: Szabó Sára egy napja	22
Saitos Lajos: Tetszés szerint továbbírható	25
B. Tóth Klára: Lelkifur dal, avagy hősi ének egy okostelefonról	26
Patócs Molnár János: Püspökfalat	28
Bobory Zoltán: Várnak	31
Maria Hîncu-Patanchon: Kövek és esők	32
Petrozsényi Nagy Pál: Gödörben	33
Veszeka Attila: Szent Lőrinc könnyei	35
Tarjáni Imre: A törvénykezők is... ..	36
Dr. Latorcai Csaba: Meghurcolt sorsok	37
Finta Éva: A mágus	41

Fizessen elő a Magyar Múzsára!

Kedves Olvasó, fizesse elő a Magyar Múzsát! A folyóirat évente ötször jelenik meg, az ára, postaköltséggel együtt változatlanul 5000 forint. Aki most megrendeli, a 2023-asok mellé ajándékba kap a korábban megjelent számokból!

Keresse Katzler Hildát, a MÚK irodavezetőjét a muk-press@muk-press.hu vagy a hilda.katzler@gmail.com címen, illetve a +36-01/209-3494 vagy a 06-30/483-4068 számon. Ugyanitt lehet jelentkezni a Magyar Újságírók Közösségébe.

A Magyar Múza szerzői fellépéseket vállalnak könyv- és folyóiratbemutatókon, író-olvasó találkozókon, zenés irodalmi esteken stb.

Várjuk az érdeklődő művelődési házak, könyvtárak, iskolák, színházak és egyéb kulturális intézmények jelentkezését!

Keressék Lengyel János szerkesztőt a cadaloraster@gmail.com levelezési címen, vagy a 06-31/317-0478 telefonszámon!

A folyóirat korábban megjelent számain megtalálják a MÚK honlapján: mukpress.hu. A folyóirattal kapcsolatos friss híreket, fontos információkat a Magyar Múza Baráti Társasága című Facebook-oldalon olvashatják!

ISSN 1789-7505

9 771789 750004

Botos Katalin: Chesterton	42
Mártonfi Benke Márta: Érzékeny terek	44
Payer Imre: Tank robajlik vegyesboltba	48
Schmidt Mária: Vákuum	49
Pósa Zoltán: Jászolbölcsöd trónusánál	58
Csák Gyöngyi: BB segít	59
Bozók Ferenc: Hollósírás	63
Almássy Katinka: Ősz	64
Mészáros Géza: Szent terek, áldott idők	65
Viola Szandra: Szobádba minden égszakot	68
Zágon Norbert: Téli borongás	69
Lengyel János: Bartha Gusztáv emlékére	70
Lengyel János: Elkallódva	71
Földesdy Gabriella: Emlékezés a Napkelet folyóirat indulásának centenáriumán	72
Tornai Xénia: A fű hegyén	74
Saitos Lajos: Holdfényben – minden más	75
Pozsgai Györgyi: A lámpagyújtogató	77
Földesdy Gabriella: A mindenség húrjai.....	83
Jóna Dávid: Vagy legyen tél	84
Csontos Márta: Egy kettős évforduló bűvöletében ..	85
Simek Valéria: Anyámnál	88
Kelényi István: Karácsonyi Rózsa-dal... ..	89
Folyóiratszámunk szerzői	90

DOMONKOS LÁSZLÓ

A SÁRKÁNYÖLŐ NYOMÁBAN*

„Ízlésünk ma a bomlás állapotában van. (...) Egy lebontott s kontáruul áthevenyészett világban élünk; érezzük ingatagságát, látjuk falai ferdeségét. Ily körülmények közt jósolni, a holnapot előre tudni nem lehet. De óhajtani, akarni, cselekedni: igenis lehet és kell.”

Fenti sorok több mint kilenc évtizeddel ezelőtt, 1923 januárjában láttak napvilágot. Ennyit arról, van-e új ama bizonyos Nap alatt.

Elöttem a folyóirat, amelyben a korszerű magyar irodalomtörténetírás egyik atyja, az idegenszívűek által legenyhébben csak konzervatívnak titulált jó Horváth János az előbbieket írta, *Új közízlés felé* címmel. Narancsságra a színe, „a Magyar Irodalmi Társaság kiadása, Budapest” – az embléma, divatszóval a logó. Sárkányölő Szent Györgyöt ábrázolja, amint ledöfi a szörnyet.

Címe az a szó, mely bennünk, magyarokban mindig különös, borzongató érzéseket kelt, olyanokat, amiket csak mi tudunk megérteni. Távoli ködökbe vesző, vadul nyargaló lovasokat, hiúszem-szögelletű, hun pupilla-lángú férfiakat és asszonyokat idéz ez a szó, végtelen puszták és zöldellő folyóvölgyek szépségét, Földanyának lábunk elé lötyintett első kortyot az italból, és Emese álmát, mely mély és örök, akár az égig érő fa fölöttünk, mely előtt kurul, azaz altáji kerecsensólyom köröz: *Napkelet*. Napkelet, ahonnan a fény, a meleg és minden földi élet érkezik. Amely a Kezdet és a mindenkori Újrakezdés maga, pompa és csillogás, tisztelgés és erős hit, alkotó fantázia és napkeleti bölcsesség. Kelet népe pedig válaszra kényszerül a Nyugatnak. Ha élni akar, mindenképpen.

*A *Napkelet* folyóirat centenáriuma alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szerkesztett szövege. Az emlékülésről készült beszámoló a 72. oldalon olvasható.

„E folyóirat szívvel-lélekkel óhajtja s akarja egy új magyar közízlés kizsendítését; a történelmi folytonosság elvét sérthetetlennek proklamálja; s bármit hozzon a jövő, irodalmi ízlésben s annak minden feltételében magyar gyökerűség s magyar közösség elvét hirdeti. Nem politizál; de tudva az ízlés mély összefüggéseit, az ízlés dolgaiban sem hallgattatja el a lelkiismeret szavát” – folytatja Horváth János. A *Napkelet*, amelyet 1937. április 2-án bekövetkezett haláláig Tormay Cecil, majd a lap 1940-es megszűnéséig Kállay Miklós szerkeszt, 18 évfolyamon át állta a – már akkoriban is – nem akármilyen keménységű harcot a „magyar gyökerűség”, a keresztény-nemzeti szellem által vezérelt magyar szellemi értékek és hagyományok védelmében, a kizárólagosan „haladónak”, modernnek és korszerűnek mondott, sok tekintetben az 1918–19-es nemzetidegen és magyarellenos offenzíva ízlés- és eszmekörét folytató áramlatok és képviselőik ellenében. (Utóbbiak nem egy és nem két esetben mai idegenszívűink hangját és alapállását idézik, meggyőzően és kísértetiesen.) És hogy mindez a már akkortájt is óriási néptömegek tudatállapotát – mindenekelőtt a közízlést – mennyire befolyásolta (bomlasztotta, züllesztette, elidegenített és elkönyösített): a *Napkelet*-nél pontosan látták. A bomlásban lévő közízlés és a mesterségesen felépített és fenntartott ingatag hevenyészett világ, omladozó, elferdült eszme-falakkal és mind romosabb magyar világképekkel: a szabadság, vagyis a felismert szükségszerűség gyors és hatékony cselekvési programját követelte a szellem felelős embereitől. Akkor is.

Alig három évvel vagyunk Trianon után, a lepusztult, kifosztott, agyoncsönkített és kivérzett ország vergődését külső és belső ellenségei megkülönböztetett érdeklődéssel és aktivitással lesik, és amennyire lehet, siettetik vagy legalábbis igyekeznek azt fenntartani. A ránk uszított kisantant-rablók és a belső bomlasztók – jelentékeny részük a bécsi züllesztés-központból a konszolidálódó országba visszaoldalgva, a *Bécsi Magyar Újság*-nál szerzett aláváló tapasztalatokat idehaza hasznosítva – folytatják, amit elkezdtek. Együtt, kart karba öltve. Sokszor már a gyökértelen, nyugatmajmoló, a magyar értékekre legyintő vagy éppen azokat kigúnyoló szemléletű, „korszerű” írások segítségével is. Amelyek szerzőire joggal mondhatta kiváló irodalomtörténés Fėja Géza a negyvenes évek elején, hogy „már sok mindent magukba szívtak a nemzetközi európai nagypolgárság lélektanából és gondos kereskedelmi tervek s tevékenységek útján kamatoztatták képességeiket.” És „csillapíthatatlan mohósággal” törnek totális hatalomra a szellem világában (is).

A kritika, az ő teljességgel fajvédő kritikájuk pedig „a maga közismert módján” túlozza el, emeli az egekbe és abszolutizálja száz százalékig gyakran jó, ha fél- vagy negyed-tehetségüket. Ízlésterror, kizárólagosságra törekvés, Hatvany bárók doppingolta totális „nyomulás”, arcátlan lekezelése, pimasz kigúnyolása mindennek, ami népi, tiszta, fennkölt és imígyen magyar. Ez a módi, ez a nyugati – sőt, sajna, gyakran „Nyugat-i” – etalon, ez az elvart, a kívánatos produktum. Nemritkán jeles magyar tehetségek, kiváló alkotók körmönfont fel- és kihasználásával.

Szent Györgynek akad dolga elég.

A *Napkelet* úgy indul, hogy az értelmiséget és a középosztályt jellemző, az első világháborút követő – Magyarországon különösen érthető –, nagyfokú általános kiábrándultság, kiúttalanság-érzet közepette Horthy Miklós kormányzó igen jó érzékkel összeállított Bethlen-kormány egyféle vonzó, érdemi alternatívát kínáló konzervatív reform-

programmal áll elő. Ami a Nagyatádi Szabó István-féle reform a mezőgazdaságban, az Klebelsberg Kunó – nyugodtan kimondhatjuk – szinte forradalmi jelentőségű, nagyszabású, magyarságmentő-országfejlesztő, népet magasba emelő programja a kultúrában és a közművelődésben; ehhez társul Bethlenék kezdetben szükségszerűen óvatos-kényszeredett, később azonban mind egyértelműbb, határozottabb, így lassacskán egyre reményteljesebb külpolitikai orientációja. A *Napkelet* az első időkben mindebből persze vajmi keveset érzékelhet, ám a megfogalmazott célokat mindenképpen: megpróbálni (végre) helyzetbe hozni a megalázott, háttérbe szorított, nyomorgó, művelt középosztályt, a nemzeti hagyományokra építve megkísérelni ténylegesen konvertálható tudáshoz és ennek révén valódi hatalomhoz juttatni azokat a népi gyökerű, keresztény erőket, melyek e feladatra hivatottak, alkalmasak és vállalkozók. Ily módon pedig igazi nemzetfenntartó keretek között működtetni a magyar társadalom, a magyar állam intézményeit.

Mindezt egy távolabbi, jól körülhatárolt, folyamatos nemzetépítés és -erősítés jegyében és igényével, távlati célnak természetesen a szétszaggatott magyarság újraegyesítését jelölve meg – egy erős és képzett ország kebelében. E célok megvalósítása érdekében maga Klebelsberg fejti ki a *Napkelet* szerkesztőihez írott egyik levelében, „hogy a neonacionalizmusnak mik legyenek a céljai a szépirodalomban” (is). A kultuszminiszter kimondja: „a neonacionalizmus végeredményben politikai mozgalom.”

Ez a lényeg. Maga a fogalom pedig: kulcsfontosságú. Ha éppen egy 1928-as *Napkelet*-et – mondjuk a február 15-én megjelent számot – végiglapozunk, ilyen címeket találunk (az *Elvek és művek*-rovatban): *Neonacionalizmus* (szerző: Mátrai Rudolf); *Értelmiségünk és a neonacionalizmus* (a szerző nem akárci: Mályusz Elemér, aki később *A vörös emigráció* című nagy tanulmányával lett híressé). És ha már e fogalom ennyire középponti jelentőségűvé lett a *Napkelet* körül tömörülő szerzők és magának a folyóiratnak az eszmevilágában: érdemes a szó jelentéstartalmát kissé körüljárnunk. Nem is tagadjuk: nagyon is mai áthallásokkal.

A nacionalizmus szót a kommunista terminológia az elmúlt fél évszázadban magával „az ördög öreganyja” kifejezéssel tette nagyjából azonos értelművé – ezt a „haladó hagyományt” csak átvette és rá jellemző hisztériával a végletekig fel is erősítette a liberalizmus álnevű, nemzetellenes, globalista-cionista-neobolsevik irányzat. Amelynek hangadói önnön hatalmi törekvéseik legszívósabb és legveszedelmesebb ellenségét látják (joggal) a klasszikus és a neonacionalizmusban – végső soron ugyanez motiválta a kommunisták páni félelemét is mindentől, ami nemzeti, következésképpen igazán közösségi és ekképpen a hagyományos értékrendre alapozó. Holott a „natio” (náció) szóból képzett nacionalizmus csak nemzetpártiságot jelent, azt, hogy mindenkoron saját fajtánk, nemzetünk érdekeit tekintjük elsődlegesnek, azokat óvjuk, védjük, támogatjuk. (Ami mellel a legtermészetesebb dolgok egyike a világon.) Amit és ahogyan a nacionalizmus jelentéstartalmával a liberálbolsevikok műveltek és művelnek – az teljes egészében a sovinizmus szó jelentésének felel meg – node kit érdekel, tehetnénk hozzá, végtére nem ez az első – nem is az utolsó – szó, fogalom, kifejezés, amelynek tartalmát meghamisították, eredeti, tiszta jelentéséből kiforgatták, elhazudták, lételemüknek megfelelően...

A neonacionalizmus tehát, főleg a Trianon utáni évtized Magyarországnál: kulcsszó és program egyszerre. Amelynek jegyében veszi föl a harcot Sárkányölő Szent György oltalma alatt a *Napkelet* mindaz ellen, ami gyengíti és rothasztja a nekünk legdrágábbat.

A bomlás állapotában lévő közízlés szindróma: állapotrajz, helyzetjelentés – mi is van és honnan hová, merre is kell indulni. És minek a segítségével.

Az 1945 utáni irodalomtörténetírás egyebek mellett úgy „intézi el” a *Napkeletet*, hogy „az 1908-ban indult *Nyugat*ban látja azt a fantomot, amely ellen hadakoznia kell” („szép-irodalmi és kritikai revüt indítunk, hogy felvegyük a harcot a *Nyugat* képviselte szellem és irányzat ellen”, írta még 1921-ben Klebelsberg Szekfü Gyulának), s míg a *Nyugat* mozgalmát is a nemzeti lélektől elütő, idegen hatásnak tulajdonította – önmagát pedig a hagyományok öréke és folytatójának vallotta –, valójában eközben, ily módon a maga eszközeivel „támogatta a Horthy-rendszert” – ez a vélekedés élt és él tovább ma is. (Egy SZDSZ-holdudvarhoz tartozó állítólagos szak-hölgyemény 2003-ban a *Kritika* című lapban már nyíltan fasizstának és antiszemitának nevezte a lapot – tegyük rögtön hozzá: a tőlük elvárható, természetes módon.) Csakhogy a *Napkelet* nem az ellen a *Nyugat* ellen harcolt, ahová és ahogyan Kosztolányi Dezső, Babits Mihály vagy éppen Németh László írt. A hangsúly a magyarságellenességen, az idegenségen, a nemzetre romboló, kártékony funkción van. Az volt az ő bajuk egykoron, s az ma is, hogy *Napkelet*nél ezt felismerték, és fel is léptek ellene.

A szerzőgárda garancia volt a színvonalra és a felelősségteljes írástudásra. (Németh László ugyanúgy a *Napkelet* munkatársa – az említett számban például *Népiesség és népiség* című, ma már klasszikusnak számító írása olvasható –, mint az erdélyi Kacsó Sándor vagy a felvidéki Mécs László, nem beszélve például Április Lajosról, Halász Gáborról, Sík Sándorról, Bibó Lajosról vagy a nemzeti szellemű magyar színházművészet legnagyobb alakjáról, Németh Antalról.) És Klebelsberg már említett levelében azt a három alapművet is megnevezi, amely akár emblematikusan is jelképezheti a lap szellemiségét: Szekfü Gyula *Három nemzedéke*, Tormay Cecil *Bujdosó könyve* és Horváth János *Aranytól Adyig* című munkája... A *Napkelet* „konzervativizmusa”, szögezzük le újfent: az örök emberi, erkölcsi, egyben a halhatatlan magyar keresztény és nemzeti értékek konzerválásának ügyét képviselte, meglehetősen magas, igényes színvonalon, bátran és következetesen.

*

Ha most, kilencven év múltán feltámasztani és átalakítva-megőrizve, ha nem is profiljában, de szellemiségében, irányultságában újjászülni kívánjuk a *Napkeletet*: az *Új Napkelet*nek mindenekelőtt a régi előtti tisztelgéssel és szeretettel kell színre lépnie. Ha úgy tetszik, rögvest bejelentve: igenis a Sárkányölő nyomdokain kívánunk haladni. Természetesen mindazokkal a szükségszerű, elkerülhetetlen különbségekkel, amelyeket az időközben bekövetkezett rendkívüli és nagyarányú változások következtében figyelembe kell vennünk. Nem irodalmi és nem is irodalomtörténeti arculatú folyóiratot hozunk létre: esszé és történetfilozófiai írások, elméleti okfejtések, tanulmányok színtere lesz a lap, azzal a nem is tagadott céllal, hogy a népszerűsítő, kifejezetten történelmi jellegű Nagy Magyarország mellett, azt mintegy kiegészítve, „megfejlve” magvasabb, értekezőbb munkákkal lépünk az olvasók elé. Azonban voltaképpen azonos vagy nagyon is rokonítható eszmei elképzelésekkel.

Hiszen valóban „ízlésünk a bomlás állapotában van”. Történelmi tudatunk, önazonosságunk, magyarságszemléletünk és ebből fakadó, erre alapozódó világképünk úgyszintén. (Már ha van egyáltalán.) Lebontott és kontárul áthevenyészett világban élünk. Az elferdült, ingatag falak között tekergőznek korunk sárkányai, s Szent Györgynek igencsak fel kell kötnie vitézi alsóneműjét, hogy ledöfhesse őket. A lényeg persze, akár csak azon a régi-régi emblémán, magában a cselekvésben van. A Tettben. Ami a küzdés maga.

Az *Új Napkelet* vállaltan konzervatív periodika kíván lenni. A konzervativizmusnak abban a legszebben megőrizni akaró, a múltat a maga dicsőséges nehézségei közepette magáévá tevő értelmében, ahogyan konzervatív minden, fajtájához és a halhatatlan morális parancsolatokhoz hű szellemi produktum. Ahogyan konzervatív Balassi költészete és Móricz Zsigmond prózája, Bibó István tanulmányainak összessége és Csurka István politikai publicisztikája, Molnár Tamás történetfilozófiája és Gombos Gyula esszégyűjteménye.

A bomlási folyamattal, a bomlasztással szembeszálló, erősítő, szemnyitogató és jó szellemi irányokba elkalandozva-elgondolkodtató orgánunként állni a vártán, vagy görgetni fel Sziszüphoszra a hegyre a követ: hátha egyszer fennmarad... És már Camus megírta Sziszüphoszról: midőn megfordul, lefelé indul a hegyről, nekifeszülve, hogy ismét, újra meg újra nekirugaszkodik: ekkor, ebben a fázisban érdekli őt igazán Sziszüphosz. („Nincs sors, amin a megvetés felül ne tudna emelkedni.”) Sziszüphosz megfordul, elrugaszkodik és indul – ismét felfelé.

A legszebb pillanat.

Ebben a pillanatban vagyunk most. Ünnepi, emelkedett, meghatott és elszánt, keserves pillanatban. Magyar pillanatban.

Tudnunk kell, miben áll magyarságunk, „miből s hogyan jött létre” – írta abban a kilenc évtizedes beköszöntőjében Horváth János. „Ismernünk kell megőrkítőit... ismer-nünk történelmi alapjait.” Azt, hogy mindez „történelmi magyarságú lelki formát, magyar gyökerű műveltséget jelent... Aki tudja, mily nagy történelmi szerzemény egy klasszikus nemzeti ízlés, az, amely tudatos érzője, éppoly tudatos védelmezője lesz annak, s egyszersmind keze a nemzeti műveltség egészséges folytonosságának. Nem esküszik vakon a múltra, nem ijedezik az újtól; ami amabban lényeg, azt biztosítani, őrizni, ami eben termékenyítő erő, azt beolvasztani tudja... A történelmi ízlésre támaszkodó tudatos közönség bátran ítél vagy kárhoztat... ítéletét maga a történelem irányítja... Az iránytű biztosat mutat.”

Gyémántmondatok. Több, mint megszívlelendők: kellő megfontoltsággal csakis követésre ajánlhatók. Főleg, ha tudjuk, amit nem túl régen Molnár Tamás ki is mondott: „a jó hír az, hogy a történelem visszatért.” Ennek örömeire volnánk – így is fogalmazhatunk.

Ennek öröme; a legszebben és legtisztábban értelmezett neonacionalizmus szellemében.

Igen: az iránytű biztosat mutat. Követjük, miként Szent Györgyöt, megfogadva Kemény Zsigmond intelmét: „csak célszerűen újítva lehet a régít leghűbben védeni.”

TURBÓK ATTILA

INDIÁN SÍRDOMB

A fiú emlékére

Álltunk a tequesta sírdomb közepén, ahol
magyartól búcsúzott a szubtrópusi szellő.
Repülő hozta a hamvak maradékát,
forró fuvallat hevítette arcunk.
Húgai térdeltek átszüremlő fényben
öntörvényű bátyjuk végső nyughelyéhez,
barátnők ringatták fehér tüllruhában
mosolyuk rózsáit, a tövistelen békét,
tizennégy ringó, hajlékony virágszál
izzott az édes, női együttérzés
szelíd sóhajában, a pompa nélküli jó hír
vigaszában, mert a földi mocsoktól
megszabadult férfi,
a küzdelmek árán megszelídült ember
önnön sorsának magaslatára ért,
ahol megszűnik minden torz erőter,
hiúság rácsa, keretező önzés,
kifordul a zárból az erőszak kulcsa,
hullanak a bűnös, rejtett szenvedélyek.
A sudár mágus, rézbőrű, ifjú szépség,
markában széles, pálmás legyezővel
suhintott szívünkre önmélyítő csöndet,
elűzve a szikkadt homlokok egéről,
a szemek titkos barlangrendszeréből
ártó szellemek nem látszó redőit.
Tolmácsa lett az időnek, a földnek
e könnyektől mentes floridai nyárban,
nem tett mást, mint a higgadt, büszke ősök,
a csontok dombjáról ők is felüzentek:
„örvendjünk dallal, önvédő mosollyal,
párásan ívelő nyílsuhanással, a fénnel,
mert a megfáradt, fegyvertelen testvér
messzi hazájából elért új honába,
közénk, hiszen a mi dombunk övé is,
időtlen csendünket megosztjuk vele.”

SZÖLLŐSY TIBOR

HIDEG VAN

Egyre hidegebb. Fázunk. A minap megfagyott egy fiatalember. A lakásában, az ágyában, otthon. Ivott. Hazament, nem csukta be az ablakot, úgy feküdt le. Ha becsukta volna, úgyis lehűlt volna. A lakásban épp olyan hideg volt, mint kint. Ismert mesterember volt. A temetésén néhányan lézengtek: az udvaron, a koporsó körül. A temetőbe alig páran kísérték ki. Mert hideg volt – aznap. Aznap is. De azelőtt is.

Egyre fagyosabbá lesz köröttünk minden. Dideregnek a fűtőtestek, a radiátorok bordái. A kályhák csempéinek érintése dermeszti az ujjakat. A kelő nap is kisebb lett. Fázik. Összehúzza magát. Spórolja melegét. Zsenge sugari árván ácsorognak a város utcáin. Alig találkoznak valakivel. Azok is sietnek, rohannak. Nem mosolyognak felé, rá, egymásra.

A mosoly is fázik, lefagyott az emberek arcáról. Nem hiányolják, nem igénylik. Nem várja el, nem kell a szomszédnak, a volt barátak, ismerősnek. A kollégának, a tanítónak, a főnöknek, a boltosnak, a volt osztálytársnak. Gyakoroljuk a hétrét-alakzatot. Lehorgasztott fővel sietünk, ne lássuk a szembejövőt. Szempilláink ölelkeznek, óvjuk szemeinket. Azok is fáznak. Nem állít meg egy „Hogy vagy?”-ra senki. Nem bánjuk, így jó. Ha meg kellene állni – még jobban fáznánk. Tudja, érzi a szembejövő is. Próbálkozást sem tesz. Mi se. Nem kell kezét fogni. Már régen nem szorítunk kezét. Csak fogunk, fogtunk. Megérintettük egymás tenyerét. Most már így sem. Mert le kellene húzni a kesztyűt. Az ujjak olyanok lettek, mint a jégcsapok. Az anya se fogja gyermeke kezét. Az iskolai füzetekben kevesebb a betű, a szavak, a mondatok. Formátlanok, már-már olvashatatlanok. Fázik a tinta a tollakban, a kéz, mely vezeti. Az órák is összezsugorodtak. Fáznak.

Libabőrös a beteg, az orvos, a sziké. Jégvárta van az emlékből csurranó tejen. Koppan a kenyér morzsája.

A források vize dideregve fordul Vissza, Befelé. Az ajkak hátát fordítanak a gondolatoknak. Rövidebb, halkabb lett a Miatyánk. Csendes, néma a telefon, belefagyott az üzenet.

Jégvirágosak az ablakok. Nem nézünk ki, ne lássanak be. Nem várunk vendéget, nem járunk vendégségbe. Ne kelljen ajtót nyitni. A koldulót ajtón keresztül űzzük el. Ne jöjjön be még több hideg. Nem csókolózunk, az ajkak szederjeseek. Az ereken sóhajtaszkor rian a vörös folyadék. Didereg a szív, ritkábban dobban.

Egyre késik a postás, majd elmarad. Kétszer már nem is csenget. Fázna a hírek, összezsugorodnak, nem járnak messzire. Nem is várjuk azokat, ne kelljen válaszolni.

Megrövidültek fekhelyeink, ágyaink. Összegombolyodva reszketünk. Nem nyújtózkodunk. Hibernalódtak a petesejtek, fészkeikben dideregnek.

Nem az új évet várjuk/vártuk. Valami újat a következőben.

„Ki hideget ad, subát is ad” – gondoljuk, reméljük. Nem fog adni. Nincs neki. Ő is fázik, egyre hidegebb van.

URBÁN GYULA

BETLEHEM

Láttuk a bombatölcsérbe zuhant bárányokat
és láttuk a földalatti keresztet.

S végül a bölcsőt is.

Megsimítottuk hűvös szalmáját,
s a barlang megtelt tiszta aranyból született fénnel,
tömjén és mirha, valamint tejnek illatával.

Azóta csillag köt össze,
szenteknek sebekkel teli szerelme.

S a remény,
hogyminden igaz.

BALAJTHY FERENC

KARÁCSONYI GYÓNÁS

Mindent betakar a hófehér paplan,
Zöld fenyő és gyantaillatú varázs.
Egy újszülött fölsír, éhes, ártatlan,
De sül már a laktató arany kalács!

Súg a szél, ne legyen senki egyedül:
Kinyílik az ünnep, mint a Napvirág,
Megtelepszik a lelkekben legbelül,
Csönd templomába kísérik az imák.

Uram, én elloptam a tüzet, a fényt,
Elástam a kint, átkot, hazugságot,
Szeretetem osztottam helyette szét!

Fölnyitottam, mit kő titka palástolt,
Enyém a belső béke, a szépremény,
Hihetem-e Uram, ezt megbocsátod?!

Kovács Emil Lajos: Harang
(Kraszna)

TÓTHÁRPÁD FERENC

PÁRIZSI REGGEL

Még alszanak a parkok is,
padokra dől a csend,
hogy morranjon az égre fel,
ha megbolydul a rend.

Imitt-amott a tér felől
elindul pár bohó,
az éjszakát átlumpoló
magányos széltoló.

Talán irigylem egy kicsit:
övék a pillanat.
De kárpótlásul üdvözöl
a huncut pirkadat.

* * *

Kába a reggel,
gyúlnak a fények a
tűzfalakon.
Elragadó, ahogy
éled a nagyváros.

Ébredező
utcazaján át
hallani vélem:
ritmusa hív,
s mint szerető ölt
– pajkos reggeleken –
édes ígát.

SZAFIÁN ZSUZSANNA

GONDOLATOK SÜLT HAL
ÉS BOR MELLETT

A halsütés kissé próbára tette Jankát, pedig egyáltalán nem volt bonyolult feladat. Éppen csak elkészült, amikor megérkeztek a vendégek. A teraszon terített, csak ott volt igazán hely a társaságnak, a becsukott ajtó mögül az olajszag sem terjengett olyan nagy erővel.

A kiadó körül mozgolódó írók, költők jöttek, köztük egy festőművész hölgy, aki a könyvek jelentős részét illusztrálja. Petra nem jött, így csak ketten voltak nők Jankával. Meglepetésére András is megjelent, pedig a nyarat szülőföldjén, Erdélyben szokta tölteni.

A Balaton, a kedves kis nyaraló, a lágyan hűvösödő este mindenkit elvarázsolt. Hálásak voltak a vacsoráért, nem nagyon számított, hogy milyenre sikerült a sütés, a csopaki rizling oldott hangulatot teremtett.

Iván elemében volt, mindenkit figyelmesen meghallgatott, nem vitázott bizonyos részleteken. Lenyűgözte a gyönyörű környezet, szívében hirtelen megteremtődött nagyvárosi hangulat.

– Nem tudom, mi marad meg az írásainkból száz év múlva – tűnődött hangosan a társaság doyenje, a hetvenes éveiben járó, műveiért többszörösen díjazott író, aki egyébként mindig óvatosan fogalmazott, nehogy a korából következő ódivatú gondolkodásmód rátelepedjen a társaságra.

– Te igazán nem kételkedhetsz, minden írásod örök érvényű – nyugtatta határozottan Iván.

– Kérdés, hogy mit tekinthetünk örök érvényűnek. Létezik-e bármi is, ami örök? – szólalt meg a sikeres, negyvenes éveiben járó író. – Engem igazából a jelen és a közeljövő foglalkoztat. Írhatunk-e úgy, mint évtizedek, évszázadok óta? Valóságos harc bontakozik ki az új világszemlélet és a tegnapi látásmód között.

– A digitális világba beleszületett fiatal generáció már teljesen elszakadt a könyvek által szocializálódott elődöktől – gondolkodott hangosan Iván.

– Ez már kezd lerágott csonttá válni – fakadt ki váratlanul és hevesen Zénó, a fiatal költő. – Persze, hogy mások vagyunk, hiszen ez mindig is így volt. Nyíltabban, tömörebben fogalmazunk, ahogyan az online világ megköveteli, és igyekszünk önmagunkat megtalálni ebben az elődeink által létrehozott káoszban.

– Pedig mi is arra törekedtünk, törekszünk, amíg élünk, hogy az olvasók számára megmutassuk azt az ösvényt, amelyet mindenféle kínládások, gyötrelmek közepette megtalálni véltünk – mondta félig tréfásan Zoltán, a negyvenes író.

– Még nem találkoztam olyan ösvénnyel, amely számomra és a kortársaim számára járható lenne – kontrázott Zénó.

Iván közben töltött a poharakba, talán, hogy oldódjon kicsit a hangulat, mert semmi értelmét nem látta az olyan vitáknak, ahol ab ovo kizárt a megegyezés.

– Talán nekünk, határon túli magyaroknak – használta ezt a fájdalmas kifejezést –, szóval nekünk üzennek az ősök, nekünk parancsol a szülőföldünk. Nekünk el kell sírnunk a bánatunkat, keresnünk kell az igazságunkat, amíg élünk – szólalt meg határozottan Andris, aki mindeddig szótlanul ült Janka mellett.

– Mennyivel bonyolultabb ez a feladat! – fejezte ki együttérzését Janka.

– Semmivel sem bonyolultabb mint itthon! – kiáltott fel Zénó. – Ki találja meg itt az „ösvényt” – célzott Zoltán szavaira – a napi politikának ebben az elviselhetetlen káoszában? Ha a szabadságot emlegeted, akkor rád zúdul az egyik oldal, ha Istent, akkor a másik. Milyen érték, milyen erkölcs létezik manapság? – kérdezte szenvedélyesen, de választ persze nem várt, nem is várhatott.

Iván gyakorlati témákra váltott. Megkérdezte, ki milyen munkára készül, mivel tölti a nyarat, hiszen csak most kezdődik. Mindenkinek volt elképzelése, még Zénónak is.

Ivánnak a kiadói énje örömmel vette a válaszokat. Bár letűnőben van a Gutenberg-galaxis, a filozófusok a végét jósolják, de szerencsére mindig felülírja ezt az alkotói ösztön, a megmutatkozási vágy. Egyelőre legalábbis így van.

A vendégek hazaindultak.

Dalma, a festőnő egy színes kis rajzot nyomott Janka kezébe, mely a beszélgetés alatt készült a nyaralóról és a kertről.

– Kellemes ez a hely, jó volt itt nálatok. Köszönöm!

A legtöbben lenn, a faluban béreltek szobát. Iván megörült a képnek. Janka is, de nem bánta, hogy vége az estének. Már délután elfáradt, és sok munka várja, míg eltakarítja az este nyomát. Inkább az bántotta, hogy alig voltak gondolatai az elhangzottakhoz. Kétkedni kezdett önmagában, amiért benne nem forrnak így az indulatok. Ivánnak is elmondta.

– Ne bánkódj! Mindenkinek máshol van a gondolkodásának a középpontja, mindenki mást lát fontosnak. Máshol van a lelki, szellemi origó. Aludj nyugodtan!

Részlet a szerző Janus-arcok című regényéből

BÜKI ATTILA

MONDATOK

– Sinka Istvánra emlékezve –

I

Tekintetteddel egekre sétál
kígyózva a kórófüst
A bihari földhöz tapad
álom nélküli életed

Mi nehéz volt holnaptól még nehezebb

Fekete ének vacog szíveden

II

Fényszikrák kopognak a világon
A bojtárvallomások
nem gyümölcsöznek igazságot
A sárarkok mentén

köddé válnak a paraszt Orpheuszok

Csillagos estén mereng a csönd

III

Mindazt ismerted amiről mi csak olvasunk:
az imára borulókat morzsaszedőket
a nagy utakon bolyongó hontalanokat
kolompok muzsikáját az ezüsthéjben
a szénnél feketébb bánatok hordozóit
a szolgálkúé bűnét a bibliás kereszteken

Emberfáit üti a vakító nappal

IV

Hihetetlen ahogy vagyunk
Nem tudjuk hova nézzünk a ragyogástól
kit látok és ki lát engem
Megnevezhetetlen a jelen

Budapesten sötétülnek az ablakok

MIHÁLYI MOLNÁR LÁSZLÓ

HINNI MÉG...

Hinni kéne még
és hinni jó
hogy sodor a víz
ringat a folyó
és simogat átölel
vezet
megvéd ha kell
vagy felemel

becsukott szemmel is
hinni e jóban
s együtt lenni
egy nagy hajóban

...
Hinni kéne még
hogy van hozzá erőnk
és megállhatunk
a szakadék előtt
hinni kéne még
hogy vigyáznak is ránk
s ahová születünk
az a mi hazánk
és tudni kéne még
mi is vigyázhatunk
szelíden ránk tekint
égi jó Urunk
ahogyan idáig
őrizve e tájat

amikor ellenünk
vad csorda vágtat
akkor is ha szónkra
választ sem kapunk
s elnémul az élet
mezőnk és falunk
iskolájából
ha kiveszett az élet
rommá vált a templom
jön a végítélet...

...
Hinni kéne még
Ó hatalmas Isten
tévelyeg a nép
immár arca sincsen
dorbézolnak vígan
elfajzott bitangok
hizlalják a csordát
temetői hantok

hinni kéne még
és hittel remélve
bízni hogy tavasz jön
minden hosszú télre
rügy fakad és élet
a zöldülő fákon
ezt jelzi előre
most is a karácsony

JOBBÁGY ÉVA

A TRIANON UTÁN FELTÁMADT

MAGYARSÁG FOLYÓIRATA: A NAPKELET*

A cím talán misztikusan cseng, és túlzónak tűnik. Azonban valóságos az a rettenetes történelmi helyzet, ami létrehozta a *Napkelet* folyóiratot éppen száz éve. Klebelsberg Kunó jól látta az ok-okozati összefüggést:

„A XIX. század két első tizedében magyar volt a nyelv és a szellem egyaránt. Az utolsó ötven évben – a Historikus keze lehanyatlott –, már csak a nyelv volt magyar, a szellem az többnyire idegen volt. Berzsenyi, Kölcsey és Vörösmarty hazafiságának tisztasága, Petőfi tüze felszívódott a nemzet lelkébe. Innét volt azoknak a nemzedékeknek a lendülete, lelkesedése, ők és nagy társaik telítették a hazai légkört azzal a feszültséggel, melyből aztán Kossuth kipattantotta az 1848-ik év villámait. Ilyen miljöben dolgoztak és alkottak József nádor, Széchenyi és Deák. Jókai előregedésével a nagy tradíció szinte megszakadt s a millennium után a nemzet szellemi atmoszférája megtelt fojtó gőzökkel”.

Eddig az idézet az első *Napkelet*-ben Tormay Cécile: *Séta a szentmihályi parkban* című – programadó – novellájából. Ebben gróf Klebelsberget Historikusnak, önmagát Írónak és gróf Zichy Rafaelnét a Kert asszonyának nevezi. Egyébként a két asszony is az említett „fojtó gőzök” miatt válik a baloldal céltáblájává. Zichyné hatalmas összeggel alapítja meg a lap kiadóját, a Magyar Irodalmi Társaságot. De már előtte gyűlöli a baloldalt, mert 1925-ben már a Vatikán nemzetközi női ligájának elnökségi tagja, s még előtte a keresztény magyar nőmozgalom vezéregyénisége. Azóta rágalmazza mindketőjüket a baloldal lesbikus kapcsolattal. A koholt vádak és a lefizetett tanúk lelepleződtek a bíróságon, a vádlókat magas pénzbírsággal sújtották. Az ítélet helyességét támasztja alá Döme Attila szakjogász könyve, ami 2013-ban, már megjelenése pillanatában

*A *Napkelet* folyóirat centenáriuma alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás szerkesztett szövege. Az emlékülésről készült beszámoló a 72. oldalon olvasható.

eltűnt a piacról. Ő további bizonyítékokat is föltárt, mint a bíróság... Az igazság kényelmetlen, miként a *Bujdosó könyv*ben is, és ezért nem érdekli a baloldali hangadókat. Ugyanazokat a rágalmakat mantrázzák máig, amit szellemi elődeik – de immár „szakmai” segítséggel. A kommunista diktatúra a *Napkelet* folyóiratot indexre tette, a genderdiktatúra karaktergyilkossággal támad. Ugyanazon töről származnak mind: a kereszténység a fő célpontjuk. Ám ezt titkolják.

Szerintük mi lehet a *Napkelet* fő „bűne”? Az, hogy a Horthy-időszak nagy szellemi műhelye? Vagy hogy Klebelsberg ragaszkodott Tormay Cécile főszerkesztéséhez? Hogy az szerkessze a *Napkeletet*, aki megírta a *Bujdosó könyvet*? Mindez együtt, bár erre a támadóktól nem kapunk egyenes választ. Hanem most nézzük azt, amire mi itt válaszolhatunk. Miért is akart Klebelsberg egy új folyóiratot a többi mellé?

„– Illúzió volt – folytatta a Historikus –, mikor a proletárdiktatúra bukása után sokan azt hitték, hogy lelki előkészítés nélkül a politika újjászületése előtt állunk. Csak a vak nem látja, hogy ott folytatjuk, ahol 1918-ban az összeomláskor abbahagytuk, talán csak a színvonal lett még alacsonyabb. Csupán a nemzeti lélek megújítása hozhatja meg a változást. Az átalakulást csak a szépirodalom kezdheti meg, majd lassan, lassan nyomában fog járni a politika is.”

Takaró Mihály a Tormay Cécile Kör által 2012-ben szervezett *Tormay–Napkelet-konferencián* elmondta: Klebelsberg hívja föl Horthy Miklós figyelmét –, hogy „nincs magyar társadalmi megújulás csak gazdasági fölemelkedéssel, csak politikával, csak diplomáciával, csak a hadsereg megerősítésével. Mindez fontos, de semmit sem ér anélkül, hogy új közízlést ne alakítsunk ki a jövő magyar társadalomban!” E közízlést Tormay mellett Szekfű Gyulára és Horváth János irodalomtörténész professzorra bízta Klebelsberg. Szekfű *Három nemzedéke* alapmű, de mára az is a legnagyobb tabuk egyike.

A *Napkelet* ugyan nem hirdette magát a Trianon utáni magyarság lapjának, ám Klebelsberg éppen ezért: a Trianon után kivégzett magyarság feltámasztására akart építő, igazságkereső, magas művészi és erkölcsi mércét állító folyóiratot elindítani. Külön fejezetet érdemel, hogy mennyire szabad kezét kapott a *Napkelet*ben Szerb Antal és Halász Gábor irodalmi kísérletezése, hogy mi minden jelenhetett meg a *Napkelet*ben, ami másutt nem, mint az *Ómagyar Mária-siralom*, vagy a *Magyar Elektra* fölfedezéséről tudósító első közlések avagy Weöres, Pilinszky, Reményik és Áprily első versei, valamint erdélyi íróink másutt kitasztított írásai. Vég nélkül folytathatnánk a sort, mert hihetetlenül gazdag, ugyanakkor atlantisi mélységbe süllyedt az a tudás, amit a *Napkelet* a felszínre hozott.

Mielőtt ezt megvizsgáljuk, előbb értsük meg, mi az, ami Klebelsberget – a Trianon kereszte alatt nyögő, és a baloldal nem szűnő nemzetközi támadásaival bombázott Magyarországon –, olyan erőfeszítésekre sarkallta, amit egy új folyóirat alapítása jelentett. Hogy megérezzük, mi sajgott fölmenőink lelkében, és milyen hősies tett volt akkoriban elindítani és fönntartani egy ilyen folyóiratot. Hogy milyen irgalmatlanul nehéz volt abból a gödörből csak fölfelé nézni is! Ehhez időutazásra kell indulnunk. Mondhatnánk: arra az utazásra, ami azóta is a tabuk földjére vezet.

Mert a *Nyugat* folyóirat alapító főszerkesztőjének, Ignotusnak gyakori lelkendezését Mussoliniról sem idézik soha. Pedig Ignotus ezt nem egyszer tette, például ezt írja: „az amerikai elnök intézményesen olyan diktátor, mint Mussolini a maga kegyelméből”.

Másutt: „amely beteg dolog a diktátor után való sikongás, olyan megokolt kívánság s elérhető cél az alkotmányos diktatúra.” El tudjuk-e képzelni, hogy milyen sikongatás lenne, ha illet egy nemzeti írónk, horribile dictu: Tormay leírt volna?

Ám amíg a *Napkeletet* indexre teszik, a *Nyugatot*, ezt a kis példányszámú lapot etalonnak hirdetik meg a magyar irodalomban. És ez mintha kőbe lenne vésve máig... Noha Ignotus szavai alapján – éppen a baloldal nézetei szerint – bizony inkább betilhatták volna a *Nyugatot*! Bár Mussolinin azokban az években szinte mindenki dicsérte, nem csak a *Nyugaton*, hanem szerte Európában, sőt, Churchill még az ötvenes években is. Nem is ez a *Nyugat* folyóirat bűne, hanem az, ahogy a Klebelsberg által említett fojtó gőzőket fújta mindenre, ami magyar. Ezt igyekeztek elfedni olyan zsenikkel, mint Babits, Kosztolányi vagy Móricz...

De miért érvényes ma is, amit egy Hatvany báró, egy Lukács György vagy Aczél György diktált? Amikor éppen ez a szellem vezetett 1918–19, majd Trianon kataklizmájához! Ez ellen lépett föl a *Napkelet*. Ezért szokták azt a *Nyugat* ellenlapjának nevezni, ami azonban félrevezető megállapítás. A *Napkelet* – ahogy Takaró Mihály fölhívta a figyelmet – nem a *Nyugat* ellen, hanem a *Nyugat* által sugárzott szellemiség ellen lépett föl. Amit egyébként saját maguk bevallottak, sőt, büszkéek voltak rá. Károlyi puccsa után Ignotus a következő mondatokat jelenteti meg:

„A *Nyugat* emberei közül nem egy személy szerint is munkása és győztese volt a most diadalra jutott politikai forradalomnak. De ezenfelül a *Nyugat* egész ténye, munkája és izgatása (...) maga is forradalom volt (...) Legyen ez az új Magyarország mindnyájunknak országa, minden jóságé, tisztességé és becsületé, minden igazságé, fejlődése és kibontakozásé. Legyen jó benne élni, s hozzá ragaszkodni jelentse az emberiséghez való ragaszkodást”.

A lap és szerkesztője hitelességéről sokat elárul, hogy még a nyomdafesték sem szárad meg e mondatain, Ignotus azonnal veszi kalapját, és kitelepül az országból. Pedig erre semmi és senki nem kényszerítette.

És mit írtak a *Nyugat*ba, akik maradtak? A lap másik fő ideológusa, Gellért Oszkár így ír: „e sorok írója (...) - a szent korona tan hazugságait vette sorra s ezzel a "forradalmár szentségtöréssel" a konzervatív magyar sajtó és némely budapesti egyetemi katedra élénk lebecsmérlését, sőt hazaárulási vádját vonta magára.” (...) A király megbukott, ők nem buktak meg, ők azt hirdethetik tovább, hogy a szent korona „él”. Gellért Oszkár első perctől az utolsóig ott van a *Nyugat*ban, 1918-ban Károlyi Mihály sajtófőnöke.

És mit vallott a *Napkelet*? Horváth János professzor már egy évtizeddel azelőtt, hogy a *Napkelet* helyettes szerkesztője lesz – érthetővé tette, hogy mi is az a „rejtély”, ami miatt a közvélemény nem szereti az „érzékeny” baloldali lapokat: „Az irodalmi forradalmárok „legnagyobb megbotránkozást pökhendi nemzetköziségükkel, magyar-fitymálásukkal támasztottak s az ezen oldalról kapott vágásokra volt is legszájasabb válaszuk.”

A *Napkelet* hasábjairól tudhatjuk meg, hogy a Mályusz Elemér által vörös emigrációnak nevezett társaság, köztük Lukács György, Bécsből árulja a hazát. Gátlátalanul koholják Magyarországról a legképtelenebb rágalmakat, olyan sikeresen, hogy azok máig mérgezik közéletünket.

„Ma kommunisták, holnap a polgári érdekekért szállnak síkra, hogy azután megint szocialisták legyenek. Egyszer túlzó sovíniszták, majd eladják magukat egy marék pénz-

zért bárkinek is; a legvéresebb szájú háborús uszítók, majd a világbéke rajongói. Nem feszélyeztetik magukat; az ilyen emberek pedig a legkönnyebben tudnak, minden írói ügyességüket összeszedve és lelkiismereti kétségek nélkül, valamely irányzat hangos szavú híveivé lenni. Az igazság a legkevésbé jön előttük tekintetbe, túlzás, kiszínezés, valótlan adatoknak megtörtént gyanánt való előadása, állítólagos események elbeszélése könnyen folyik hát tollukból”.

A *Vörös emigráció* szintén alapmű, mert abból legkönnyebben érthető meg, hogy kik juttatták el Trianonig hazánkat. Az is kiderül, hogy valójában mit kell „fehérterror” alatt értenünk. Egy kommunista propagandagyűjteményt. Ugyanazok a kifejezések köszönnek vissza ma is! Emiatt van, hogy Horthy nevét még mindig lehet gyalázni. Az, hogy Magyarország 1920 és 1923 között a vörös emigráció ellenére meg tudott maradni, egy kegyelmi állapot!

Figyeljük meg a *Napkelet* alapítóinak önkritikus helyzetértékelését: „Magunkra vesszünk, ha a gazdátlan térben az idegen szellem szinte ellenállás nélkül terjeszkedhetett. – És – mondotta az Író keserűen – kiirtotta a hagyományaink emlékét az önmagunkba vetett hitet, sietve elrontotta a nyelvünket, a faji egyéniségünk hangszerét, hogy elfeledjük a saját dalunkat. Azokat pedig, akik még emlékeztek rá, a maga gályájához láncolta, hogy az ő előrejutásáért húzzák az evezőt. A gályarabok engedelmesek... Magyarok segítettek, azért történt olyan észrevétlenül. És odáig süllyedtünk, hogy már szégyellték magyarok Magyarországon kimondani azt a szót, hogy hazám. (...) A marxi államtudomány a Galilei Körön át már beszivárgott, utóbb beleömlött a sajtóba és ezen a csatornán át be a tömegek lelkébe. (...) Csakis így tenyészthették ki a magyar népben a megvetést és bizalmatlanságot önfaja és a fajából kinőtt vezérszemlekek ellen — mondotta az író. — Ezt a munkát kizárólagosan tollal végezték el.”

Tormay ezt már a *Bujdosó* könyvben fölfedezte. És mit írt öt évvel a *Napkelet* elindulása után?

„Mikor elindultunk, barátok és ellenfelek rázták a fejüket. Magyar, nemzeti szellemű irodalom, politikától mentes, független kritika, keresztény szerkesztőség és kiadóhivatal? Hová gondoltok? És a háttérben még csak idegen nagytőke sincs? Álmodók! A ti Napkeletetek az első évfolyamot se éri meg... De a mi Napkeletünk megérte a hatodik évfolyamot, megérte olvasóközönségünknek és munkatársainknak hűségéből és minde- nek felett Istennek kegyelméből, aki azt akarja, hogy az ő magyar népe saját erejében bízni megtanuljon.”

Tormay fenti mondatait végszónak is tekinthetnénk. Azonban a később Nobel-díjra jelölt író szavai, mint főszerkesztőé, akár kissé elfogultak is lehetnek. Pontosabb képet kapunk a *Napkelet* folyóirat színvonaláról, ha belenézünk a Klebelsberg kezdeményezte, neonacionalizmusról szóló szakmai vitába.

Ritoók Zsigmond a *Napkelet*ben mintha a jelenről szólta: „Lehet-e azt a nemzetet nacionalistának tartani, amelyik – hogy csak a legszembeötlőbbeket említsem – oly kevésre becsüli, oly kevésbé védi hagyományait, mint a mai magyarság, oly könnyen el tudja felejteni, hogy kik voltak szerencsétlenségének okozói; amelyik eltűri, hogy (...) majdnem egész szépirodalma nemcsak a magyar lélekkel teljesen ellentétes gondolatvilágot ábrázoljon, hanem minden cselekményében, beállításában a magyar nemzet tendenciózus gyalázásában merüljön ki; amelyik megtűri a legértéktelenebb idegen bevándor-

lást az alatt, amíg értékes nemzeti elemei kivándorolni kénytelenek (...) Nem tudom, új nacionalizmusra vagy inkább újra nacionalizmusra kell-e tanítani a mai magyarokat?”

A minden idők legnagyobb történészei között számontartott Hajnal István így ír:

„Gróf Klebelsberg azt akarja, hogy a magyar nemzetre most virradó korszakot a történetírás egykor a neonacionalizmus korának nevezhesse el. (...) Nem a szó vezérli, hanem a bensőleg megrázóan átélt kor képe. Ezt érezni ki idevonatkozó irataiból. Ugyanazon mélyebb akkordban végződik s végül teljes egységbe fonódik össze minden részlet és gondolat. Igaz belső élmény teheti csak ily egésszé a gondolatok összességét. Minden csöppben a lélek mélyén termett egész kép tükröződik. (...) A „neonacionalizmus” elnevezés is erre mutat; a régi törzsön akar újonnan zöldellő lombot. Eleven kapcsolatot akar a múlttal s ezt hangsúlyozza is; amikor a régiekre visszatekint s korszakot akar lezárni, hogy új kezdődjék. (...) Nem határozott tanácsot ad tehát a történelem az élet különös helyzeteiben; hiba az, ha ilyesmit keresünk benne. Hanem a lelket gyúrja, az életkészséget neveli, akár a sport az izmokat és a szervezetet. Nem a jelen nemzedék babonás tisztelete tiszteli meg valóban az ősök emlékét, hanem az élettanulmány, mit küzdelmeiknek megértése ad számunkra.”

Ezen a ponton értjük meg igazán, miért nem akarják ma a világ urai, hogy utazást tegyünk a saját múltunkba. A tanulságokat akarják elvenni tőlünk, tabuvá alakítani az emberiség minden tudását. Hazánkban ezért maradt indexen, ezért van felejtésre ítélve a *Napkelet* és más, hozzá hasonló nemzeti műhely, ezért vannak ma is szinte még mindig az aczéli 3T „tiltott” kategóriájában a magyar gondolkodók.

Látható, hogy a húszas években a *Napkelet* létrejöttét az a katasztrofális politikai helyzet követelte ki, amibe Magyarország került. Nem csupán irodalmi és művészeti, de történelmi szükségszerűség volt a *Napkelet* létrejötte! Miért fontos ez ma? Hogy kiolvassuk belőle azt, ami a mi nemzedékünk mai feladata. Amit akkor a *Napkelet* folyóirat jelentett, azt ma az erős nemzeti oldali média jelentené. A klebelsbergi értelemben vett, vitákra nyitott, bátor, nemzeti szellemiség hoz majd eredményt.

A *Napkelet* valóban nyitott szellemiségére már csak egy íróját hozom példaként, ám egyedül az ő példája éppen elég meggyőző. Hamvas Béláról van szó, aki a *Napkelet* rendkívül magas szintű, kritikai rovatának rendszeres szerzője lett. Hamvas 1932-ben a *Nyugat* folyóirattól végleg átpártolt a *Napkelet*be. Ez azért sokat elmond a két lap szellemiségéről. Írt ugyan sokfelé, legalábbis megpróbálta. De mindvégig hű maradt a *Napkelet*hez, annak 1940-es, utolsó számaig. Már ebből is megérthetjük, hogy a szabad és igen magas szintű gondolkodást, művészi és tudományos eredményeket fölmutató *Napkelet* miért nem kedves a fősodratú ízlésdiktátorok számára. Mert esetleg arra a szellemi síkra emeli olvasóit, amitől annyira rettegnek ellenségeink.

Ezután már érthető azt is, hogy miért éppen a szívéhez és szellemi képességeihez olyan közel álló *Napkelet* folyóirat az, amit nem szeretnek Klebelsberg Kunó életművében... Mert hiszen mindazok mellett, ami nagyszerűt megvalósított, a legegységelműben a *Napkelet* fejezi ki gondolkodásának lényegét és tetteinek mozgatórugóit... A Trianon utáni magyarság föltámasztását a *Napkelet* valóban akarta, tette, legalábbis megkezdte. Megtalálta az erre vezető utat, megalkotta az út melletti irányjelző táblákat. Az, hogy kik hogyan forgatták el ezeket a táblákat, már egy másik történet.

VÁNYAI FEHÉR JÓZSEF

APÁM BARÁTAI

Szélelbélelt figurák,
 Apám barátai,
 Mint emberi kapszulákat,
 Éhomra kapta be
 Őket a Történelem –
 Talicskával az egyetemre,
 Nem így alakult,
 Söfőrök, traktorosok, rakodók
 Lettek a Jólét Állami Gazdaságban
 És a Krupszkaja Termelőszövetkezetben –
 Hittek Kádárnak
 És kiröhögték Elvist,
 Nem értették, egy szál gitárral a kezében
 Mit rángatózik ez a
 Hátrafésült hajú majom
 A mozivásznon,
 Pedig ők is hátrafésülték a hajukat,
 Csak nem úgy,
 Hozzá Hitler-bajuszka,
 És a kopasznak is tapsoltak –
 Május elsején a focipályán
 Evőversenyt rendeztek,
 A kis Ficzer győzött, alig volt
 Százötvenöt centi,
 Vasággyal együtt hatvan kiló,
 Másfél méter lókolbászt
 Gyömöszölt magába egy cserekenyérrel,
 Körülötte a nagy marhák csak lesték,
 Mustár nincs?, kérdezte tele pofával,
 Szemtelenül,

A többiek megkergették –
 Előbb-utóbb majdnem mindegyiknek
 Meggyűlt a baja a piával,
 Azt hitték,
 Ők majd erősebbek lesznek az alkoholnál,
 Tévedtek –
 Márkajelzés nélküli
 Piros bort és fehér bort ittak,
 A sör amolyan városi luxusnak
 Számított, a whiskey-íz egyszerűen
 Nem ismerték, legfeljebb a nevét hallották,
 A pálinkával viszont
 Annál több dolguk és gondjuk akadt –
 „Kocsmárosné, száz szál gyertyát”,
 Magyarnótákat ordítottak hazafelé a
 Bál után részegen,
 Megesett, hogy boszorkányos nézésű
 Lányok miatt villant a bicska,
 Aztán mégis belenyugodtak az
 Erősebb kutya-törvénybe –
 Megnősültek, megszülettünk mi,
 Akik–
 És most mi következünk,
 Úgy is mondhatnám, hogy
 Mi jövőnk,
 Azzal a megszorítással,
 Hogy sorra sem kerültünk
 Soha,
 Még azt sem tudtuk meg,
 A történelem egyáltalán
 Megtörtént-e velünk,
 Hogy előtte vagy utána
 Vagyunk.

ZATKALIK ANDRÁS

SZABÓ SÁRA EGY NAPJA

A szürreális álomba egyre gyorsuló ütemben zakatolt bele az ébresztő. A lassan tisztuló emlékképeket fölváltotta a reggel rideg világa. Félrehúzta a függönyt, kibámult a ködbe, egy ideig leste a haloványan elsuhanó fényeket, hallgatta a csöndet karcoló zajokat. Ugyanúgy kelt föl, mint máskor: visszahajtotta a paplant, alátette nyítt hálóingét, a fürdőszobába lassan botorkált ki a csöppnyi lakás homályában. A villanykapcsolónál pár pillanatig még bizonytalankodott, tudatába villant még a tűnt álom egy képe: magas, szemüveges férfi nézett föl reá egy kávéházi székből. Mosolygott, intett is, de ahogy hátratekintett, rá kellett jönnie: a köszönés a mögötte sétáló nőnek szólt...

A fény egyet jelentett a teljes kijózanodással: sarkánál repedt tükör, feléig hajtogatott fogkrémes tubus, kopottas törölköző, meg a hetek óta csöpögő csap. Csak akkor nézett a tükörbe, amikor fölegyenesedett arcmosás után. Régen elszokott attól, hogy tanulmányozza viszontképét, most kivételt tett. Előbb a ráncokat számlálta, utána a haját vette szemügyre. Kicsit visszahőkölt, amikor úgy találta, hogy a nyakán, de arcának mindkét oldalán is lejjebb ereszkedett a bőr. Megmasszírozta, és kicsit jobbnak látta.

Tegnap fodrászkodó ismerősénél járt, ám amaz felületes volt: a homlokánál hagyott őszülő szálvégeket. Amúgy rendben is lett volna, szép simán omlott a haj éppen a válláig. Ezzel talán még valaki el tudna pajkoskodni – futott át az agyán, de a mosolya éppoly illanó volt, mint az idő: összekészült, felhőrpintette előző napról megmaradt kávéját, s indult munkába. Az ajtóból visszaugrott, gyorsan ledobta divatjamúlt kosztümjét, s egy diszkrétén kivágott blúzra, színes, hosszú sálra és feszes farmerre cserélte. A sortcipőt is lerúgta, helyébe enyhén magas, ennél fogva kényelmes lakkcipő került. A lift tükrébe oldalról sandítva az elégedettség érzése futott át rajta, ám tudta nagyon jól, mennyire csalfa az ilyen...

Lassan lépdelt a kaputól a buszmegállóig, s maga sem tudta, de számolta a lépteit. Negyvenkettő. Negyvenkettő? Annyi, biztosan nem vétettem el – legyintett, de aztán bevillant, hogy este ugyanennyi másodpercet számolt. Begördült kopott busza, felmutatta bérletét a sofőrnek, helyet keresett, leült, s figyelte, ahogy a remegő üvegtáblán túli világ miképp is veszi fel a reggel unalmas ütemét. A tükörből látta a buszvezetőt, s talán amaz is őt. A zötykölődés alatt le-lehunytá szempilláit, s megint az álombeli férfi tűnt fel... mintha el is szundított volna, mert a „végállomás, megérkeztünk” szavak ébresztették, és mintha a sofőr ugyanaz lett volna...

Zavartan állt föl, s miközben egy „bocsánat” és egy „viszontlátásra” hagyta el a száját, leolvasta az üléstámla számát: 42. Negy-ven-ket-tő, negy-ven-ket-tő, negy-ven-ket-tő – ezt hajtogatta magában az irodaházig, ahol ügyfelek, hivatalnokok tolongtak. Egyik aktacsomókat cipelt, a másik gesztikulálva telefonált, egy öszes úr (mennyire hasonlított valakire – húzta össze a szemöldökét –, biztos csak a véletlen műve) vállát aktatáska húzta, oldalzsebéből egy kifli csücske kandikált ki. Egy anyuka két kisgyerekekkel, iskolatáskákkal egyensúlyozott a mozgólépcsőn. Főnökasszonya a titkárság-vezetővel beszélt, miközben látványosan gesztikulált. Így próbálta a zaj miatti mondanóját érthetőbbé tenni.

Az iroda bejárati ajtajánál valaki újra cserélte a feliratot: tetszetős betűk, s a nevek alatt ott voltak a beosztások is. Egymás alatt kilenc. A végén az övé is: Szabó Sára gépi adminisztrátor. Új sorszámot is kapott az iroda: eddig a 44-es díszelgett kötőjelek között, de mert a szomszédban egymásba nyitottak kettő helyiséget, ez lett a 42-es. Elégedett volt a változással, s amint elfoglalta helyét a kis folyosóról nyíló utolsó helyiségben, kedve is jobbra derült. Hárman dolgoztak egészen közel egymáshoz: egy „újjonc”, aki az egyetemről érkezett élete első munkahelyére, és semmiképp nem boldogult az aktahalmokkal. Vidéki fiú volt, s ha nagy ritkán – kávészünetben, ebédlőben – beszélt, világmegváltó ötleteit sorolta. Nem nagyképpüsködött, érezni lehetett minden mondatán, hogy elavultnak látja az iroda szervezetét, s a londoni egyetemen tanultakat szeretné meghonosítani.

A másik asztalnál a nyugdíjazása előtti heteket töltő, szabadszajú Margit ütögette a számítógép billentyűzetét, és sosem mulasztotta el „fénykorát” felhozni, amikor írógéppel dolgozott, a papírok közt indigó volt, s hó végén jutalmat kapott az, aki a legkevesebb betűt „ütötte el”.

Mindhárman tisztában voltak azzal, hogy a követelmények nagyok, a külföldi tulajdonos határidőket és pontosságot, mindenekfelett gyorsaságot követel. Afféle karkai alak volt, mert még egyikük sem látta, utasításait a cég itteni kirendeltségének vezetője továbbította. Kéthavonta egyszer érkezett Dublinból egy elegáns Bentley-vel, de kizárólag jóval munkaidő után, amit a főnökasszonynak türelemmel ki kellett várnia.

Szabó Sára papírt tett a nyomtatóba, nekiállt az első irományok gépre vitelének. Szürke adatok, szürke nevek, szürke, hivatali fogalmazás. A kinti szürkeséget a benti is sugallta: a falakon táblázatok, számok végtelen sora, kimutatás az előző havi eredményekről, felsőbb utasítások, tűzrendvédelem, menekülési alaprajz, és a konyha heti kínálata. Kávézni a szomszédos, lényegesen nagyobb szobában lehetett, ahol cserepes növények, néhány szakállas irodai vics, meg sok-sok gyerekrajz adott némi otthonos-

ság-érzetet. Öt asszony írt, számolt, rajzolt, borítékolt, s ha föllélegeztek, gyerekekről, unokákról, férjeikről, megcsalásokról pletykáltak.

Kora délre fölszállt a köd, a szemközti épület üvegablakai a nap sugarait tükrözték be, egy időre leolvasztották a fakó színeket, s immáron a ceruzák, tollak is sárgálltak, kéklettek. Egy kicsi sugár Szabó Sára asztali naptárára vetődött. Épp a dátumra: október 24. A számot még januárban bekeretezte ceruzával. A vonal el is halványodott, de kivehető volt. A születésnapom! – villant be Sárának. Visszamélyedt a munkába, de meg-megszakította a gépelést. Várt. Várt egy telefonhívást, várt egy köszöntést.

Ebédre csontleves, majd főzelék volt pörköltszafittal és apró húsdarabkákkal. Egyik sem a kedvence, különösképp születésnapon... Hoznom kellett volna egy kis süteményt – villant át az agyán –, hátha valaki... Ám mégsem. A nap úgy telt el, mint a hivatalban töltött huszonnégy év mindegyike.

Huszonnégy fordítva negyvenkettő – húzta el a száját, miközben kikapcsolta a gépét, s lassan összepakolt.

Húszévesen kezdett ugyanitt. Csinos leány volt, de nem tűnt ki a többiek közül. Dolgozott, dolgozott, olykor szabadságra ment. Ritkán színházba, moziba. Sűrűbben könyvtárba és a parkba, ahol némán nézte a színes emberforgatagot: párokat, tipegő apróságokat, békésen sakkozó öregeket. És egy üldögélő nőt, aki folyton az óráját nézegette. Mindig ugyanarra a padra telepedett le. Olykor könyvet vagy újságot lapozgatott. Mindezt tizenöt-tizenhét éven át. Aztán eltűnt. Sára csak akkor kezdte el feldolgozni a helyzetet. Az a nő várt valakire, várt valamit. Csakúgy, mint ő maga is. Az elszálló évek alatt egyszer sem fogalmazódott meg benne a sorsazonosság.

Hazafele a buszon tömeg volt, s hogy el ne essen egy fékezésnél, szorosan kapaszkodott az egyik ülés támlájába, mialatt az ereszkedő ködben eltűnő várost nézte. – Tessék leülni – kínálta helytel egy ötvenesnek látszó asszony. Elvörösödött, egy pillanatig hezitált, aztán megköszönte, s elfogadta a helyet. Muszáj volt leülnie, mert mázsásnak érezte magát, de főképp a szívét-lelkét. Főlnézett a nőre, aki valami ritmusosabb zenét hallgatott, s ajkai úgy mozogtak, mint a ő is énekelne. Vidámnak, boldognak tűnt, s pár perc múlva örömmel túrt bele a mellette álló férje hajába, majd megcsókolták egymást.

Sára két megállóval otthona előtt szállt le a buszról. Szorosabbra húzta a sálát, lépteit a park felé vette. Megkereste a padot, melyen azt a hölgyet látta éveken át. Papírzsebkendővel letörölte a vízcseppeket, leroskadt, behunyta a szemét és várt. Emlékképeket keresett a huszonnégyből és a negyvenkettőből, de semmi más nem jött szemhéjára, mint mindennapi rutinjának unalmas képkockái. Tovább kutatott, s egy főiskolai románc sejtett fel, de el is tűnt. Aztán apját és anyját vélte megjelenni a 18. születésnapján, amint virágot és ajándékot hoznak.

Hosszú percekig kutatta elméje kamráját, de semmi újabb nem jött elő... a hűvös térítette magához. Sietőre fogta, s lépéseit a negy-ven-ket-tő ütemes ismételtetésével hazament.

Szabó Sára elfogyasztotta kis vacsoráját, lemosta magáról a nap porát, felhajtotta paplanját, felvette hálóingét, s miközben álmra kényszerítette tenmagát, eszelősen hajtogatta: negy-ven-ket-tő, negy-ven-ket-tő, negy-ven-ket-tő...

SAITOS LAJOS

TETSZÉS SZERINT TOVÁBBÍRHATÓ

Egy Rózsa Endre-vers folytatása

1.
Amikor az eszmét elvetik a rögbe
abból lesz a rögeszme.	7.
A télikertben nyáron mi dolgoz?!
A hullott virágfejeket elhordod...
2.
Kezdet és vég között a valóság –
rajta kívül az örökkévalóság.	8.
Őrzés nélkül nincs terület,
önzés nélkül nincs felület!
3.
Ember ha alkot az Isten pihen
de teremtményén van fél szeme...	9.
Szíveden masni, szívedben rög
– ez a túlélő göröngy...!
4.
Törés nélkül nincsen cserép –
tűrés nélkül nincs feszület.	10.
Látom Imi stációit –
halál-imitációit...!
5.
Ha egy ember megharagszik
s ha egy asszony – majd megbékül.	11.
Fű, fa, virág, bogáncs –
beszéd helyett hallgatás!
6.
Szeretni ott nagyon nehéz,
ahol a gyűlölet ugrásra kész.	12.
Csak az órát veszítetted el,
de a te időd veled maradt!
13.
Az igazság olyan dolog,
.....	

B. TÓTH KLÁRA

LELKIFUR DAL, AVAGY HŐSI ÉNEK EGY OKOSTELEFONRÓL

Lelkifurdalásom van, mert ma se tapostam szét,
amiért átvette az irányítást az életem fölött, és hagyom,
hogymint egy rosszindulatú titkárnő mindenkit felhívogasson
a nevemben. Az még hagyján, hogy a családtagjaimat
és szűkebb-tágabb baráti körömet hívogatja, de nemrég egy
ismeretlen férfihang ingerülten kérdezte, minek köszönheti
a hívást, amivel épp egy fontos tárgyalást sikerült félbeszakítanom,
lelkifurdalásom van, amiért éjjel kettőkor felcsörög egy professzor
emeritust, a Tudományos Akadémia rendes tagját, a Köztársasági
Érdemrend Középkeresztjének tulajdonosát, aki sajnos nem
éjszakai bagoly, mint a többi tudós, hanem pacsirta-természet,
aki reggel szeret(ne) telefonálgatni, éjszaka ugyanis aludni szokott,
már ameddig nem cseréltünk telefonszámot, amúgy se szívesen
száll vitába egy pimasz kis géppel, akit egyébként már jól ismer,
mert mindig megszakítja a beszélgetésünket;
lelkifurdalásom van, mert a minap a férjemmel beszéltem meg
fontos családi programot, mikor beleszólt a nővérem, hogy miért
hívtam vissza, mikor nemrég hagytuk abba a félórás csevegést,
aztán visszahívott a férjem, hogy miért tettem le, mikor még
nem fejezte be a mondanivalóját.

Lelkifurdalásom van, mert hagyom, hogy üres sms-eket
küldözzessen a szerkesztőmnnek, aki rögtön visszahívott,
hogymilyen célzást olvasson ki a gesztusból,
lelkifurdalásom van, amiért mindenhol elkések, mert hiába
állítom be az ébresztőórát, nem akkor ébreszt, amikor kell,
hanem gondosan kiválogatott szituációkban, temetési
gyászszertartás könnyes pillanataiban, istentiszteleten,
persze nem az ének, vagy orgonakíséret alatt, hanem
a Miatyánkba rondít bele észveszejtő csörömpöléssel, mert
neki az áhítatos pillanat a gyengéje, akkor érdemes figyelmet
követelnie magának, hiába van lehalkítva a készülék, ilyen

apróság nem érdekli, harsog kitartóan, amíg mindenki
felém nem néz, rosszalló pillantások keresztútjában lázasan
nyomkodom a gombot, de kajánul csörög tovább, végül
megkísérlem kikapcsolni az egészet, de nem adja meg
magát egykönnyen, mikor mégis sikerül, úgy megsértődik,
hogymifittyet hány a pin-kódra, csak az akkukibányászásával lehet
életet lehelni belé.

Lelkifurdalásom van, mert ha túl sokat fényképezek, büntetésből,
vagy nevelési szándékból kitörli, ne legyek a dokumentálás rabja;
lelkifurdalásom van, amiért múltkor, mikor már nem bírtam
cérnával, kis híján bedobtam a budiba, csak féltem, hogy
bosszúból eldugítja, múltkor meg szegény anyósom szólalt meg
a zsebemben, akit múlt vasárnap temettünk, egy kedves
történetet mesélt a gyerekkoráról, az a bizonyos nyári felvétel volt,
aminek nyoma veszett, nem jelezte ki a hanganyagok között,
megvárta, mikor már értékes dokumentummá válik, akkor adta
elő; pár nap múlva én magam szólaltam meg a saját zsebemben,
gyakorlott cirkuszi hasbeszélők is megirigyelhették volna
a mutatványt, szombaton egy negyvenéves házassági évforduló
utáni szeretetvendégségen beszélgettünk régi diákjaimmal,
az anekdotázás közben szó került a mobilomról, jókedéllyel
meséltem a viselt dolgait a kör közepén, mire kiugrott
a kezemből, és úgy szájon vágott, majd kiestek a fogaim.

Azóta a legnagyobb tisztelettel beszélek róla, alázatosan kérem
a megértését, ha erősebben kell megnyomnom a gombocskáit,
engesztelésekképpen csinos bőr ruhát vart neki textiltervező lányom,
narancs-kék velúr, díszvarrással, a táskámban kitüntetett helyet
foglal el a jogsi és a lakcímkártya között, és ebédnél főhelyre
ültem, hozzászólásait méltányolom, és rendszeresen kikérem
a véleményét életem fontosabb eseményeinél. A titkárnői titulus
már nem elégíti ki, erre a legutóbbi szájon vágásból jöttem rá,
úgyhogy amióta Asszonyomnak szólítom, a frissen keményített
csipkés párnácskáján egész jól végigalussza az éjszakát.

PATÓCS MOLNÁR JÁNOS

PÜSPÖKFALAT

Zsóka és Sándor ebédeltek. Azt hitték, édes kettesben.

Vasárnap volt, anyák napja. Az ajándékba kapott díszcsomagolású muskátli ott virult a teríték végén. Zsókat a fia köszöntötte fel. Reggel, lakodalomból hazajövet, megállt a piacon virágot vásárolni. Anyja nagyon szerette a virágokat.

Már nem voltak ajándékozási gondjaik. Zsóka édesanyja viszonylag fiatalon meghalt. Rákban. Azt hitte, az idő múlásával múlik a fájdalom és a lelkifurdalás. A váratlan veszteségérzet valamelyest csitult, a lélek azonban nem akart megnyugodni. Terebélyesedett benne a meggyőződés, hogy jobban oda kellett volna figyelnie sokat dolgozó, szülő anyjára. Akkor is ha fájó sérelmei voltak, gyerekként úgy érezte, nem szereti eléggé, elsőszülött testvérét viszont imádja. Apja fiút szeretett volna, anyja pedig elégedetlen volt önmagával, hogy „csak” lányok világra hozatalára képes, fiú magzatait elvesztette. Akkor még az anyák napja sem volt divat. Sándor anyja több száz kilométerre, egy idősothton lakója volt. Magatehetetlen, kommunikálásra alig képes, a világot maga körül alig érzékelő, csontsovány lény. De büszke volt arra, hogy a család rekorder: emberemlékezet óta sem a Török, sem az Erdélyi családban, senki sem érte el a kilencvenöt esztendő. És ami fiatalabban nem volt rá jellemző, öniróniára hajlott. Mutatta ujjain esztendei számát, felcsípte karjain a lötyögő bőrt, mint valami függőnyt. Lemondóan legyintett. Fanyarul elmosolyodott.

– Szeretnék meghalni – faragta ki fogatlan, a protézist is visszautasító ajkaival a két szót. A konyhaablakon túl csendesen szemerkélt az „aranyat érő” májusi eső. Zöld fény simogatta áttetsző ujjai a tárgyakat.

A menü: farrészes baromfi pecsenye krumplipürével, cékla savanyúsággal. Vasárnapi éteknek nem valami hercig. Ugyanakkor kétségtelenül egészséges. A baromfi hús zsírban szegény, a cékla az emésztőrendszer öre, a krumpli persze, már kissé bűnösebb élelem, tele szénhidráttal. Ennyi veszélyfaktor viszont kell a lelki egyensúlyhoz.

Nem volt idejük ünnepélyesebbet, vasárnaphoz illőbbet főzni. Előző nap és éjszaka fiuknál ügyeltek három unokájukra, aki menyük egész családjával lakodalomba volt hivatalos. Így csakis ők jöhettek számításba dadaként. Örömmel vállalták, bár kissé

tartottak tőle. Számos betegséggel küszködtek már, könnyen elfáradtak. Napközben nincs gond, de az éjszaka... Tele lehet váratlan történetekkel. Rosszat álmodik valamilyen, s meg tudják-e vigasztalni? Egyáltalán nem alusznak-e el túl mélyen, s nem veszik észre idejében a bajt? Vagy sírni fog a kicsi, s azt sem sejtik, mi fáj. Hiába a saját tapasztalat, azt elkoptatta az idő. A legkisebb unokával még nem nagyon lehetett kommunikálni, épp kísérletezett a két lábra emelkedéssel, értelmes szavakat nem értett és nem mondott. Szerencsére, az aggodás fölöslegesnek bizonyult.

„Amúgy”, hogy lányunokájuk szavajárását idézzük, szerették a pecsenyecombot. „Csirkecomb farrésszel” fantáziánéven árusították. Valójában a jószág egynegyede. A nyakat, hátat (úgy emlékszem nagyanyám anyósernyőnek hívta) feltehetően levesbevalóként értékesítették. Vagy bedarálták a baromfi párizsiba? A soványka szárnyakat akkoriban, a „kentucky chicken” divatja miatt jóval drágábban adták, mint a húsos combot. A mellehús pedig filézve vagy csontosan a legdrágább része a baromfinak. A belsőségek, máj, zúza, amelyek régen a legolcsóbb ételek nyersanyagát képezték, szinte a színhússal azonos árral kérkedve várták vevőiket. A comb farrésszel sokáig olcsóbb volt, mintha combot, pláne mellehúst vásároltak volna. Aztán az infláció, amit épp az áremelések gerjesztettek, kiegyenlítette az árkülönbségeket. De bárki bármit mondjon, egy farrészes comb ízletesebb, mint az echte alsó és felsőcomb, mert a püspökfalat felét is ötvözi. A családban a farrészt püspökfalatnak hívták. Sándor apja el is magyarázta gyerekeinek, hogy a püspökök kedvence volt valaha: a vékonyan csontra tapadó húscsókák, hájacsókák veszik át a legtökéletesebben a fűszerek ízét. Aztán voltak idők, amikor mást nem lehetett kapni. Csak farhát, tyúkbőr, csüd szégyenkezett a pultokon, ha egyáltalán volt valami húsféle.

– Szegény apád, hogy szerette szopogatni – sóhajtott Zsóka. Emlékszem, kábé egy évvel a halála előtt, szerzett valahonnan feketén, egy kiló püspökfalatot s rám bízta, készítsem el. Ha jól emlékszem, valaki kilopta a húsfeldolgozóból. Tudod, voltak akkor is, akik nem vetették meg a kockázat ellenére sem a törvénytelen haszonszerzést. Anyád szokása szerint gyengélkedett. Ott főztem a kicsi sötét konyhánkban, amit te gründoltál. Apu az általa eszkábált sámlin üldögélt a sarokban. Jól emlékszem, azon morfondírozott, hogy a püspök „elvtársnak”, aki országgyűlési képviselő is volt, bizonyára más is kerül az asztalára mint püspökfalat. Sikítást, valami artikulálatlan hangot hallottunk. Apu kirohant. Aztán ő kezdett el kétségbeesetten kiáltozni: Zsóka, Zsófikám! Anyád ott hevert kimeredve a hálószoba szőnyegén. Valami habféle gyöngyözött a száján. Egyik lába cipőtlenül remegett, kissé meredten felfelé tartva. Megszállta a sátán? – nézett rám apád rettenettel a szemében. – Mit tegyek?

– Nem emlékszem. Egyáltalán, hogy jön ez ide, épp most? – mondta merengve Sándor. Szörnyű élmény volt, hogy elkezdett rohamosan felejtetni. Történelemtanárként. Aki azért választotta ezt a hivatást, mert már kisiskolás korában könnyen megragadtak az agyában a számok, nevek, tények. Ha valaki nem tudott valamit, Kállay tanárnő, akibe a fiúk mind szerelmesek voltak, még Karikó Feri is, akit törpének szánt a sors, és a többiek derekáig ért, szóval Kállay Icu szólította, anélkül hogy ő jelentkezett volna: Na monddad Sanyikám, mikor volt a mohácsi vész? Mikor volt a sztálingrádi ütközet? Hogy hívják a kubai forradalom vezetőjét? Ki volt Petőfi Sándor édesanyja? És ő rávágta tévedhetetlenül. Akkor határozta el, hogy nyugdíjba vonul, amikor rohamosan kezd-

tek kihullni az adatok az agyából. De sokszor egy héttel korábbi eseményre sem emlékezett már. Vagy ott lappangott egy fogalom a kimondás alagútjának végén, és nem akart kibukkanni a sötétből.

– Nem is emlékezhetsz. Te kórházban voltál. Akkor rokkantosítottak. A főnökködölete nyomán. Aki sose felejttem el, amikor távozott tőlünk, előbb betette a fenekét az anyósülésre, aztán a tükörfényes cipője talpait fura mozdulattal összedörgölte, nehogy már valami idegen szenny kerüljön velük a makulátlan Ladába. Ő intézte, a kórházi beutalást is ismeretségein keresztül. Hogy megszabaduljanak tőled.

– Arra nagyon is jól emlékszem. De hogy Anya lebetegedett volna?

– Mire téged kiengedtek, ő már helyrejött. Senki sem kívánta feleleveníteni azt a pár rettenetes napot. Nem állt meg semmi szegényben. Apád teljesen tanácstalan volt, sosem láttam ilyennek. Végre sikerült telefonon elérnem egy orvost, aki házhöz jött. Megállapította, amire tippeltem: epilepszia. Feltehetően hajlamos volt rá, s a körülötted kialakult cirkusz előhozta, a házkutatás, kihallgatások, meghurcolás, elhelyezésed egyik napról a másikra az ország másik végébe. Neked meg leállt a székleted, vizeleted. Aztán a szembajod, a kórház. A stressz, ma már tudjuk, minden baj oka lehet.

– Szóval anyám miattam lett epilepsziás.

– Nem tudom, de biztos így érezte. Azért gondold bele. Nem lehetett semmi. Beállít két civil tisztt, és bejelenti, anyádnak velük kell mennie, hogy a pár hónapos unokájára vigyázzon. Mert ők a fiát le akarják tartóztatni. Én meg tudod, vizsgázni voltam, fogalmam sem volt róla, mi zajlik otthon. Mindaddig, amíg össze nem futottam Jocóval. Megkérdezte, hogy vagy. És olyan furcsán viselkedett, mint aki nem hiszi, hogy veled minden rendben. A váratlan események halmozódtak, nem bírta feldolgozni anyád. Nem is tudom, két-három napig virrasztottunk mellette apáddal felváltva? Nagyon félt Apu, hogy egyedül marad. Anyu, miután jobban lett, gyakran mondogatta, hogy tűnjünk el a házából, szégyell miattad az utcára kimenni. Négyszemközt nekem sziszegte, kileste az alkalmakat, amikor nem volt tanú. Persze, a püspökfalat odakozmált, megfledkeztünk róla. Akkor vettem észre a bajt, amikor hátra szaladtam vízért, hogy megtisztítsam a szőnyeget, miután Anyut valahogy ágyba tettük.

– Akkor te úgy érezted, hogy odakozmált az egész életünk. Erre viszont élesen emlékszem.

– Nem voltak jogosak a félelmeim?

– Azt nem mondtam.

– Még mindig iszom a levét. Most milyen jó lenne a nyugdíj előtt, ha meglennének azok az évek, amit munkanélküliliként kellett eltöltenem.

– Miattam, mondd csak ki nyugodtan.

Az asszony nem reagált. A tanfelügyelők kerek-perec szemébe vágták: a férje politikai magatartása miatt sosem fog munkát kapni a tanügyben. Máshol sem dolgozhatott hosszú ideig. Ezekre a dolgokra nagyon élesen emlékeztek mindketten. Hál' Istennek, azok az idők elmúltak. Remélhetőleg, sosem térnek vissza.

A múltat idézve abbahagyták az evést, az étel közben kihűlt. Úgy is ízletesnek érezték. Hiába na, a püspökfalat az püspökfalat. Akkor is, ha a múlt hívatlan vendégként az asztalhoz telepszik, és váratlan közbeszólásaival lelombozza a maradék életkedvet.

A konyhaablakon túl zuhogott az aranyat érő májusi eső.

BOBORY ZOLTÁN

VÁRNAK

A temető előtt

Legalább lassítanék!
De nem, rohanok mindig,
a hosszú, szörnyű kerítés
mellett, és éget a szegyen:
mi az, hogy nincs időm megállni?
A koszos kocsmá előtt sörrel
ücsörgő naplopókat észreveszem,
és bosszankodom, honnan telik nekik;
ahelyett, hogy átnéznék a kerítésen.
És legalább lassítanék!
Egy imádság erejéig, ha már
megállni nem tudok...
Pedig hogy várnak!
Én meg rohanok a redves
kerítés mellett, és éget a szegyen...
És legközelebb ugyanígy,
vörösödve tervezgetem, hogy
milyen ünnepnap lesz, amikor
majd megállok és bemegyek
a kerítésen túlra és elmondom,
hogy semmire sincs időm, tudjátok,
és Anyám azt mondja, mindenkinek
arra van ideje fiam, amit nagyon akar!
Megsimogat, mégis,
az Apám vállamra teszi a kezét,
nem tudom, hogy a fájdalom
nagyobb-e vagy a szegyen,
aztán még csak nem is lassítok
a hosszú, gyűlölt kerítés előtt,
pedig hogy éget a szegyen.
És hogy várom majd, hogy lassítsanak,
ha megállni nem is tudnak mindig,
egy imádság erejéig bejőnni
a kerítésen túlra...

MARIA HÎNCU-PATANCHON*

KÖVEK ÉS ESŐK

Petőfi Sándor emlékére

A felhőkön túl esőtől érintetlen vonalak
remegő csillagokat csendesítenek
biztató ígéretek hoznak
és új hangokat régi katedrálisok harangjaiból

a nosztalgiáktól szaggatott égbolt vásznai
háborúkat győzelmeket homokszemeket szórnak
azokra a kövekre melyek mellkasukon harmatpajzsot viselő
álmodozók állhatatos hitéről tanúskodnak

megjavított szívek az élet második esélyével
messziről felismerik hőseiket kezét fognak
könnyedén haladnak át az időn a legszebb hangokon
mint egy selyem kifutón

Balázs F. Attila fordítása

* Maria Hîncu-Patanchon, költő, műfordító, egyetemi tanár. Moldáviában született 1981. ben. Az irodalomtudományok doktora. Francia, román és spanyol nyelven jelentek meg versei. Utolsó megjelent kötete: *Un columpio sobre el mar* (2016)

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

GÖDÖRBEN

Ott ült a padon, s az öregeket nézte. Sakkozta. Valamennyi nyugdíjas és sakkrajongó volt. Forgách nyúlánk, szemüveges férfi s ugyancsak sakkrajongó. De már évek óta nem ült tábla elé. Mint pártaktivista örökösen lótot-futott, szervezett itt egy előadást, ott egy gyűlést. Pedig valaha egész másként indult: előbb muzsikus, aztán színész szeretett volna lenni. Végül beírta egy marxista oklevéllel. Ez szerzett neki kenyeret, tekintélyt, s tán még ma is ennek árnyékában nyüzsög, ha a történelem kereke át nem gördül rajta.

– Sakk-matt!

A tatárbauszú játékos leforrázva állt föl.

– Még nem, gyógyszerész úr.

– Nocsak! – mosolygott gúnyosan a tatárbauszú partnere: ő volt a bajnok a nyugdíjasok között. – Hát maga sakkozni is tud, Forgách?

– Megengedi? – cserélt helyet a férfi a levitézlett öreggel, pár pillanatig koncentrált, és két perc múlva győzött.

– Ördöge van! – seprte le a bábokat bosszúsan a „bajnok”. – Ha még egyszer legyőz, megeszem a királyt.

Forgách újból kenterbe verte, utána a többi. Előbb külön, majd egyszerre fektette őket két vállra. Másnap szintén, azzal a különbséggel, hogy akkor már pénzben játszott. Naná! Állása nincs, segélyt nem kap, enni meg kell, ha marxista is volt egykor.

– Maga... maga ábrázott minket, uram! – hápogott a patikus. – Biztosan sakkmester, így persze könnyű. De van egy vejem, az is sakkmester ám. Őt dugja zsebre, aztán rázhatja a rongyot.

Forgách rábólintott. Valamikor régen naponta edzett, szakkönyveket vett, táblázatok és híres játszmákat másolt egy irkába. Utoljára maga is kitalált egy rendszert, olyan szisztémát, amely szinte képletszerűen sűrítette magába a sakkjáték lényegét. És ezzel, gondolta, rengeteg dolog fölöslegessé válik. Nem kell tanulmányozni például a skót

játékot, az Aljehin-védelmet, a bonyolult óindiai megnyitásokat. Csak figyelni kell, memorizálni, és bírni szusszal, cérnával. Sajnos pont ezen a téren állt a legrosszabbul. Hiányzott a türelme, kitartása, így ez a kísérlet is torzóban maradt. Csak amióta facér, sakkozgat ismét, de már inkább hátra, mint előre tekintget. Szakmát nem tanult, álmai kiégtek. Maradt a sakk, de hogy mit ér vele, hát az mindjárt kiderül.

A gyógyszerész veje gőgösen fogadta el a kihívást. Alig nézett Forgáchra, amikor kezét fogtak. E4. Forgách C6-ra lépett. Caro-Kann-védelem – állapította meg magában a diplomás sakkmester, a D4-gyel reagált, D5. Hm! Legjobb, ha üti, amire nyilván C:D5 következik, utána C4, HF6... Kívülről tudta, elő is vett egy Playboyt, s csupán fél szemmel sandított az asztalra. A tizedik lépésre már fölkapta a fejét, s bizonytalanul fedte föl az F7 pontot.

Forgách szeme nagyot villant, pillanatokon belül betört, és ellenfele királyát a bal sarokba űzte. A mester arcán megszorodtak a ráncok. Még hat percig ellenállt, majd feladta a partit. Az öregek megilletődtek, s irigységük mély tiszteletbe csapott.

– Szuper! – adta lejjebb a sakkmester is. – Tulajdonképp melyik klubban debütáltál?
– Egyikben sem, sőt, idestova tíz éve, hogy alig láttam sakkot.
– Jó, nem faggatlak, hanem figyelj ide, komám! Épp a jövő hétre várunk egy nemzetközi mestert. Ha őt is kinyírod, leveszem a kalapomat előtted.

Forgách bizonytalanul mosolygott. Ha megéri, merthogy alig élt egyik napról a másikra. Munka, pénz és feleség nélkül. Fiai elszéledtek, így élt egymagában kétség és remény között, hátha valamivel, például most ezzel a sakkkal, tisztára moshatja magát. Talán, igen, miért is ne, elfelejtik, ki volt, talán önmaga is, és új lappal, nemesebb szívvel mászik ki abból a gödörből, amibe a sors ilyen orvul belökte.

A nemzetközi mester derűsen nyúlt a sakkórához. Könnyed s egyben szerény modorra még a nyugdíjasokat is leszerelte, akiknek időközben Forgách lett a példaképük.

Teltek a percek. Forgách feszülten gondolkozott. Ez a manusz zseni, abszolút átlát rajta. Talán még azt is sejti, mi végre ücsörög itt. Szemei kápráztak, gyomra korgott. Újabban bizony elég gyakran koplalt. Pedig egy szelet hússal még megnyerné a játszmat. Hús? A férfi szájában összegyűlt a nyál, s képzeletében felvillant egy hatalmas flekken behintve borssal, piros paprikával.

– Sakk!

Meg sem hallotta, folyton csak a húsrá gondolt, utána a villanyra, gázra, szemétre. Vajon hogy fogja ő mindezt kifizetni?

– Azt mondtam, sakk. Volna szíves lépni már azzal a királlyal?
– Bocsánat! – zökkent vissza a hústól a sakkasztalhoz, találmára lépett, és a nyugdíjasokra pislantott.

Bátyája nincs, vezére ugrott, hála a flekkenek, mely egyre távolabb lebegett előtte. Vagy inkább a szisztémája sántít?

– Matt!

Világos: kikapott. Hej, csak abból a flekkenből ehetett volna egy pindurkát, még mielőtt leült volna játszani!

– Köszönöm a játékot! – biccentett kurtán, faarccal.

Ebből a gödörből, úgy tűnik, ő már sohasem fog kimászni.

VESZELKA ATTILA

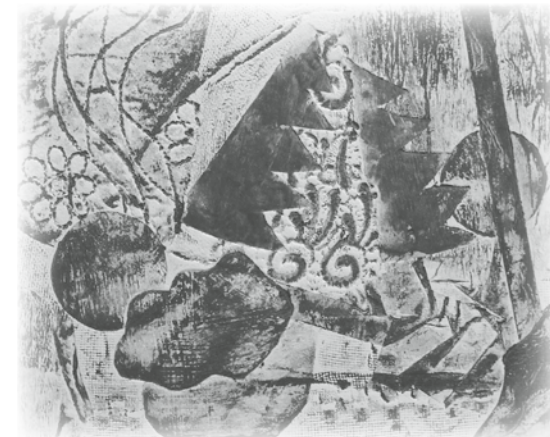
SZENT LŐRINC KÖNNYEI

Aznap éjjel erős fogadalmat tettem:
hogy mindenképp meglátom Szent Lőrinc könnyeit.
Éjfélre járt, a hold vakítófehéren
gurult a fűzfák kísértetjárta ágain.

A Tiszán csillámló ezüstpénzek úsztak,
és valami puha kékség szitált a partra,
míg az apró neszek lassan elmaradtak,
s kitárult fenn a végtelen a Perseusra.

Egy vízre dőlt, vaskos fatörzsre hevertem,
és rám szakadt a súlyos, ékkövekkel terhes
nyári boltozat, s csak hulltak észveszesztem,
záporoztak a hangtalan futású könnyek.

S míg villogtak odafenn a Perseidák,
mindegyre azt kívántam: lennék halhatatlan
(mert ezt kívánják mind a földi ostobák),
miközben hűséges kutyám nyakát karoltam.

H. Márkus Rozália: Holdvilág

TARJÁNI IMRE

A TÖRVÉNYKEZŐK IS...

szívesen olvasom szép írását
minden lírikusnak
ahogy csavarja fűzi mondatát
mint virágfüzért a lánynak
kit gyerekkorunkban csodáltunk
és hittük szerelemnek
aztán asszony lett belőlük
útitárs
mi maradtunk emlékezetnek

olvasok barátaim – felejték
az elme sír
az álom hűgyszagú
a rorátéra hívó nagyharangok
azt üzenik: itt a háború!
ez a földönfutó tömeg ölni jött
ha nem ők, majd a vírusok
és nem véd meg törvény, rendelet
mert a törvénykezők is gyilkosok

DR. LATORCAI CSABA

MEGHURCOLT SORSOK¹

A Magyar Országgyűlés 2012. május 21-én hozott határozata alapján, minden esztendőben, november 25-én, a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabokra és kényszerszermunkásokra emlékezünk.² Emlékezünk arra a mintegy 800 ezer magyar honfitársunkra, akiket 1944 őszétől kezdve hadifogolyként vagy internáltként a Szovjetunióba hurcoltak több éves kényszerszermunkára, vagy a II. világháborút követően, a folyamatosan kiépülő kommunista diktatúrában, a magyar hatóságok hathatós közreműködésével, koholt vádak alapján 5–25 évre száműzték a Gulag rabtelepeire.

A határozat szól arról is, hogy a Magyar Országgyűlés támogatja és szorgalmazza olyan emlékművek állítását, megemlékezések szervezését, oktatási anyagok és tudományos feldolgozások készítését, amelyek a kommunista diktatúra idején a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabokra és kényszerszermunkásokra emlékeznek.

Emlékeztet arra is, hogy a kommunista rendszer fenntartásának alapja a durva erőszak volt. Elég csak a koncepciós perekre, a megvádolt és kivégzett ártatlanokra, és a történelmi egyházak üldözésére gondolnunk. A félelem és rettegés évtizedeken keresztül a mindennapok része volt Magyarországon. Az emléknem hagyja, hogy elfeledjük, milyen elképesztő pusztítást végzett hazánkban is a kommunista terror gőzhengere.

Mint ahogyan nem hagyják az országszerte állított emlékművek, témában rendezett kiállítások, konferenciák sem, hogy az utókor elfelejtse azt, milyen kegyetlen rendszer is volt Magyarországon a bolsevik diktatúra.

Nem hagyják feledni azt sem, hogy milyen volt a negyvenes, ötvenes évek társadalmi légköre, a kuláknak bélyegzettek vagy a Budapestről kényszerrel kiköltöztetett családok szenvedései.³

¹ Dr. Latorcai Csaba tanulmánya a 2022. november 24. napján, Kunszentmártonban, „Meghurcoltak” címmel nyílt kiállításán elhangzott köszöntője alapján készült.

² A Magyar Országgyűlés 2012. május 21-én a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszerszermunkások emléknapjává nyilvánította november 25-ét. Azért ezt a napot választották, mert 1953-ban ezen a napon érkezett vissza Magyarországra a Gulag-lágerekből szabadon bocsátott rabok első csoportja.

³ 1951. május 21-én kezdődtek meg a kitelepítések Budapesten. A kommunista rendszer által nemkívánatosnak nyilvánított személyek ingatlanjait elkobozták, őket pedig kényszerlakhelyre költöztették, ahol mezőgazdasági munkát kellett végezniük. Forrás: <https://mult-kor.hu/szinte-barki-felkerulhetett-a-kitelepitendok-listajara-rakosi-alatt-20190521> (megnyitva: 2022. november 18.)

Olyanoké – többek között –, mint Ifjabb Boros Gyula⁴ és családjaé. Boros Gyula tehetséges labdarúgó volt. Kitelepítettként törték ketté ígéretes karrierjét a kommunisták. Vagy az 1936-os magyar olimpiai csapat tagját, Binder Ottót⁵, aki szó szerint belehalt a kitelepítésbe és a kényszerszolgálatba. Kubicza Kázmér⁶, aki a katonai elhárításnak volt a két világháború között az egyik kiépítője és vezetője. Stolcz Zsigmond⁷, aki Pesterzsébetnek volt rendőrkapitánya.

Példájuk és honfitársaink százainak, ezreinek szomorú sorsa bizonyítja, milyen is volt valójában a vörös diktatúra. A kassai polgár, Márai Sándor tūpontosan láttelelet ad, egy mondatba sūritett gondolatával, amikor a proletárok uralmának lényegét így foglalja össze: „A bolsevizmus a legfőbb rossz, ami valaha is a világra szakadt.”

E mondatban minden benne van. Benne van a csengőfrász, a kitelepítés, az erőszakos szövetkezetesítés, a „kulák” megbélyegzés, a cenzúra, a vallásűldözés. Benne van a kommunista rendszer lényege: egyetlen akarat uralmát szolgálja, amely alávetttséget, megálázottságot és pusztulást hozott az emberiségre, benne hazánkra is.

A magyar vidék sorsfordító eseményei az 1940–1950-es évek fordulóján játszódtak le, amikor a kuláknak bélyegzett embereket meghurcolták, az erőszakos téeszésítéssel földjűkről elűldöztek őket. Az akkor elszenvedett társadalmi, kulturális és lelki trauma máig érezhető kisvárosaink és falvaink életében.

A kuláknak bélyegzettet⁹ még azzal is sújtották, hogy 1951-ben kényszerlakhelyre hozzájuk telepítették Budapestről a Horthy rendszer katonatisztjeit, vezető hivatalnokait, számos tudóst, mérnököt, vállalkozót és művészt, akiknek lakását és ingóságait elkobozták, s életüket – befogadóiéhoz hasonlóan – derékba törték.

4 Boros Gyula és családja kitelepítéséről Forrás: <https://orszagut.com/kozelet/osztalyidegenek-l-1507> (megnyitva: 2022. november 18.)

5 Binder Ottó (Medgyes, 1889. május 14. – Kunszentmárton, 1951. november 27.) magyar katona és olimpiikon. Az 1928-as amszterdami olimpián a háromnapos lovastusa versenyben (military) indult, és a csapatkűzdelmekben Adda Alfréddal és Cseh Kálmánnal 1845,18 pontos teljesítménnyel a 11. helyen végeztek. Huszártábornokként tisztséggel szolgálta hazáját, és nemzetközi szinten is elismert versenylovas volt, de a második világháború után osztályidegennek nyilvánították, majd kitelepítették és téglagyári segédmunkásként hunyt el.

Forrás: https://adt.arcanum.com/hu/view/Sportkonyvek_0767/?pg=0&layout=s (megnyitva: 2022. november 22.) in. Kunszentmártoni Sporttörténeti Füzetek 1. 2019. „Egy élet a lovassportért” Szerző: Dr. Szabó János, jogász, helytörténeti kutató, Binder Ottó Olimpiai Baráti Kör elnök, Kunszentmárton

6 Kubicza Kázmér, honvéd vezérkari ezredes Forrás: „Köttön Vezér” Honismereti, Hagyományörző és Városvédő Egyesület 2020. augusztus 12. • Kunszentmártonba kitelepített budapesti családok 1951 A „Köttön vezér” Honismereti, Hagyományörző és Városvédő Egyesület kutatása; <https://www.facebook.com/632575594033051/posts/638637126760231/> (megnyitva: 2022. november 18.)

7 Stolcz Zsigmond Pestszenterzsébet rendőrkapitánya, „világ igaza” Forrás: <https://orszagut.com/kozelet/osztalyidegenek-l-1507> (megnyitva: 2022. november 18.) ld. még: Új Ember, 2004. január 18. LX. évf. 3. (2893.) Embermentők portréja, Stolcz Zsigmond és felesége emlékezete <https://archiv.katolikus.hu/ujember/Archivum/2004.01.18/0303.html> (megnyitva: 2022. november 18.)

8 Márai Sándor, eredeti nevén Márai Grosschmid Sándor Károly Henrik (Kassa, 1900. április 11. – San Diego, Kalifornia, 1989. február 21.) magyar író, költő, újságíró.

9 Kulák: Általában nagygazda, zsírosparaszt, akinek 25 holdnál nagyobb szántóterülete vagy 5 holdnál nagyobb szőlője van, ill. évi kataszteri jövedelme meghaladja a 350 aranykoronát. Forrás: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-a-magyar-nyelv-ertelmezo-szotara-lBE8B/k-359B8/kulak-397C8/> ld. még: „Kulákok a „dolgozó nép” ellenségei in. múlt-kor történelmi magazin; <https://mult-kor.hu/cikk.php?id=41430> (megnyitva: 2022. november 18.)

A bolsevik diktatúra az éleződő osztályharc¹⁰ hevületében, szinte bárkit a kitelepítés vagy az internálás sorsára juttathatott. Emberek százai váltak egyik pillanatról a másikra földönfutóvá.

Magáról az osztályharcról és annak jelentőségéről a szenvedések legfőbb hazai felelőse, Sztálin legjobb tanítványa, Rákosi Mátyás¹¹, nem kis cinizmussal, így fogalmazott: „...ha bajok vannak, lehetetlen, hogy ne legyen benne az ellenség keze... kicsit mélyebben vágjuk ki az üszkös részt inkább, mint hogy benne maradjon a méreganyag..., ahol a fát vágják, ott a forgács is hullik.”

Ez az osztályharcos hevület ugyanakkor mindmáig jellemzi a baloldali-liberális, Nyugat-Európában egyre inkább neokommunista elitet. Ugyanazokat az ideákat képviselik ma is, azzal a különbséggel, hogy az osztályharcot ma genderideológiának hívják, és kitelepítések helyett kiközösítik, szakmájukban, hivatásukban ellehetetlenítik azokat, akik ennek az egyébként tudománytalan gondolatrendszernek ellent mernek mondani.

A jelenség azért is elgondolkodtató és egyben riasztó, mert a nyugati, úgynevezett '68-as nemzedék, jelenleg hatalmon lévő egyes vezetői hihetetlen vonzalmat éreznek a – az egyébként személyesen át nem élt – kommunizmus iránt, és döntéseikben, intézkedéseikben egyre több kommunisztikus vonást lehet felfedezni.

Miközben úton-útfélen nem létező fasiszta veszéllyel riogatnak, addig szobrot állítottak Németországban Leninnek, hivatalos megemlékezésen méltatták Marx életét és munkásságát, nézeteinek emberarcúvá maszkírozásával. Centralizációs, neokommunista kultúrharcos törekvéseik pedig – mint a már említett genderideológia is – a legsötétebb bolsevik időket és módszereket idézik.

Teszik ezt úgy, hogy a kommunista diktatúrák áldozatainak számát világszerte százmillióra becsülik¹². Közép- és Kelet-Európában ez a szám mintegy egymillió főt tesz ki.

Nekünk, Közép- és Kelet-Európai népeknek, akik saját bőrünkön tapasztaltuk a kommunizmus rémtetteit, határozottan tiltakoznunk kell a kettős mérce ezen egyértelmű és az áldozatokat arcúl csapó gesztusa ellen.

Magyarország Kormánya többek között ezért is tartja fontosnak és kívánatosnak azt az emlékezetkultúrát, amely egyaránt törekszik a méltó megemlékezésre a 20. századi diktatúrák valamennyi áldozatára. Tesszük ezt azért, mert tudjuk: aki a mában úgy él, hogy nem tanul, vagy nem akar tanulni a múltból, az nem méltó arra, hogy megérje a jövőt. Még kevésbé arra, hogy megnyerje azt.

Az ezeregyszáz esztendeje a Kárpát-medencében hazára lelt magyarság folyamatos szabadságkűzdelme és harca a szuverenitásért a mai napig a megmaradásról és a szülőföldön maradásról szól. Arról, hogy a történelem múltja helyett, annak jövőjében helyünk legyen.

10 ld. Révész Béla: Az osztályharc fogalmának politikai és jogi aspektusai az '50-es években, ACTA UNIVERSITATIS SZEGEDIENSIS DE ATTILA JÓZSEF NOMINATAE; ACTA JURIDICA ET POLITICA Tomus LIV. Fasciculus 15; Szeged 1998 http://acta.biblu-szeged.hu/6983/1/juridpol_054_fasc_015_001-127.pdf (megnyitva: 2022. november 21.)

11 Rákosi Mátyás, születési és 1903-ig használt nevén Rosenfeld Mátyás (Ada, 1892. március 9. – Gorkij, 1971. február 5.) magyar politikus. 1945–56 között a Magyar Kommunista Párt, illetve a Magyar Dolgozók Pártja fő-, majd első titkára, 1952–53-ban a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke, 1949–1956 között Magyarország teljhatalmú vezetője.

12 Courtois, Stéphane Werth, Nicolas Panné, Jean-Louis Bartosek, Karel Margolin, Jean -Louis Paczkowski, Andrzej: A Kommunizmus Fekete Könyve Fordította: Benyhe János, Nagyvilág Kiadó, Budapest, 2000.

Sok száz, ezer ártatlanul meghurcolt, kitelepített, kuláknak bélyegzett honfitársunk áldozatvállalása ugyanakkor rávilágít egy nagyon fontos és lényeges dologra is: mégpedig arra, hogy még a legnehezebb élethelyzetekben is lehet hűségnek maradni. Hűségnek maradni hithez, magyarsághoz, nemzethez.

Mind a kuláknak bélyegzettek, mind a budapesti kitelepítettek életében fontos szerepet játszott ugyanis a keresztény hit. Ez adott erőt és reménységet a nehéz körülmények elviseléséhez.

S reményt adott a kitelepítetteket kényszerűségből befogadó településeken szolgálatot teljesítő katolikus, református vagy evangélikus papok, lelkészek önzetlen szeretete, segítő lelkipásztori támogatása is. Ránk maradt elbeszélések, visszaemlékezések bizonyítják, mennyire sokat jelentett a kitelepítettek számára ez a fajta lelki megerősítés.

A számos példa közül most csak egyet villantsunk fel: annak a dr. Kiss Péter prépostnak a példáját, aki 1945-1959-ig volt Kunszentmárton plébánosa¹³. Hívei mellett azoknak a sorsüldözötteknek is plébánosa volt, akiket a kommunista diktatúra a városba kényszerített azokban az időkben. Így fogadta be és viselte gondját 1948-ban az iskoláiktól megfosztott angolkisasszonyok rend öt tagjának és más szerzetes nővéreknek¹⁴, majd 1950-ben a városba hurcolt ciszterci szerzetes tanároknak¹⁵. Igazi atyai szeretettel gondoskodott a Budapestről kitelepítettek anyagi és lelki szükségleteinek kielégítéséről is.

A magyar történelem egyik legsötétebb időszakára emlékezve nem mehetünk el amellett, hogy ne szólnánk a ma és a jövő nemzedékeihez is. Nemcsak azért, mert ami akkor, az 1950-es években és utána történt, a fiatal korosztályok számára mára már történelem csupán, hanem azért is, hogy mindaz, ami azokban az időkben Magyarországon és Közép-Európában megtörtént, soha többé ne ismétlődhesen meg.

Ezért is kell éberren tartanunk a nemzeti emlékezetben nagyszerű elődeink, vértanúink, hitvallóink dicsőséges példáját, ugyanakkor nem felejtethjük azt sem, hogy hova vezettek azok a történelmi tévedések, amelyek emberek millióinak szenvedését és pusztulását okozták.

13 DR. KISS PÉTER prépost, Kunszentmárton plébánosa 1945–1959-ig.
http://acta.bibl.u-szeged.hu/67382/1/vallasi_kulturakutatas_konyvei_023_013-141.pdf (megnyitva: 2022. október 26.)

14 Uo.

15 Uo.

FINTA ÉVA

A MÁGUS

Egy mágus ül a táj tövében.
 A négy elemmel bíbelődik.
 Rettenthetetlen, mint az élet
 elszánt, minként a végítélet.

Egy mágus ül a tó vizében.
 Szikrázik benne, mint az áram.
 Iszap csücsül a tófenéken,
 madár vijjog halálra váltan.

Egy mágus áll a máglyafényben.
 Körberöpködi szikra, pernye.
 A tűz kialszik, hogyha ráfúj.
 A lég elpárállik szavától.

Egy mágus áll a képbe vésve.
 A négy elemmel mindhiába
 feszül a fantom-élet ellen,
 és mentené is mindhiába.

A mágus ölténé magára
 a négy elem örök nyugalmát.
 Mit légbe küldött, visszahullik.
 Mit vízre tett, a mélybe süllyed.
 A tűzben elenyész az álma.
 Nyitott a föld – magába zárja.

BOTOS KATALIN

CHESTERTON

Az ember hívőnek születik című könyvemben foglalkoztam G. K. Chestertonnal. A mindennapi ember a *Brown atya* című krimi-sorozatából ismeri. Ezekben a történetekben mindig a lélektani motivációkat kereste, a bűn és bűnbocsánat lehetőségét elemezte. Most azért idézném fel ismét személyét, mert szeretnék egy gondolkodót bemutatni, aki a Nagy Szent Gergely kitüntetését kapta meg a Vatikántól.

Chesterton egy ingatlanügynök családjában született, édesanyja svájci származású volt. A család nem volt különösebben vallásos, az unitárius hitet követték, de Gilbertet az Anglikán Egyházban keresztelték meg. A St. Paul's iskolába járt, majd az University College London (UCL) művészeti tanulmányokkal foglalkozó iskoláját látogatta. Illusztrátornak készült, de irodalmat is hallgatott. Fokozatot ugyan az iskolában nem szerzett, ám széleskörű műveltséget igen. 26 évesen nősült, felesége, Frances Blogg igen elkötelezett anglikán hívő volt, aki megismertette Chestertont a szentháromság tanával.

Frances rendszeres bibliaolvasó volt. Vasárnapi iskolában tanított, oktatásüggyel, szegénygondozással foglalkozott, amíg hozzá nem ment Chestertonhoz. Minden karácsonyra verseket írt, amelyeket összefoglalva megjelentetett egy kis kötetben *Messze van-e Betlehem?* címmel. Házasságkötésük után férje menedzsere lett. Gyermeük nem született, keresztgyermekükkel foglalkoztak szeretettel. Chesterton egyik barátja, Hilaire Belloc ösztönzésére egyre többet foglalkozott a katolicizmussal, s 1922-ben át is tért Róma hitére. Felesége négy év múlva követte.

Chesterton nagy népszerűsítője volt a disztributizmus gazdasági elméletének. Ez olyan tanítás, amely eltér mind a kapitalista, mind a szocialista modelltől. Az a lényege, hogy széles körben kellene megosztania a termelőeszközöket, és nem az állam, vagy kevesek tulajdonában lennie. Azt hiszem, ez nagyon időszerű gondolat napjainkban is, amikor a vagyon és jövedelem szélsőségesen koncentrálódik, s a társadalom ily módon rendkívüli mértékben polarizálódik.

Chesterton rengeteget publikált. A média minden ágában szerepelt, nagyszerű sorozata volt a BBC-ben is. Magát mindenekelőtt újságírónak tartotta, bár olyan magas szintű irodalmi tevékenységet folytatott, hogy azzal a legnagyobb angol írók sorába került. Nem akárkinek a véleménye szerint, hiszen G. B. Shaw mondta ezt Chestertonról. De H.G Wells, Bertrand Russel és mások, a legnagyobb angol írók, gondolkodók is elismerő véleménnyel voltak róla.

Mintegy négyezer újságcikke jelent meg. Harminc éven át írt, hetente az *Illustrated London News* rovatába, és 13 éven át, a *Daily News*-ba. Négyezer cikk annyi, mint 11 éven át minden nap megírni egy esszét... Méghozzá olyan színvonalon, hogy egy évszázad múlva is élvezettel olvashatók! Témái roppant sokfélék voltak: irodalom, társadalomkritika, történelem, politika, gazdaság, filozófia, teológia... Stílusa egyéni, összetéveszthetetlen: alázat, összefogottság jellemzi, telítve paradoxonokkal, humorral és örök kíváncsisággal.

Könyveinek rendkívül nagy hatása volt. Sok kiemelkedő történelmi és irodalmi személyiségre, így C. S. Lewisra, (a Narnia könyvek írójára), Michael Collinsra (az ír felszabadítási mozgalom vezérére), Mohandász Gandhira (India függetlenségének kivívójára) is kimutathatóan hatást gyakorolt. Tettekre inspirálta őket.

Magam számos könyvét olvastam: az *Eretnekeket*, az *Ortodoxiát*, *Az ember, aki csütörtök volt* címűt, az *Igazságot!*, az *Örökkévaló embert*, a *Mi a bajom a világgal* címűt. Bármilyen fogott, rendkívül színvonalasat alkotott. Aquinói Tamásról felkérték egy könyv írására – és sokak szerint ez a legjobb könyv, ami Szent Tamásról valaha is megjelent.

Kiemelkedőt alkotott a hitvédelem terén is. Kifejtette, hogy ami ortodoxiának tűnik, valójában sokkal haladóbb, mint a modernista eszmék. Nagyon szépnek találom azt a gondolatát, ahogyan a hagyományt, mint a holtak demokráciáját értékeli. Hiszen a hagyományon keresztül elődeink is beleszólnak életünk nagy kérdéseibe!

Számomra az egyik legszebb szövegrészlete, amelyben az életunt eszmékkel a kereszténység friss, életerős, optimista szemléletét állítja szembe. A mámort dicsőítő dekadencia azt mondja: „Igyunk, úgyse tudjuk, honnan jövünk, és mi vár ránk.” Chesterton szerint viszont áll ott valaki – Krisztus –, aki kelyhet tart a kezében, s azt mondja: „Igyunk! Arra, hogy én tudom, honnan jöttök és hová mentek. Nem értelmetlen az emberi élet!”

A nők otthoni munkájának megbecsüléséről senki szebben nem írt, mondván: „Mrs. Johnson munkája – igen fontos, hiszen a gyerekeinek nem valamit tanít otthonában, hanem mindent.”

Egyáltalán nem csoda, hogy a Szentszék ilyen magas kitüntetésre tartotta érdemesnek. És az sem, hogy napjainkban keveset foglalkoznak vele az irodalomtudósok. Hiszen a mai angolszász világban, és általában Nyugaton, egyre erőteljesebb a vallás és a katolicizmus elleni támadás. Ezért nekünk, hívő keresztény embereknek az a feladatunk, hogy megismerjük és terjesszük gondolatait. Erősödjünk meg általa hitünkben, hogy nálunk az igazság.

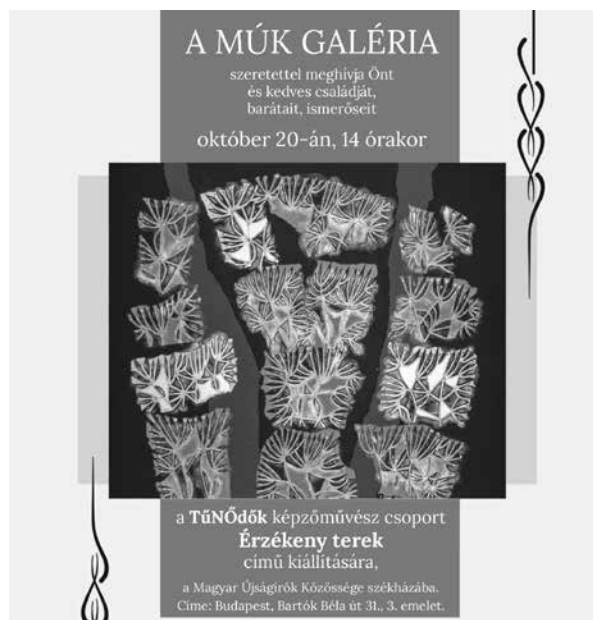
MÁRTONFI BENKE MÁRTA

Érzékeny terek

Kiállítás a Magyar Újságírók Közössége székházában*

Folyóiratunk kiadója, a Magyar Újságírók Közössége ötödik éve vesz részt a Magyar Festészet Napja Alapítvány által, Budapesten szervezett, Bartók Béla úti Galériaséták elnevezésű programban. Galériánk eddig minden alkalommal valami újdonsággal lepte meg közönségét. Az idei év októberében is igazi képzőművészeti csemegét kínáltunk a művészet iránt érdeklődőknek. Érzékeny terek címmel rendeztünk bemutatót az ünnepi alkalomra létrejött, *TűNŐdők* nevet viselő, női festőművészekből álló csoport számára. A tárlatot Mártonfi Benke Márta, lapunk képzőművészeti rovatának vezetője, a kiállítás kurátora nyitotta meg, majd a Galériaséták alkalmával Garami Gréta művészettörténész és Sipos Endre művészet filozófus osztotta meg gondolatait a MŰK Galériában megjelent népes közönséggel.

* A Magyar Újságírók Közössége által rendezett *Érzékeny terek* című kiállítás megnyitóján elhangzott kurátori köszöntő szerkesztett változata

A MŰK Galériában rendezett kiállítás meghívója

Érzékeny tér. Úgy vélem, sok jelentést rejt magában ez a kifejezés. Képzőművészettel foglalkozó ember lévén, a vizuális kultúra szemszögéből próbálom értelmezni ezt a nyelvi szerkezetet. Számtalan kiállításra elmegyek, katalógusokat nézegetek, az interneten is figyelemmel kísérem a kortárs, főként magyar művészek munkásságát, és sokak alkotásai hatnak rám, elgondolkodtatnak, és, bizony, sokaktól tanulok. Noha az embert befolyásolja a tájékozottsága, szemlélete és nem utolsósorban az ízlése, igyekszik nyitott és befogadó lenni, a legújabb megoldásokat, a képzőművészetben történő változásokat nyomon követni és megérteni. Tehát a szakirodalom tanulmányozásán túl, saját tapasztalataim útján jutottam el a következtetésig, hogy a legújabb képzőművészeti alkotásokon, a sokféleképpen jelenlevő és sokféleképpen értelmezhető terek mellett megjelenik egy olyan tér, ami igen nehezen definiálható.

Nyilván, nem a képzelet világára gondolok, hiszen az alkotó ember a kezdetektől kalandozik el a fantázia világában, az álmai szférájában vagy emlékei színes kavargásában. A misztikum is létrehoz különös univerzumokat, de ezek a terek a valóság illúzióját teremtik meg. Nem beszélve a digitális eszközökről és módszerekről, melyekkel végtelen számú, soha nem létező tájakat, űrbéli látványokat lehet létrehozni, tényleg csak az emberi képzelet végessége szab korlátokat. Maga a virtuális tér is egy új helyszíne az emberi létnek, más kérdés, hogyan, milyen módon válik ez a művészet tárgyává? A belső táj fogalma sem idegen, hiszen számtalan képzőművész jelenít meg soha nem létező, csak a lelkében és a vízióiban élő képeket. De akkor mi lehet az érzékeny tér?

Az érzékeny tér – az én értelmezésem szerint – a gondolat közvetítésének a közege. Egyszer egy kiváló, idős festőkollegámmal együtt dolgoztunk kinn, a tájban. Közben beszélgettünk, és elmondtam neki, hogy a képeimen szeretnék hangulatokat megörökíteni. Nagyon határozottan kijelentette: a vizuális művészetben színek és formák léteznek, hangulatot nem lehet megfesteni. Való igaz, önmagában képtelenség érzést, lelkiállapotot rögzíteni, csak valami által, áttételesen, akkor, ha valamilyen módon tárgyasítjuk a megfoghatatlant, a láthatatlant.

Mártonfi Benke Márta kiállítási megnyitóján

A kiállítás első látogatói

Felrémlik előttem Caspar David Friedrich romantikus képe, melyen egy férfi áll a szikla csúcsán, mintha a világ ura lenne, és a ködbe vesz, távoli hegyeket szemléli. Egy másik festményén, a hegy tetején, egy hatalmas fa mellett, két férfi a telihold fényében gyönyörködik. Micsoda tér veszi körül ezeket az embereket, akik egyszerre csodálják és rendülnek meg a természet hatalmasságán. Misztikus hangulatot árasztó művek, melyek mélyén Caspar Friedrich panteista világszemlélete húzódik meg. A hagyományos eszközökkel megfestett tájkép az alkotó filozófiai nézeteit is tükrözi. Nem divatjamúlt ez a kifejező stílus, a képzőművészek egy része mostanság is ezt az utat követi.

Mások viszont kísérletet tesznek egy-egy gondolat, üzenet, kérdésfeltevés, filozófiai probléma vizuálisan való megközelítésére úgy, hogy a hagyományos tematikákat, időnként még a klasszikus kifejezésmódokat is sutba dobják. Az alkotók egy része már réges-rég elszakadt a szemmel látható valóságtól, a látvány megragadásától. Lehet, hogy a valóság egy eleme, jelene, motívuma sarkallja alkotásra a művészt, és lehet, a realitás töredékeiben vissza is köszön a műveken, de már nem célja, hogy a kézzelfogható, a valósághoz hasonló valóságot hűen visszaadja. „Minden művészet legmagasabb feladata, hogy a látszat által megadja egy magasabb valóság káprázatát.” – írja Goethe.

Mohai Gábor verset mond a kiállítás megnyitóján

A mai festő a mélyre ás. Körülnéz a világban, és úgy érzi, csak úgy ismerheti meg, ha a legvég-ső pontokig elmegy. Az anyag esetében az atomig, az ember esetében a sejtekig, vagy a lélek legeslegmélyebb bugyráig. A művészek egy része nem elégszik meg a valóság elsődleges látványával. Mélyebbre hatol, a dolgok mögötti okokat kutatja, a jelenségek mibenlétét, létünk legalapvetőbb, ugyanakkor legrejtélyesebb kérdéseire keresve a választ, létrehozva egy olyan teret, mely a gondolatiságot próbálja megfogni a képzőművészet eszközeivel. Éppen ezért tapasztalhatjuk, hogy sok esetben „csak” egy légies, áttűnő felület jelenik meg a festményen, ami nem más, mint a gondolat közvetítésének a közege, az érzékeny tér.

A kiállítás egyik részlete a MÚK Galériában

Vincze Petronella: Fehér formajáték fekete alapon

Vincze Petronella

Vincze Petronella iparművész érzékeny, másoknak szívesen segítő ember. Munkájának puritánsága megtevesztő lehet, pedig éppen hogy az egyik legfontosabb dologra, a játékos-ságra hívja fel a figyelmünket. A leegyszerűsített, a lényeget megragadó forma lehet a nap, a víztükör, a félhold, csak a mi játékos kedvünkön múlik, hogy mindezt bele tudjuk-e látni.

Mártonfi Benke Márta

Mártonfi Benke Márta az emlékek terében kóborol. *Gyermekkorom kertje* című festményén a valóságos kert az emlékezés szűrőjén át jelenik meg. Az ecsetvonások zaklatottsága viszont arról árulkodik, hogy minden mozog, változik, semmi sem állandó.

A bemutatkozó csoport nem véletlenül választotta a TűNŐdők nevet. Mindannyiukra – a festészet iránti alázaton túl – egyfajta töprengő, elmélkedő, elemző attitűd jellemző. Az említett alkotók a jelenségek iránti fokozott figyelme és érzékenysége elmélkedési folyamatot idéz elő, aminek a végeredménye a vizuális megnyilvánulás. Ám az sem mellékes, hogy

a TűNŐdők mind a tizenhat művésze a női nemhez tartozik. Igaz, az esztétika nem különböztet meg női és férfi művészetet, hiszen a művek kvalitása a döntő. A Galériaséták alkalmával viszont Garami Gréta művészettörténész és Sipos Endre művészet filozófus is hangsúlyozta: nem lehet megkerülni a tényt, hogy a női alkotók egyre merészebben, markánsabban vállalják fel és fogalmazzák meg a képzőművészet nyelvén a női szereppel járó feladatokat, a női sors, a női identitás jellemzőit. A TűNŐdők seregszemléje ezáltal is a korszerű, a világ gyors változásait követő művészetfelfogást reprezentálja.

Mártonfi Benke Márta: Gyermekkorom kertje

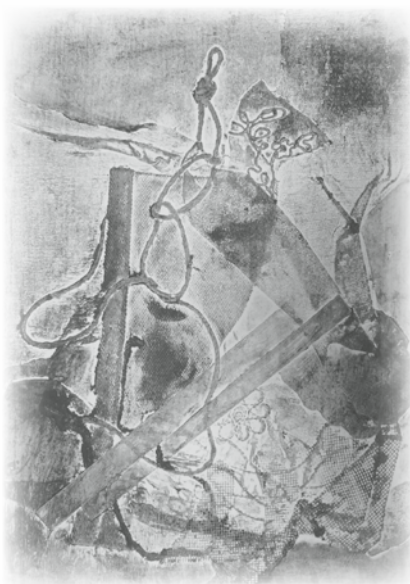
PAYER IMRE

TANK ROBAJLIK VEGYESBOLTBA

Tank robajlik vegyesboltba
 – így törik szét emlékezet.
 Okot, összefüggéseket
 hernyótalpas Semmi bontja.

Nem lett énné, csak énezet.
 Betűről lehullt ékezet
 – tank robajlik vegyesboltba.

Már- már fényes pláza-pompa.
 Világnyíló ígéretetek.
 Észak és dél, nyugat, kelet;
 Üres szélben nem-lét bomba.
 Tank robajlik vegyesboltba.

H. Márkus Rozália:
 Kibogozhatatlan

SCHMIDT MÁRIA

VÁKUUM

Az utolsó Habsburg uralkodó*

*Az Osztrák Birodalom fennmaradása
 szükséges Európa függetlenségéhez,
 civilizációjához és szabadságához.*
 Disraeli¹

IV. (Boldog) Károly (teljes nevén: Karl Franz Josef Ludwig Hubert Georg Maria von Österreich) az ausztriai Persenbeugban született 1887. augusztus 17-én, és Funchalban, Madeira szigetén hunyt el spanyolnáthában, 1922. április 1-jén. Ő volt a Habsburg–Lotaringiai-ház utolsó uralkodója. 1916 és 1918 között I. Károly néven az Osztrák Császárság utolsó császára és IV. Károly néven az utolsó magyar király, de ő volt az utolsó cseh és az utolsó Habsburg–Lotaringiai-házból származó horvát király is. Kétévi uralkodása után Ausztriát és Magyarországot köztársasággá kiáltották ki. 1921-ben két alkalommal is megpróbált visszatérni a magyar trónra, sikertelenül.

Ottó Ferenc főherceg és Mária Jozefina szász királyi hercegnő fia, a későbbi IV. Károly, 1911-ben vette feleségül Zita bourbon-parmai hercegnőt. Miután nagybátyját, Ferenc Ferdinánd osztrák főherceget 1914-ben Sarajevóban meggyilkolták, ő lett Ferenc József császár örököse. 2004. október 3-án II. János Pál pápa boldoggá avatta. 2016-ban, Budapesten, a Károly körúton, Közalapítványunk szobrot állított fel a tiszteletére.

Károly 1916 novemberében Ferenc József halálát követően lépett trónra. Megkísérelte, hogy titkos tárgyalásokkal mentse ki az Osztrák–Magyar Monarchiát az első világháborúból, de fáradozásai nem jártak sikerrel. Arra is törekedett, hogy birodalmát szövetségi unióvá alakítsa át, de már késő volt. A Monarchia külső ösztönzésre és a győztesek támogatásával bomlani kezdett: kikiáltották Csehszlovákiát és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságot, Magyarország pedig 1918. október végén megszakította a monarchikus kapcsolatokat Ausztriával. Az 1918. november 11-i fegyverszünetet követően, Károly lemondott az államügyekben való részvételéről. Másnap kikiáltották a Német-ausztriai Köztársaságot, és 1919 áprilisában az osztrák parlament hivatalosan megfosztotta trónjától, és Svájcba száműzte.

* Schmidt Mária Széchenyi-díjas történészprofesszor előadásának szerkesztett változata. Az előadás a Habsburg Ottó Alapítvány és a Gödöllői Királyi Kastély által szervezett „Száműzetésben Madeirán” című konferencián hangzott el 2022. november 28-án.

¹ Benjamin Disraeli, Earl of Beaconsfield, (1804-1881) brit miniszterelnök 1874-1880 között.

1921-ben Károly két kísérletet is tett a magyar trón visszaszerzésére; mindkettő kudarcot vallott. Horthy Miklós, Magyarország kormányzója és az őt támogató politikai elit a győztes hatalmak, mindenekelőtt a csehek ellenében nem támogathatta a Habsburg trónigényt. Károlyt másodsor is száműzték, ezúttal a portugáliai Madeira-szigetére, ahol nem sokkal később lebetegedett, 1922-ben pedig elhunyt.

Trónra lépésekor azt ígérte alattvalóinak, hogy „feloszthatatlanul és elválaszthatatlanul” egyben tartja birodalmát. Nem sikerült, mert 1918-ban a győztes hatalmak összerakhatatlanul darabjaira szaggatták.² Számunkra személye mindenekelőtt azért fontos, mert ő volt a Habsburg birodalom utolsó császára és egyben a mi utolsó felkent királyunk. Egy olyan nélkülözhetetlen, nemzetek feletti birodalom uralkodója, mely évszázadokon keresztül szervezte és irányította a közép-európai népek életét, és szavalt, hogy térségünket ne árássa el senki, se a török, se a német, se az orosz.

Az örökség

*Ha az osztrák Birodalom nem létezne,
létre kéne hozni. Palacky*

A Habsburgok nem pusztán egy család, nem egy dinasztia volt, hanem az európai politika létfontosságú nemzetközi szerve, hálózata.³ A Habsburgok tizenhat nemzedéken keresztül uralkodtak Európában, húsz országot irányítottak. Ferenc Ferdinánd trónörökösnek 2047 nyilvántartott őse volt, abból 1486 német, 124 francia, 196 olasz, 89 spanyol, 20 angol, 52 lengyel és 47 dán. Magyar egy se. Ezért sem bírt bennünket.

Károly, Ferenc József halálával örökölte meg a trónt. Ferenc József 1848 és 1916 között közel 67 évig, kis híján hét évtizeden keresztül uralkodott. 48 évig, majdnem fél évszázadon át volt Magyarország koronás királya. Amikor, 1848. december 2-án Olmützben trónra lépett, a népek tavasza és benne a magyar szabadságharc birodalma szétesésével és trónja elvesztésével fenyegette. Császárrá így ünnepélyesen nem is koronázták, csak sokkal később, 1867. június 8-án magyar királlyá. Önmagából hosszú uralkodása alatt valóságos intézményt formált. Kezdeti kegyetlensége után józansága, kiszámíthatósága és visszafogottsága országaiban évtizedeken keresztül biztonságot és stabilitást teremtett. Egy a fejlődéstől és haladástól optimistává részegült korban, ami örületes iramban iparosodott és modernizálódott, ő képviselte a mozdulatlanságot, a változatlanságot és a folyamatos-ságot. Sikeresen tompította elviselhetővé a tegnapi világának súlyos kudarcait, és a dinamikus jövő szédítő eredményeit azzal, hogy példát adott a szolgálat és a napi rutin megtartó erejéből, a mérsékletességből és a megbízhatóságból. Ő volt a régi Európa utolsó uralkodója, a hagyományos meggyőződés és értékek képviselője és védelmezője. Ötvözte a mitikus, Isten által felkent király és birodalma fáradhatatlan szolgájának szerepét. Volt pompa és nagyvonalúság, voltak bálók, díszszemlék, fogadások, de emellett hajnaltól estig tartó kötelességteljesítés is. Lehetett rá számítani, végső szóért hozzá fordulni. Óva-

² Az Osztrák–Magyar Monarchia címerének felirata 1895 és 1918 között, in: Zsindely Ferenc naplója 1941. február 25–1946. március 9. ABTL, Kronosz, Budapest-Pécs, 2021. 262 o.

³ 1839-ben saját alkotmányt, vagyis házi törvényt hoztak, amihez minden családtagnak igazodnia kellett, és ami sokáig titkos maradt

tos ragaszkodással és helytállással tartotta össze birodalma széttartó erőit. Sikerral egyensúlyozta békés egymás mellett élését a különböző nemzeti és politikai ellentéteket, tompította egymást kiegyensúlyozó különbözőséggé a legelszántabb radikalizmusokat. Idővel olyanná vált, mint egy megkövesedett régészeti lelet. Mindenki apjává, nagyapjává, sőt dédapjává öregedett. Halálakor birodalmát egy öldöklő és véres európai polgárháború, az első világháború derekán hagyta hátra.

Ferenc József öröksége nyomasztó és megkerülhetetlen teherként nehezedett utódjára.⁴ Ha nem lett volna a világháborús próbatétel, akkor is óriási kihívást jelentett volna a fiatal királynak az örökebe lépni. Mert nem volt a 621 538 km²-es ötvenegy millió lakosú dualista monarchiának a Kárpátoktól az Adriáig olyan polgára, aki más uralkodót is megélt volna, mint Ferenc Józsefet.

A hivatás

*Aki uralja Csehországot, uralja Európát.
Bismarck⁵*

Az újkori Európa történetének minden bizonnyal a Habsburg Monarchia volt a legtovább kitartó, legellenállóbb birodalma. Ennyi megpróbáltatást, ilyen sokáig elviselni, önmagában is figyelemre méltó teljesítmény. A Habsburgok átvészelték a reformációt, kitartottak a törökkel szemben, ellenszegültek XIV. Lajos francia királynak, és még a francia forradalmat is túléltek. A nemzeti eszme 19. századi viharával, benne az 1848–49-es népek tavasza szakítópróbájával, és a német- illetve olasz egység jelentette kihívásokkal is megbirkóztak. Hivatását a birodalom mindaddig betöltötte, míg a világ többi nagyhatalma másképp nem döntött. Ez a hivatás abban állt, hogy se a németeknek, se az oroszoknak, se a törököknek, de másnak se legyen szabad útja Európa szívébe. A nemzetek feletti, soknemzetiségű Habsburg monarchia volt a pángermán, a pánszláv és a Nyugat ellen törő oszmán birodalom törekvéseinek a hullámtörője. Eltűntetése mindhármat helyzetbe hozta.

Az első világháború győztes nagyhatalmai azért döntöttek a Habsburg Monarchia feldarabolása mellett, mert elbizakodottságukban azt hitték, hogy kiegyenlítő és ellentartó szerepére már nem lesz szükségük. Nagyon hamar kiderült azonban, hogy enélkül a közép-európai birodalom nélkül nincs, ami visszafogja a földrész békéjét fenyegető expanzív erők térnyerését. A hiányában keletkezett vákuum először a németeket bátorította fel. Harmadik Birodalmukkal a megsemmisülés szélére sodorták földrészünket és persze magukat is. Ezt követően jöttek a szovjetek, akik birodalmuk részévé tették térségünket. Ezzel azonban túlvállalták magukat és 1990-re ők is összeomlottak, aminek következtében mostanra közép-hatalmi helyzetük is veszélybe került. Az utóbbi években földrészünket újra délről fenyegeti migrációs nyomás, amivel széttartó térségünknek külön-külön kell megbirkóznia. Száz év távlatából jól látszik, milyen nélkülözhetetlen szerepet játszott a Habsburg Monarchia Európa biztonságában, és a hatalmai közötti egyensúly szavatolásában.⁶ Egyre egyértel-

⁴ Hans-Peter Schwarz: Das Gesicht des Jahrhunderts, Monster, retter und Mediokraten, Goldmann, München, 2001.

⁵ Der Herr über Böhmen ist Herr über Europa.

⁶ Európai Testvérháború. id. mű. Balogh András: Egyike a nagy háborúknak, vagy történelmi korszakváltás kezdete? 167–180 o.

műbb, hogy azok, akik az első világháború végén a megszüntetéséről döntöttek, nemcsak hebehurgyák, rövidlátók és tudatlanok, de mindenekelőtt végzetesen felelőtlenek is voltak.

Reálpolitikai vakság

*Az első világháború célja az volt,
hogy a Balkánt európaizálják.
Helyette Európa lett balkanizálva.
Venizelos görög politikus⁷*

Amikor 1914. június 28-án egy, az orosz titkosszolgálatok által támogatott, bosnyák illetőségű szerb terrorista meggyilkolta Ferenc Ferdinánd főherceget, az Osztrák–Magyar Monarchia trónörökösét, a Monarchia és Szerbia közötti casus belliből, vagyis egy balkáni helyi ellentétből európai testvérháború, majd abból világháború kerekedett ki.

Az első világháború hatalmas áldozatokat követelt.⁸ Európa lakosságának több mint 6%-a elesett. A csatatereken 20 millió rokkant és több mint 8 millió halott maradt. A háborúban legyengült lakosságot a további 20 millió áldozatot követelő spanyol influenzajárvány tovább pusztította. Az ötvenegy hónapig tartó öldöklésben a modernné vált világ minden technikai vívmánya felvonult. Igazi ipari háború zajlott, olyan tömegpusztító fegyverekkel, mint a gépfegyver, a nehéztüzérség, a fojtógáz, a tengeralattjáró, a tank, a repülő. A gépiesített gyilkolás a gép eszközévé fokozta le az embert, az évszázadokon keresztül oly tiszteletreméltónak tartott harci erények elvesztették jelentőségüket.

A küzdő felek totális háborút vívtak egymás ellen, amibe még az is belefért, hogy a győztes angolszászok német civilek százezreit éhezettették ki még azt követően is, hogy azok letették a fegyvert. Mert a lokális, majd európai, később világháborúvá duzzadt összezsapás a régi vallásháborúkhöz hasonló ideológiai háborúként zárult.

Az új világ, az USA

*Az amerikai demokrácia temette el
a Habsburg Monarchiát és vele a Habsburgokat.
Masaryk⁹*

Az európai küzdő felek között 1916 végén, 1917 elején erőegyensúly alakult ki, ami a megegyezési béke irányába mutatott. Nemcsak Károly király próbálkozott a béke feltételeinek kimunkálásával, hanem a Vatikán és Spanyolország is. Az angolszászok, köztük az USA elnöke Woodrow Wilson azonban másképp döntött. Beléptette az Amerikai Egyesült Államokat a háborúba, amivel győztessé tette az antantot és a feltétel

nélküli megadásig való küzdelemre kényszerítette a Központi Hatalmokat. Szerepvállalását azzal indokolta, hogy ez lesz az utolsó háború.

Wilson, ahogy kortársa és kihívója Lenin, utópista forradalmár volt. Mindketten át akarták alakítani társadalmukat és univerzalista ideológiájukat el akarták terjeszteni az egész világon.¹⁰ A háború végén a kiábrándult és az értelmetlen öldökléstől megcsömörlött emberek új világra vágytak.¹¹ Nem akartak visszatérni a régi rutinhoz, azt hitték, hogy a jövő egy igazságosabb és jobb világot tartogat a számukra. Hittek, mert hinni akartak azoknak, akik ezt az ígéretet közvetítették a számukra. Az egyikük a már említett Vlagyimir Iljics Uljanov, Lenin volt, aki kollektivistá kommunista utópiát festett fel a számukra, az ellenség közé pedig a szociális forradalom gyújtóbombáját hajította. Thomas Woodrow Wilson a nemzeti önrendelkezés bomlasztó erejével válasszolt, és az amerikai liberális demokráciának az egyén önmegvalósításán alapuló fényes jövőjét ígérte. A huszadik század emberének e között a két alternatíva között kellett választania.

A Wilson irányításával a világra kényszerített Párizs környéki zsákmányszerző békék, a fogadkozások ellenére nem a háborúkkal, hanem a békével végeztek. A békecsináló Wilson meg volt győződve arról, hogy Isten újonnan kiválasztott népét képviselve, politikai és erkölcsi küldetése a világ át-, illetve megnevelése. A középszerű és cinikus, brit Lloyd George-dzal, a szűk látókörű, sovíniszta, francia Clemenceau-val és az érdektelen olasz Orlandoval együtt, a legalapvetőbb ismeretek hiányában tologatták összevissza az európai és az azon kívüli világ határait, döntöttek államok, birodalmak megszüntetéséről és újak alapításáról. Fogalmuk sem volt róla, de különösebben nem is érdekelte őket, hogy hogy' is néz ki egy működő és tartós békerendszer. Döntéseik legprimitívebb beidegződéseikre épültek, és ezért koncepciótlanok, vagyis szükségszerűen félresikerültek lettek. Semmibe vették az emberi természetet, a földrajzot, a történelmet, a pszichológiát, a közgazdaságtant, a stratégiát és a politikát, szóval mindent, amire illetet volna tekintettel lenniük. John Maynard Keynes fiatal szakértőként vett részt a versailles-i békekonferencián. Szerinte a főkolompos Wilson Európával kapcsolatban teljesen tudatlan volt, és emellett a felfogóképességével is baj volt. Alkalmatlan akarnok volt, aki nemcsak a háború alatt utasított el minden együttműködést és tárgyalást ellenségeivel, de megadásuk után sem volt hajlandó szóba állni velük, nem vette őket emberszámba.

A békediktátumok Európa három nagy, nemzetek feletti birodalmát, az Orosz és a Török Birodalmakat, valamint az Osztrák–Magyar Monarchiát megsemmisítették, feldarabolták, vagyis nemzetállamokra bontották.

Ez azt jelentette, hogy a mennyei birodalom, vagyis a kínai császárság, az ottomán szultánátus, a Hohenzollern, a Romanov és a Habsburg-ház összeroppanása a háború utáni nemzedék szeme láttára ment végbe. Az európai népek életformája gyökeresen megváltozott, és amerikanizálódni kezdett. Az új ipari forradalom gépesítésének hatása egyre több területen érezte a hatását.¹²

¹⁰ Jonah Goldberg: Liberálfasizmus. A baloldal rejtett története Mussolinitől napjainkig. XX. Század Intézet, 2012.

¹¹ Schmidt Mária: Új világ született. 1918-1923. Esszé. Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány, Budapest, 2019.

¹² Kovrig Bála: Korfordulón. Eszmék forrongása, új formák keresése az emberi együttélés mai válságában,

⁷ John Gunther: So sehe ich Europa! Verlag Allert de Lange, Amsterdam, 1937.

⁸ Az antant összlakossága 258 millió, 5.7 millió katonával rendelkezett. A Központi hatalmak összlakossága 118 millió, 3.5 millió katonájuk volt. A német haditengerészet a világ második legnagyobbja volt akkor, de ez is 40 százalékkal kisebb volt a brit flottánál.

⁹ Masaryk felesége amerikai volt. Masaryk a cseh követelések nyomtatékosításakor 6 alkalommal hivatkozott és idézte Wilsont, akit ezzel teljesen elkábított.

Az ottomán birodalom felszámolása a történelem egyik legnagyobb összeomlásához vezetett. A győztesek eltávolították a kormányokat, a szemétre vetették a törvényeiket, kigúnyolták a szokásaikat és hozzá láttak az európaizálásukhoz. Magától értetődő természetességgel exportálták a nyugati szekularizmust és nacionalizmust a Közel-Keletre, amivel újabb törésvonalakat húztak az amúgy is ezer vallási, törzsi, nyelvi ellentétből szabdaltnak régióra. A britek a Közel-Keletet háborús jussuként kezelték, és Indiához hasonlóan a saját képükre akarták formálni.¹³ A nemzeti önrendelkezés elvére hivatkozva gyarmatosították őket (mandátum), és ezzel ők maguk tették a nemzeti szuverenitás kivívásának előfeltételévé a dekolonizációt.

Köztársasággá kényszerítve

*Az utolsó királyt az utolsó pap
beleivel kell megfojtani.
1848 radikálisai*

A bolsevisták által káoszba fullasztott és vesztesé tette Orosz Birodalom kiválása és II. Miklós cár lemondása után a wilsonista misszionáriusok dühe az Osztrák–Magyar Monarchiára összpontosult.¹⁴ Nem törődtek azzal, hogy a Habsburg Birodalom feldarabolása olyan hatalmi vákuumot teremtsen Közép-Európában, ami utat nyit a világháború utáni rendezésekből kihagyott európai nagyhatalmaknak, az oroszoknak és a németeknek. Lehetővé teszi, hogy összefogjanak, és akadály nélkül tovább terjeszkedjenek. Woodrow Wilson számára ugyanis más megfontolás, szempont nem volt, mint az a meggyőződés, hogy ami jó Amerikának, az jó a világnak, illetve hogy a világot biztonságossá kell tenni a demokráciák számára, vagyis mindenhol el kell terjeszteni az amerikai típusú demokráciát. Küldetésének tekintette, hogy a világot az amerikai demokráciához idomítsa, és még csak meg sem fordult a fejében, hogy célravezetőbb lenne, ha a demokráciák alkalmazkodnának a helyi adottságokhoz és viszonyokhoz.

Ugyanaz a küldetéstudat hevíttette, ami a rivális bolsevikokat. A bolsevikok fel akarták forogni és kommunistává akarták tenni az egész világot, amit ő amerikanizálni akart. Legfontosabb küldetésének, az amerikanizálás felé vezető első lépcsőfoknak a monarchiák felszámolását és köztársasági államformára való átállításukat tekintette. A német és osztrák császároknak tehát menniük kellett. (A brit és a többi nyugati uralkodó maradhatott. Nyilván azokkal nem lehetett olyan szabadon kísérletezni, mint a keleti és egyéb barbárokkal.)

Ezzel olyan legitimációs válságba taszította a térséget, ami évtizedekre visszavetette a fejlődését. II. Vilmos császár testesítette meg ugyanis a csak 1871-ben egységesített Német Császárságot. A helyébe léptetett weimari köztársaságot a németek amerikai importnak tekintették, és nem kértek belőle. A megalázott, de meg nem gyengített, sőt

geostratégiaiilag megerősített, de eszetlen nagyságú jóvátétel fizetésre kötelezett németeknek Hitler hatalomra jutásáig instabilitás, önbizalomhiány, elszegényedés, a rend teljes felbomlása jutott osztályrészül. Ahogy a vesztes, 6,5 milliós Ausztriában is (kiseb lett mint London) polgárháborúk, puccsok követték egymást, míg végül 1938-ban a Harmadik Birodalom karjaiba vetették magukat.¹⁵ Az alábbi vicc jól érzékelteti azt a helyzetet, amibe Restösterreich került.

Két tirolai beszélget:

– Sétáljuk körbe Ausztriát!

– Nem jó ötlet. Nem akarok már ebéd előtt hazaérni.

Magyarország

*A nyugati hatalmak csak azt tudták,
hogy mi ellen harcolnak, de azt nem, hogy miért.
J. P. Taylor¹⁶*

Az első világháború végével beköszöntő időszakban Magyarország számára a liberalizmus a wilsonizmus gyarmatosító és kizárólagosságra törekvő politikai doktrínájaként jelentkezett. Wilson, vagyis az antant nemzeti önrendelkezésre vonatkozó ígéretéről hamar kiderült, hogy az „ön” a számunkra fosztóképzőt jelent. Azt jelentette és jelenti ma is, hogy a nagyhatalmak pillanatnyi önértéküknek megfelelően rendelkeznek a világ népeivel, és nemzeteivel.

A világháború utáni feldarabolás és határtologatás a legsúlyosabb veszteséget Magyarországra mérte. A magyar államtest utoljára 1541-ben esett úgy szét, mint 1918-ban. Trianonban Magyarország azonban mégiscsak visszanyerte nemzeti függetlenségét, ami után évszázadokon keresztül vágyakozott. Az új állam hirtelen hat másik nemzetállammal lett határos. Mindegyikük eltérő vámrendszerrel, törvénykezéssel, államigazgatással, közlekedéssel rendelkezett. Az új nemzetállamok azokat az ellenérzéseket, amelyek az itt élő népekben évszázadok óta feszültek, 1920-tól kezdődően államközi ellenségeskedéssé intézményesítették. Általánossá vált a fenyegetettség és az átmenetiség érzése.

1918 után a magyarok először a wilsoni, majd a lenini utat próbálták ki, ami a megsemmisülés szélére sodorta az országot. 1920-tól azonban, rosszakaróink várakozásai ellenére, sikerül Magyarországot Európa egyik legstabilabb, legkonszolidáltabb országává tenni. Miután a wilsoni útmutatásnak megfelelően Magyarország is köztársasággá kiáltotta ki magát, amit azonban nem erősített meg a népakarat (nesze neked demokrácia!), az ország visszatért a királysághoz, mégpedig amolyan magyarosan, király nélküli királysággá lett. (Jellegzetes magyar megoldás. Hoztam is ajándékot, meg nem is.) A magyarok ragaszkodtak a királysághoz, és a köztársasággá válást és a trónfosztást illetéktelen, külső beavatkozásként azonosították be. Horthy kormányzóvá választása a legitimációs válságot azzal oldotta meg, hogy visszaállította a Szent Korona

in. Kommentár, 2022/4

¹³ Churchill ebben is döntő szerepet játszott

¹⁴ Erik Kuehnelt-Leddin: Leftism. From de Sade and Marx to Hitler and Marcuse. New York, Arlington House Publishers, 1974. 249-255 o.

¹⁵ Schuschnigg kancellár kacérkodott a gondolattal, hogy Otto visszatérjen, mert a nációkkal szemben nem látott más erőt, ami megakadályozhatta volna őket az ország átvételében.

¹⁶ A. J. P. Taylor: Európa tüdőklése és bukása, Scolar, Budapest, 1990. 62 o.

fennhatóságát, vagyis visszatért az ősi magyar királyság jogfolytonosságához, miközben az uralkodó személyének, vagyis a trón betöltésének a kérdését nyitva hagyta és elnapolta.

Utóhatások

A két világháború között két világbirodalom közé ékelődve éltünk. Ösztöneinkkel éreztük, hogy az ilyen helyzet elősegítheti nemzetünk fennmaradását.

Kovrig Béla

A feldarabolt Osztrák–Magyar Monarchia Oroszország után Európa második legnagyobb méretű, népességét tekintve pedig Európa harmadik legnépesebb állama volt az Orosz Birodalom és a Német Császárság után. A Habsburg Monarchia lerombolásában szerepet játszott a katolikusok elleni gyűlölet is, ami egyaránt fűtötte az ateista Clemenceau-t, a protestáns Lloyd George-ot és Wilsont. Nem véletlenül lett Genf, Kálvin és Rousseau városa az új utópista univerzalista világkormányzás első lépésének tekintett, a kollektív biztonságért felelős Népszövetség központja.

Az 1920-ban hebehurgyán és felületesen megalkotott európai rendet, máig alig igazították ki, aki korrekciót akar, azt agresszornak tekintik, és mindennek elhordják. Az 1944-47-es rendezések újabb zsákmányszerző békéi azzal az innovációval rukkoltak elő, hogy miközben az 1920-ban meghúzott határokat szinte érintetlenül hagyták, a mögéjük kényszerített kisebbségeket, több mint 10 millió embert, köztük magyarokat, szlovákokat, svábokat, németeket kezdtek ide-oda tologatni, deportálni. A bűnös és ártalmas békék, amiket 1920-ban a világra kényszerítettek, majd 1945-ben megerősítettek, részben, mert nem volt jobb ötletük, részben mert nem volt bennük sem elegendő bölcsesség, sem elég tehetség ahhoz, hogy újat alkossanak, máig meghatározzák a világot.¹⁷

Az első világháború világméretű összeütközése kényszerpályára állította az egész 20. századot, őskatasztrófává vált (George Kennan), és mint látjuk, hatása napjainkig tart.¹⁸

A „fejlett” Nyugat a mai napig huszadik századi világháborús győzelmeit és az azokon alapuló zsákmányszerző rendezéseket tekinti legitimációs alapjának. A Nyugat politikai gondolkodásában és a közbeszédben a győztes-vesztes felosztás száz év elteltével sem változott. Ezért mondta nemrég a török külügyminiszter, hogy az első világháború még nem zárult le, hiszen 1920 Párizsa még mindig érvényben van.

100 évvel ezelőtt a győztes nyugatiak homogén nemzetállammá kényszerítették a többnemzetiségű Magyarországot. Azt a Kárpát-medencét, ami évezreden keresztül Európa egyik legtarkább etnikumú területe volt. Mert akkorra Európa nyugati fele már homogén nemzetállamokból állt, míg nálunk együtt éltek az eltérő nemzetek, népek. Mára azonban fordult a kocka. Most a gyarmatosítások visszahatásaként ők váltak többnemzetiségűvé, és ezért 2015-ben előálltak azzal, hogy engedjünk teret a muszlim migrációnak, és váljunk mi is újra többnemzetiségűvé. Száz év elteltével még mindig azt hiszik, hogy újra és újra megszabhatják nekünk, kivel élünk együtt, és kivel nem.

¹⁷ Európai testvérháború id. mű. Glatz Ferenc: Európa nagy háborúja és az új világrend kialakulása. (vita-indító kérdések, historiográfiai megjegyzések) 19-41 o.

¹⁸ T. C. Blanning: The Oxford Illustrated History of Modern Europe, Oxford University Press. 1996.

Ma abban a geostratégiaiilag legyengített Európában élünk, amit az antant hatalmak száz évvel ezelőtt kialakítottak. Európa közepe üres, a Habsburg Birodalom helyét nem tudták, vagy nem akarták betölteni. A németek és az oroszok előtt szabadabbá vált az út Keletre, illetve Nyugatra és Délre. 1990-ig, a bipoláris világ Európa közepét, az egykori Habsburg birodalom nagyobbik részét a szovjetek alá rendelte. A szovjet megszállók kivonása után egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a keletkezett ürt Európa nem képes kitölteni. Nagy valószínűséggel az amerikaiak fogják.

Az egykori Osztrák–Magyar Monarchia két része mára két külön világgá vált. Ausztria nyűgnek érzett katolicizmusát, polgári ethoszát, de mindenekelőtt közép-európaiságát mint egy elhasznált kabátot levette és elnyugatosodott. Habsburg múltját megtagadta, pedig azóta is abból él, amit annak az időszaknak a kulturális és építészeti pezsgése eredményezett – mert lássuk be, azóta felmutatott teljesítménye egyetlen turista odacsalogtatására sem lenne elegendő. Az osztrákok szemmel láthatólag nem tudnak mit kezdeni Habsburg örökségükkel. Márpedig anélkül, kik és mik ők?

Mi magyarok több mint ezer éves történelmünk szerves részeként viszonyulunk a négyszáz éves Habsburg uralomhoz. Múltunk egy olyan fejezeteként, melynek előnyeit és hátrányait is számba véve, örökségük folytatható részére fókuszálunk.

Ami megmaradt az Osztrák–Magyar Monarchia és a Habsburg Birodalom korából, arra vágyakozva, elismeréssel tekintünk. Otthonosan térülünk-fordulunk Triesztben, Krakóban, Bécsben, mert a birodalomból származó kulturális hagyományok közös örökségünk részei, amiket nagy becsben tartunk.

A Habsburg Birodalom a modellje lehetett volna egy a nemzetek feletti, multietnikus, multikulturális európai együttélésnek. Az a birodalom ugyanis olyan szellemi, jogi, politikai és kulturális elemek ötvözete volt, amit összekötöttek a szokások, a konyhai élvezetek, az azonos politikai értékek.¹⁹ Az Osztrák–Magyar Monarchia világa sokrétű, sokszínű és laza, vagy ahogy akkor mondták, slamos volt, ami izgalmassá és elviselhetővé tette az életet.

Kizárólagosságra törekvő irigyei elpusztították, és ezzel kiüresítették Európa közepét, elválasztották egymástól nyugati és keleti felét. Az Európa szívtájékán ejtett seb mindaddig nem fog összeforrni, amíg hiányzik belőle az a habarcs, aminek kölcsönös tiszteletből, az érdekközösség felismeréséből és a jóakaratból kell összeállnia. Hiányában az Amerikai Egyesült Államok fogja közvetlen befolyása alá vonni Európa közepét, ami a most folyó orosz–ukrán háborúban minden eddigénél jobban látszik.

Ennek Európa jövőjére ma még talán nem is belátható következményei lesznek.

¹⁹ Európai testvérháború, id. mű. Alain de Benoist: Hogyan veszítette el a háborút Európa. 97-104. o.

PÓSA ZOLTÁN

JÁSZOLBÖLCSŐD TRÓNUSÁNÁL

Halvány téli csillag
Vezérelte hozzád
A három papkirályt

Messzi földről hozták
Dús keletnek kincsét
És Mennyei Atyád
Titkos üzenetét

Óh, Istennek fia
Szegények Királya
Menekülj, mert Téged
Halálra ítélték

Majd ha felnőtté válsz
Bennünket, gyarlókat
Méltatlanul bár,
De tanítványaiddá
Halhatatlanokká
Haláloddal teszel
Reménységünk lesz

Ma még ünnepelünk
Jászbölcsőd mellett
Ajándékok között
Zsoltárt énekelünk

CSÁK GYÖNGYI

BB SEGÍT

Vak Vera – koros nő

Rinya Rezső – ötvenes szikár, sunyi szemű, örök elégedetlen újságos

Alázatos Anna – Rinya Rezső második felesége

Boldog Béla – halott, szelleme

Vak Vera tántorog a színen.

Vera: Halló, halló? Van itt valaki? *(Csend.)* Emberek, van itt valaki? *(Egyre hangosabban kiabál.)*

Anna: Rezső, te is halod, amit én?

Rezső: Persze, hogy halom! Ne beszélj ilyen hangosan.

Anna: Miért ne beszélhetnék hangosan? Segítenünk kell szegénynek, eltévedt.

Rezső: Segítenünk? Szegénynek? Nem is olyan ártatlan az az asszony.

Anna: Ismered talán? Mióta ismered, azonnal válaszolj! *(Anna türelmetlenül rázza Rezső zakóját.)*

Rezső: Csendesebben! Persze, hogy ismerem. Ki ne ismerne egy ilyen nőt?

Anna: Milyen nőt? Volt valami dolgod vele? *(Anna egyre ingerültebb.)*

Rezső: Persze, hogy volt, valamikor régen, de korántsem az, amire gondolsz.

Anna: Hát én ezt nem hiszem el, ahány nővel összefutunk, mindegyikkel volt valami dolgod. És persze ilyenkor ne legyek ideges, ne merjek felháborodni, mert mindig neked áll feljebb!

(Elhúzódik Rezsőtől és szipog.)

Rezső: Na, ne hülyéskedj! Nehogy bőgj! Nézz csak arra a nőre! Nézd meg jobban! Nyugodj meg, a nyomodba sem érhet, öreg és kövér.

Anna: Öreg, de nem annyira csúnya, fiatalosan öltözik.

Rezső: Persze, hogy úgy öltözik, szép nyugdíja van, futja a ruhákra, no meg...

Anna: Mi az a no meg? Mit tudsz még erről az asszonyról?

Rezső: Tudom, hogy amit Lola előtt ő énekelt a külvárosi bárban hosszú évekig.

Anna: Egyszer régen én is voltam abban a bárban a férjemmel.

Rezső: Helyesbíték, talán a volt férjedd.

Anna: Nem mindegy? Voltunk abban a bárban, szeretnünk odajárni.

Rezső: Nem érdekelnek az emlékeid, sem a közös élményeid a volt férjedd.

Anna: Ne kapd fel a vizet! Igen, már rémlik, ez a nő állt ott a mikrofonnál és énekelt. Nagyon szépen tudott énekelni, minden szám végén megtapsolták a vendégek.

Rezső: Te is megtapsoltad?

Anna: Persze, hogy tapsoltam, és egész héten dúdolgattam a dalait főzés meg takarítás közben.

Rezső: Tényleg jól énekelt, én is hallottam néhányszor.

Anna: Akkor a bárból ismered? Ugye, nem volt hozzá közöd?

Rezső: Mint nőhöz nem volt közöm hozzá, tudod, nem bírom az idősebb nőket, bár Vera körül rajzottak akkoriban a férfiak, akár a méhek.

Anna: Bántott téged, hogy nem akarsz segíteni rajta?

Rezső: Nem ő bántott, hanem a mentalitása. Sikeres volt. Nagyon sikeres volt.

Anna: Tudom, hogy nem viseled el a sikeres embereket, egyenesen gyűlölöd őket. Igaz is, még nem is hallottam mást a szádból, mint a sikeres emberek szapulását, szinte fröcsögsz, amikor szóba kerül a nevük, még az arcod is teljesen megváltozik, mintha eltorzulna.

Rezső: Ennyire látszik? Ne mondd!

Anna: Bizony, messziről lerí rólad a tömény gyűlölet... Miért van ez, Rezső, miért?

Rezső: Ne bonyolódjunk bele jobban! Úgysem értenéd meg!

Anna: Ha szeretsz engem, akkor elmondod! Nem élhetek olyan férfival, akinek titkai vannak előttem.

Rezső: Most meg zsarolsz, de nem engedem, hogy engem egyetlen nő is megszaroljon a szerelmével, érted? Még csak pár hónapja költöztünk össze.

Anna: Értem én, de ettől nem vagy férfias, és nem nyugtattál meg.

Rezső: Majd otthon beszélünk erről, jó?

Anna: Kíváncsi leszek! Nézd, ott toporog még mindig az az asszony, gyere, segítsünk rajta!

Rezső: Elkéstünk, hál' Istennek! Nézd csak, megérkezett a segítség!

Anna *(ágaskodik, úgy nézelődik)*: Arra a kalapos nőre gondolsz?

Rezső: Igen, rá gondoltam!

Anna: Őt is ismered valahonnan? Na, ki vele!

Rezső: Bárcsak ne ismerném! Ő a Lola – Vera utóda a bárban.

Anna: Formás kis nő, nem mondom! Ő meg mit vétett neked? Udvarolni akartál neki, és nem sikerült? Ha jobban megnézem, nem is való hozzád!

Rezső: Húzzunk el innen, mielőtt észrevesz bennünket! Hogy udvarolni én, ennek a kurvának – á, dehogy! Egy percig se gondold!

Anna: Valamiért mégis menekülsz előle, miért nem akarsz találkozni vele?

Rezső: Azon egyszerű okból, hogy összevesztünk, hogy összevesztem vele. Lola nagyon makacs teremtmény. Gyere, meneküljünk haza inkább.

Anna: Egy tapodtat sem mozdulok, azért sem megyek! Végére akarok járni a nőügyeidnek! Verát a sikeréért utálok, de hogy Lolát miért nem állhatod, bizony még magyarázatra vár. Gyere, ülünk szépen ide erre a padra, és lesz időd beszélni.

Rezső: Nem ülök a padra, ott megláthatnak, a lámpa odavilágít!

Anna: Bemegyek veled a melléktácaiba, és ott keresünk egy padot, rendben?

Rezső: Úgy beszélsz velem, mintha taknyos kisgyerek lennék. Vigyázz a kíváncsiságoddal, Anna! Amondó vagyok, hogy igyekezzünk haza, mindjárt jön a villamosunk, és otthon a jó meleg ágyikóban beszélgethetünk.

Anna: Nem tudsz már olyan könnyen levenni a lábamról, kedves! A mézesnapoknak vége!

Rezső: Nem akarom, hogy megfázz, hogy felfázz miattam! Na, menjünk haza.

Anna: Micsoda gyenge kibúvó! Ne nézz hülyének! Na ki vele, mi az, ami a lelkedet nyomja?

Rezső: Ne akard, hogy megsértődjek, mert nagyon nehezen békülök! Még időben, menjünk haza!

Anna: Nem is rossz stratégia! Még te sértődsz meg, amikor én csak világosan szeretnék látni meg élni, ha már veled vagyok. Még hogy megsértődsz, valami nincs rendben, istenemre mondom! Valami nincs rendben veled, érzem...

Rezső: A két hülye nő miatt?

Anna: De miért hülyék? Pakolj ki végre! Lolát megkörnyékeztetted valaha?

Rezső: Én a Lolát? Gondolod, hogy egy ilyen nő pont rám bukik?

Anna: Azért nem környékeztetted meg, mert úgy éreztetted, hogy nincs esélyed nála, merő gyávaságból? Vagy kisebbségi komplexusod támadt miatta?

Rezső: Nem bírom a magabiztosakat, a rendíthetetleneket sem. Értsd már meg végre!

Anna: Rezső, komolyan mondom, kezdek félni tőled, egyre jobban félek. Te nem bírod a sikereseket, a magabiztosakat, sem a rendíthetetleneket. Kiket bírsz egyáltalán?

Rezső: Téged bírlak, bírtalak, csak ne hergelj tovább!

Anna: Most már tudom, hogy miért kötöttél ki mellettem. Emlékszem, egyszer azt mondtad, hogy nagyon imponál neked a jámborságom meg a bizonytalanságom, azt mondtad, hogy majd segítesz nekem.

Rezső: És nem segítettem, nem tartottam be az ígéreteimet?

Anna: Dehogynem, ezzel kábítottál, csábítottál el. Végre valaki gyengébbel találkoztál, gyengébb voltam nálad.

Rezső: Na és rosszul jártál velem? Nem hoztam érted elég áldozatot?

Anna: Azt hiszem, az áldozatot is magadért hoztad! Gondoltad, hogy az élettársad után lesz egy balek, akit majd kisajátíthatsz és manipulálhatsz, igaz?

Rezső: Mindenáron veszekedni akarsz? Az isten szerelmére, hallgass végre!

Anna: Hallgass legyen a nevem? Abból nem eszel, drágám! Inkább a magyarázatra koncentrálj!

Rezső *(hízelegve)*: Milyen választékosan beszélsz! Látod, van hozadéka is a kapcsolatlagnak.

Anna: Ne tereld el a szót! Kíváncsian hallgatlak.

Rezső: Nos, Lola nem olyan tehetséges, mint Vera. Lola rohadtul élelmes és válogatós.

Anna: Majdcsak kibújik a szög a zsákból! Lassan, lassabban. Mit jelent, hogy élelmes? Meg hogy válogatós?

Rezső: Jaj, Anna! Tudod, hogy milyen remek szövegeket írok. Arra gondoltam, hogy dolgozhatnánk együtt, én írnám a dalszövegeket, Álmos Áron szerezne a zenét, ő meg énekelne, mindhárman jól járnánk anyagilag és szakmailag is.

Anna: Na és, mi történt?

Rezső: Mi történt, mi történt? Lola megsejtette a szándékomat, de a hátam mögött Délceg Dezsővel, a híres szövegíróval egyezkedett, össze is jöttek állítólag mint szerelmespár, a helyi bulvár megszéllőztette a kapcsolatukat.

Anna: És mi ebben a rossz? Senki sem lehet gondolatolvasó! Te csak úgy sunnyogsz, utalgatsz a dolgokra, de nincs benned szufila!

Rezső: Érted már? Elvette előlem a lehetőséget, a tehetségem bizonyításának a lehetőségét, most itt vagyok jól fizető állás nélkül, ezt Lolának köszönhetem.

Anna: Jaj, Rezső! Nem Lolának tartozol szemrehányással, mindennek szörnyű élettenséged az oka. Mindent magadnak köszönhetsz! Akármerre megyek veled, szinte mindenkire van egy szúrós megjegyzésed, ezért nem állnak meg beszélgetni veled. Most már értem.

Rezső: Délceg Dezsőt meg felveti a pénz, körülrajongják a nők, a modellek, szépségkirálynők! Erre fel Lola még gyümölcsöző megbízást kötött vele, a fene a pofájukat!

Anna: Azt mondtad, én vagyok beteg, és segítesz a gyógyulásomban. Úgy hiszem, Rezső, te sokkal betegebb vagy nálam, baj van az énképiddel, nincs, teljes mértékben hiányzik az önkritikád. Így akarsz élni?

Rezső: Persze, hogy lesz valahogy, majd megváltozik ez a világ, Uszító Ubul is azt ígérte, ha a bukott pártja újra győzni fog a választásokon.

Anna: Jaj, a politikával a sirba tudsz kergetni, meg ne halljam, hogy politizálsz, mert elválnak az útjaink, bizony isten!

Rezső: Annyira rossz velem az életem?

Anna: Mindig riogsz, károgsz, mint egy beteg varjú. Ez alatt a pár hónap alatt még nem hallottam pozitív dolgokat, történeteket tőled. Már akartam szólni emiatt.

Rezső: És amikor szeretkeztünk?

Anna: Akkor legalább befogod a szádat, és megkönnyebbülsz, jobban leszel.

Rezső: Csak ennyi? Ennyit tudsz mondani?

Anna: Nem. A munkám lett több. Főzök, mosok, vasalok, orvoshoz meg állásinterjúkra járok, mert nemsokára lejár a munkanélküli segély, aztán felkopik az állunk.

Rezső: Ne félj, találok én is jobban fizető munkát.

Anna: Bizonyosan találsz munkát. Én a jellemedtől félek, Rezső. A kábítástól, a bűnbakkereséstől, a gyűlöletedtől. Nem a maroknyi gyógyszerem fog megmérgezni, hanem a te jellemed!

Rezső: Majd beszélgetünk otthon, és lecsillapodsz, meglátod, drága...

Anna: Nehezen tudom túltenni magam bizonyos dolgokon. Azzal, ha most szépen odamész Verához, és holnap Lolához, köszönsz nekik, már szerzel egy jó pontot nálam. Hallottad, Rezső? Ők nem okai a te szerencsétlenkedésednek!

Rezső: Azt várod el, hogy megalázzam magam előttük a kedvedért? Tényleg ezt várod el?

Anna: Nem a békét várom el, a normális emberi kapcsolatokat várom el, ha a lelki nyugalom ára ez!

(Rezső nyeldekkel, köhög, fejét rázza, sehogy sem akaródzik köszönnie, ekkor hangzik fel a halott Boldog Béla hangja, csak Rezső hallja):

Béla: Rezső! Tedd, amit Anna mond! Örülj, hogy törődik veled valaki, mert már magadra haragítottad egykori barátaidat, magadra haragítottad a világot!

Rezső *(ámulva)*: Tényleg te vagy itt, Béla? Hogy lehet, hiszen nemrég eltemettünk...

Anna: Kivel beszélgetsz? Miket hordasz itt össze?

Rezső: Lehet, hogy már képzelődök, annyira felhúztál ma este...

Béla: Nem képzelődsz Te álnok! Eltemettetek, de a lelkem itt bolyong. A halállal nem pusztul el az ember lelke! Szépen mondom, kövesd Anna kéréseit, mert különben kipakolok, elmondom neki, milyen gyenge jellem vagy! Akinek tudsz, keresztbe teszel, de elvárod, hogy veled elnézőek, segítőkészek legyenek. Van egy-két jó történetem veled kapcsolatban, van ám!

Rezső: Az isten szerelmére kérek, hagyj békén! Nyugodjon meg a lelked! Hagyj békén!

Anna: Nem hagylak békén, és nem nyugszik meg a lelkem, csak azután...

Béla: Ugye hallottad? Tudod, mit kell tenned, Rezső! Most, azonnal!

Rezső *(Anna kezéért nyúl)*: Na gyere, Anna, megpróbálok köszönni neki.

(Annával kézen fogva elindul az utca végén várakozó nő felé.)

BOZÓK FERENC

HOLLÓSÍRÁS

Bujkálsz anyám, temetőben! Túnt barátban, szeretőkben ásnék, mint egy bányamélyben, szívdobogva, mérgesen! Körmömmel vájnám a földet, elemésztő szülőföldet, megteremtett: meg is ölhet, így dühöngtem rémesen! Kiszakadva anyaölből, keserűen, véresen ásom régi életem.

Füledt nyáron, éjfél tájon Poe-t olvastam: jobban fájjon rég elporladt sok-sok álmod, ifjúság: fosztott bazár. Nemhogy holló, de még fecske sem száll most a házereszre, mintha még a fűrge fecskék is tudnák, hogy halva már ő, ki ezt a házat lakta, nincsen híre – hamva már. Nem tér vissza soha már.

ALMÁSSY KATINKA

ŐSZ

látod a fákat
 az őszi varázsban
 tüzes színeket
 hullat a szél
 zizzenő levél
 táncol a légben
 csörög a dolmányos
 csillogó farka
 árnyékot röptet
 koppan a dió
 ugráló mókus
 dallal köszöntő
 feketerigó füttyögi
 a zord hideget
 kékülő galagonya
 kínál bogyókat
 illatot árasztó
 kertben ághegyről
 érett gyümölcsök
 hullanak Isten
 földjét e rejtett
 világot becsüld
 meg ember
 tiéd a bolygó
 ringató zord
 ősz lábunk elé
 illatos kincset
 avart borít

MÉSZÁROS GÉZA

SZENT TEREK, ÁLDOTT IDŐK

Csókos Varga Györgyi emlékkiállítás*

Harmincöt vagy negyven éve jártam először ebben a házban, ennek a háznak ebben a szobájában. Itt állt a szövőszék. Az élet itteni pompája a művész mesterség tömény jelenlétén kívül minden mást kizárt, és valami rejtélyes, sodró áttűnésben egyesült látomássá a híres Velázquez képpel, amelynek *Las Hilanderas*, *a Szövők* a címe. A spanyol királyi kárpitszövőműhely képe semmiben nem különbözött az itt láthatótól, kivéve egyetlen dolgot. Velázquez képe háttérében Ovidius Átváltozásából a szövőnő Arachne mítoszát idézi meg. Arachne, úgy is mint arasznyi, mértéket ad az emberélet fonál-hosszának. A mítosz sokrétűre hajtott világmagyarázat, egymásba ölelt tudományok jelentésvilága. Miközben a téridő kontinuum fogalmát magyarázza, Ovidius rámutat a rémre, amely minden szövőnőt fenyeget: a fonál végtelen hosszát beszőni végtelen hosszú időt kíván meg tőled! Ha mesterséged mélyvízi mámorba merít, tudásod végtelen tere elnyelheti véges idődet! Szeretettel urald a szakmád és alázattal önmagad iránt, mert több vagy annál, amiért megfizetnek. A vászon állóképe mozdult – és így kifordulva tengelyéből, az élő látvánnyal közös életre kelt. Néhány halk léptű, szép leánygyerek, a szövő Csókos Györgyi és Zeusz, a hatalmas, a szobrász Csákvári Nagy Lajos néznek vissza rám a jelenetben, amely a Velázquez képpel máig álomszerű egységben él. Ezért hívta hozzám Velázquez Etyeket Madridban is, és járja át itt ezt a házat azóta is Velázquez figyelme, miközben már a környező táj is beköltözött a jó Isten lába nyomába.

Csókos Györgyi, Zeusz és jómagam ezéleti közös valóságának karcsú tartóoszlopa, hogy Bernáth Aurél volt mindhármunk mestere a Képzőművészeti Főiskolán. A téridő mintaszerű folytonossága teljesült azzal, hogy ők a legelsőek voltak, én meg a legutolsó a Bernáth-tanítványok sorában. Ma mondanom kell, hogy a Bernáth-osztály a szerencsések kiváltsága volt, mert önmagában is kvalitást, titkos gondolatszabadságot jelentett, és életre szóló szakmai rangot ígért.

* Elhangzott Etyeken, 2022. július 28-án, Csókos Varga Györgyi emlékkiállításának megnyitóján

Elképzelem hibátlan atyai mesteremet, amint bátorító apró jelekkel tudatja a 19 éves Csókos Györgyivel, hogy felismeri benne az eszményi sakkjátszmák világos királynőjét, és rábízhatja a titkát: „A művészetet folytatni kell, nem kitalálni.”

„Amikor még kicsik voltunk, szüleink gyakran játszottak velünk együtt. Sétáltunk a patakparton, néztük a vidáman futó vizet. Úsztattunk fadarabkát, s azt mondtuk, kis hajó. Csináltunk papírcsónakot is, virágot, falevelet csónakáztattunk, küldtük őket a nagy folyóba...

– Ugye, anya, ez a patakocská olyan, mint egy kisfiúcska?

– S a folyó, az már ember? Hát akkor a tenger?!”

Csókos Györgyi legelső könyve, a *Szövés* című kezdődik így, ezekkel a természetes mondatokkal. Természetes az, akinek minden tevékenységéhez veleszületett tehetsége van. A kutató, akit szeretett eredményei lázban tartanak, ezt követően még tizenkét könyvet alkotott. Ismerhette a mondást: „Szitával merít vizet, aki könyv nélkül akar tanulni!”

Csókos Györgyi egyszerre világgyógyító művész, és világokat teremtő családanya. Ezt a boldogságos kettősséget azért kell sokszor elmondani, mert az ő élete példa, kérdések nélkül válaszol fájó gondjainkra. Itt egy pillanatra saját Édesanyámra is emlékezem, aki az idén lenne 100 éves. Györgyinek ehhez még négy éve van. Mi ötven voltunk testvérek, ti – kedves vendéglátók e házban – nyolcan. Aki vendégként érkezik egy ilyen családba, vágyaiban érezheti úgy, hogy testvérként van jelen, mert a testvériség nem eszme, hanem életminőség, anyáktól és apáktól ered.

Ha ő beszél, vagy róla beszélünk, nyomban megjelennek a gyerekek. Nyolc édesgyerekek, 35 unoka, 78 dédunoka – eddig! Egy olyan pillanatban, amikor Magyarország népessége fogyatkozik, de Európa népe sem képes önállóan ellátni, reprodukálni önmagát. Arra a kérdésre, hogy hátráltatták-e őt a gyermekei az alkotásban, a karrierben? – szelíden így válaszolt: Egyetlen gyerek többet ér, mint a karrier!

A gyerekek egyike sem jött üres kézzel. Mind üzenettel, feladattal, ajándékkal érkezett ebbe a kiválasztott családba. Igen, a család az, amit a kis jövevények kiválasztanak, és ezt a választásukat erősíti meg a szülők gyermekbe vetett hite.

Ennek a gyermekbe vetett hitnek olyan ereje van, mint a hívők istengyermekekbe vetett hitének. „Amint fent, úgy lent” – tartja a mondás. Itt most egy rövidnek szánt kitérőt teszek, de csak azért, hogy nagyobb öleléssel térhessek vissza Csókos Györgyihez.

A birodalmi Róma egy istengyermekek születésére vár, kevéssel Krisztus születése előtt. Vergilius a *Negyedik Eklogában* Zeus-Jupiter eljövendő „méltó magzatjáról” beszél. A Cumai Szibylla jóslata ígéri: „a magasságból küld új ivadékot a mennybolt.” Az Istengyermekek neve nem derül ki a vergiliusi versből, de békeszerető vizsgálódással azzal a Jézussal azonosíthatjuk őt, aki ismeri a létezés őseredeti természetét, és annak feltétel nélküli szeretetét hirdeti. Egyszerű szóval: Nem elég leszülnöd erre a világra, a saját jelenlétedet kell szeresd a létezésben. Kezdd ezzel: EN VAGYOK!

Nehéz eldönteni, hogy hozzá fordulva, most még az új pogányok vagy már a régi keresztények imádkoztak így: „Amíg te vezetsz, gonoszságaink minden megmaradt nyoma eltörlődik, és szabadítsd meg a földet az örökös félelemtől.”

A versben Vele újra az aranykor jön el, és mintha az istenerő forgatna visszafelé egy filmet, a képsor elindul a jelenből a múlt felé. Leállítja a kereskedelmet, leveszi a ten-

gerről a kereskedőt, aki helyett majd mindent meghoz a föld, azzal, hogy mindenféle mindent megterem. Az erős gazda leoldja fogoly szolgája tölgyfa-igáját; az eke-hasgatta televény begyógyul, a szőlőt nem sebzi többé a metszés. És ekkor perdül elénk a váratlan ígélet: nem lesz ki megtanulja a színek és a gyapjú kombinációjának hazugságait; vagyis a gyapjút festéssel hamisítani többé nem lesz se ok, se mód! Lám, egy kos agyagszín gyapja magától édes vörösre vált, és már az istenek akarata vonja bíborba vagy sáfrányszőkébe a legelésző bárányokat. Itt most leállítjuk a filmet, és látjuk a vásznon, ahogy az utolsó képkocka a vetítőgépben elég...

Attól tartok, a földek máig nem váltották be Vergilius várakozásait, bárhol is legeltek a birkanyájak, az elmúlt kétezer évben nem lehetett bíborszín gyapjút nyírni róluk. Ehelyett az emberek siettek a mezőkre, festőfüveket találni, és „vélek hasznosan élni”. Ez az iskola tudta, hogy a legnagyobb szám az Egy, a többi sok az ennek az Egynek töredéke. A boldogság határára költözött az, akinek tudata és tudattalanja egy rúgóra járt, mikor egy művészi alkotással a természet egészét hozta kapcsolatba.

„Tudod, ezek az öreg mamák itt Etyeken még ötven, hatvan évvel ezelőtt kislányok voltak. ... Az ő gyerekkorukban történt az a nagy változás, hogy elhagyták a régi „burjános” festést, mert kaptak a boltban mindenféle festéket. S elég könnyen, gyorsan festhettek új, kedvükre való, élénk, tarka színű fonalakat házilagosan... Az évszázadokig használt természetes kéket adó indigót sikerült helyettesíteni kátrányból olcsón előállítható hasonló erős kékkel. A festék tartós, erős színt adott, és húsz év alatt kiszorította a drágább, nehézkesen használható indigót. Aki ma vesz „indigót”, nem is sejtí, hogy ez a név egy növényé volt.” – meséli tovább nekünk Csókos Györgyi *Szövés* könyve.

A népek alaposan megismerték a boltost, aki az új festékek áráról tudott mindent, és talán észre sem vették, hogy közben az ő saját erdőt-mezőt átható tudásuk lett fölösleges. Lassan el is fogy az, talán örökre, ha Csókos Györgyi égi türelemmel nem menekíti be szíve diktálta tudós könyveibe.

De fejlődés ellen nincs orvosság! Elhaltak a füves kérdések, és elmaradtak az univerzum színes válaszai. A „festék” olcsóbb lett, a „fonalfestés” is gyorsabb, tehát az ember fejlődése töretlen. Egyedül talán csak a természet avult el kicsit, Teremtőjével együtt, csak az isteni mű fakult ki, fényében az emberi észnek. Nos, ez a legbutább, a legveszélyesebb érzés, ami csak emberben kotyvaszt halálos mérget önmaga ellen, de benne mindig, ha a nagy Tanítót letagadja az égről. Az ember félni kezd délben, érzékelése szállkás lesz és üres; az életminősége védtelen, és a ma kitett gyermeket már sem a munka gépi rendje, sem az okostelefon-terápia nem tudja megóvni az önpusztító szakszos unalomtól. A mesterség fogalmához közelebb férközött a kevesebb tudás, és benne a biztos kudarcok garanciája. Arrogáns művészetoktatási alapelvek kerültek uralomra: Amit én nem tudok, az ne legyen követelhető. Az amiről én nem akarok tudni, az ne legyen tanítható.

Csókos Györgyi és a magasságból köré sereglő gyerekhad úgy szállt szembe ezzel a rémülettel, hogy szinte rá se nézett. Ha dolgoz van, nem futja ellenségre; saját léted megélt jelenvalósága a győzelem. Ez már a szeretet sértetlen egyensúlya a cselekvésben és a gondolatban, amit csak a szentnek semmi megtalálni.

Nincs félelem, se aggodalom, csak csodálat és öröm van, mert „már százezer éve” birtoklod azt, amire sorsodnak szüksége van.

Három dolog maradt velünk a paradicsomból – mondja Dante, aki értett az ilyesmihez: a csillagok, a virágok és a gyerekek. Dante – aki itt Csókos Györgyi számos vonalzótt rajzában van jelen – a közös tudattalannak mindent átható Szentlelkét szólítja meg, mikor az *Isteni színjáték*ban Magyarországért szót emel: „Óh, boldog Magyarország! csak ne hagyja magát félrevezetni már...” Más fordításban ez a kíváncsi így hangzik el: „Óh, szentté lett Magyarország, csak tenmagától megveretni ne hagyja már magát...”

Választhatunk a kétféle óhaj között, Magyarország már félrevezetve és megveretve is volt eleget. De most végre kedvezzünk magunknak. Mert ezúttal Dante meghallgatásra talált. Csókos Györgyi áldottsága, szent és sérthetetlen lélekserege győzött!

Magyarország most végre nem hagyta se félrevezetni, se megverettetni magát.

VIOLA SZANDRA

SZOBÁDBA MINDEN ÉGSZAKOT

Vajsötét, kenyérillatos
a mindeneste,
az álom kiterít felleget,
szobádba minden
égszakot odavarázsol,
gyémántmély a reggel,
eget kővé dermedt,
az árnyék ákombákom,
körbeöleli, körbesírja
a házat az ereszt,
mákos szürkület,
vajákos délután
vagy inkább napszak
nélküli napéj,
de tisztán egyszer
minden nap átdereng;
ott találkozik
amint a földön,
úgy a mennyben is.

ZÁGON NORBERT

TÉLI BORONGÁS

Mintha elfáradt volna az idő,
S megállt, hogy megpihenjen,
Bágyadtan mered rá szikla és kő,
De feláll, hogy újra menjen,
És észrevétlen utol is ér.
Oly szép, oly szomorú a tél.

Olyan szomorú a tél.

Mikor a víz már megfagyott,
És néma rabként feszeng a térben,
Bezárt, talán már tetszhalott,
S nem tűr, csak kitart a szélben.
De egyszer majd megroppan a tér!
Oly szép, oly szomorú a tél.

Olyan szomorú a tél.

A Nap felkel, s újra nekilendül,
Tán nem ér el a földre soha,
Jég, havas szél egy híron pendül,
Nem virul már más itt, csak a moha,
S a hóban egy elárvult falevél.
Oly szép, oly szomorú a tél.

Olyan szomorú a tél.

EMLÉKEZÜNK

LENGYEL JÁNOS

BARTHA GUSZTÁV EMLÉKÉRE

A közösségi médiában olvastam a megdöbbentő hírt, 59 éves korában elhunyt Bartha Gusztáv kárpátaljai író, a Magyar Múzsza immár örökös szerzője. Gyanús volt nekem, hogy hetek óta nem válaszolt a megkereséseimre, de arra nem gondoltam, hogy ilyen súlyos a helyzet. A legutóbbi beszélgetésünk során nem panaszkodott nagyobb egészségügyi problémákra. Arról beszélt, éppen mit ír, milyen tervei vannak. Megbeszéltük, hogy befejezzük a nyáron félbeszakadt interjút, sajnos ez már nem valósulhatott meg.

Bartha Gusztáv 1963-ban született Mezőváriban, Később Nagyberegen élt, több kötetel rendelkezik, főként prózát ír, a Kárpátalján megjelenő Együtt folyóirat állandó szerzője volt, de publikált még más magyarországi és határon túli magyar irodalmi kiadványokban. A halálhíre megdöbbentette a kárpátaljai magyar irodalmi életet, köztük engem is. A félbemaradt interjú egy részletével búcsúzom Gusztávtól, nyugodj békében, jóbarát!

„Teszem, amit a többiek tesznek, akik úgy döntöttek, hogy a szülőföldjükön vészeli át a háborús eseményeket: számba veszem a lehetőségeimet, és megpróbálok egy kivitelezhető, jobban mondván, annak tűnő túlélési stratégiát felvázolni magamban. A feltételes módért nem csak az egymásnak ellentmondó hadijelentések hibáztathatók, a megélhetési nehézségek is közrejátszanak (a minimálbéres fizetésem vásárlóértéke jó, ha feléri a háború előttinek), de a legelbizonytalanítóbb tényező mégis az, hogy mikor lesz végre vége a háborúnak: hat hónap, egy év vagy két múlva...

Az évtizedek folyamán kialakult írói munkaszokásomat fent leírtak semmiben nem befolyásolják, mint ahogyan a hadiállapot következtében kiadott és életbeléptetett szigorú rendeletek sem. Nincsenek az írást „megdobó” költséges „rituáléim” (márkás bor, a környező sörözők körbejárása, Párizsig rohanás az ihletért stb.), műveim nagyrészt

fejben íródnak, rendeződnek struktúrává: a novella novellává, a kisregény kisregénnyé... Megjegyzem, hovatovább olyan süket vagyok, mint a nagyágyú, nem nagy kunszt kizárni a külvilág ricsajját.

Előző két kisregényemet, és most íródo regényemet az Együtt folyóirat folytatásokban közölte/közli. Ennek a közlésformának vannak árny és napfényes oldalai, de mivel az „árnyak” zömükben az én problémáim, maradunk a fényes oldalnál. Az írásaik nem a távoli múltban játszódnak, hanem olyannyira a közelmúltban, hogy az akkor történt események a mai napig beszédtemák, vitatkozás tárgyát képezik. Bevallom, erre én is rájátszottam, igyekeztem minél több dolgot átemelni a készülő műbe. Fogjuk rá, hogy hellyel-közzel, mintegy aktualizáltam a történetet. Na, ebbe a metódusba tenyerelt bele a háború. Mikor elpostáztam Laci bátyámnak a Trauma XIX. fejezetét, megpróbáltam valami magyarázatot adni, hogy miért nem tudtam elpostázni ezt az írást az idei harmadik számba, valami olyasmit írtam, hogy a háború nagyon bekavart... Nem érdekes. Ez a háború egy vízválasztó, János, a megelőző harminc évet elfújta a szél, megy a lecsóba, a kukába. Csak igazán fajsúlyos események, alkotások, művek fognak átmenetődni a háború utáni időszakra, a várva várt békébe, ami nem kizárt, hogy kegyetlenebb lesz, mint a háború volt. Bárcsak rossz jós lennék!”

LENGYEL JÁNOS

ELKALLÓDVA

Bartha Gusztávnak

Ma valahogy kikészültem,
Magányosan szétszórt vagyok.
Szemem tükre nem hazudik,
És már én sem hazudhatok.
Valami újra elveszett,
Talán nem lesz meg soha már,
Elveszttem valahol én is,
De ki lesz, aki megtalál?!
Csak szavaim maradtak,
Betűkbe zárt gondolatok.
Ne kérd soha, merre vagyok,
Ti csak mindig olvassatok!

FÖLDESZDY GABRIELLA

EMLÉKÜLÉS A NAPKELET FOLYÓIRAT INDULÁSÁNAK CENTENÁRIUMÁN

A Klebelsberg Kunó Művelődési Ház (Budapest, II. Templom u. 2.) megnyitása óta minden évben háromnapos rendezvénnyel emlékezik meg az 1921-től 1931-ig kultuszminiszteri posztot betöltő grófról. A modern művelődési központ a valamikori Forgách-kastélyból és a mellette lévő iskolából jött létre. Az intézmény mögött látótávolságban lakott a miniszter életének utolsó éveiben.

A 2022-es évben a gróf által kezdeményezett folyóiratnak, *Napkelet*nek száz éve történt megalakulását ünnepelte a Klebelsberg Kunó Emléktársaság, a Magyar Nemzeti Írószövetség és a Magyar Újságírók Közössége. A közösen szervezett konferenciára, november 12-re öt előadót hívtak meg, akik a folyóirat keletkezéséről, szellemiségéről, híres íróiról tartottak előadást.

A szóban forgó folyóiratot éppen Klebelsberg Kunó, frissen kinevezett kultuszminiszter javaslatára hozták létre, 1923 januárjában indult, és tizennyolc évfolyamot ért meg. A folyóirat létrehozása nagyon is céltudatos elvek mentén jött létre. Egy keresztény konzervatív szellemiségű lapot terveztek, ehhez Klebelsberg a magyarság ügyéért elkötelezett Tormay Cecile írónőt kérte fel főszerkesztőnek, aki külföldön is ismert írónak számított, és közéleti szerepe is volt itthon: 1920-ban megalakította a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége nevű civil szervezetet (MANSZ), amelyben a hazafias érzelmű asszonyokat szólította meg, s hívta egységbe.

Nehéz időket élt meg ekkor a trianoni békediktátummal szétszakított magyarság. A határon túl maradtak felé jelezni kellett, hogy együtt érzünk velük. Ha területileg el is szakadtunk egymástól, kulturálisan egyek vagyunk velük. Nem volt véletlen a címadás sem: a *Napkelet* a magyarság keletről való származását jelezte, másfelől beszédes megnyilvánulása volt az 1908 óta megjelenő, liberálisnak számító *Nyugat* című folyóirat ellenlapjaként, sőt riválisaként meghatározni magát.

A *Napkelet* 1940-ig tudott fennmaradni, s mindvégig magas színvonalon működött. Köszönhető volt ez Tormay Cecile nagyszerű egyéniségének, aki új szépírókat próbált

felfedezni a lap számára, emellett a Nyugatban rendszeresen publikáló költőket, írókat is igyekezett a saját folyóiratában is szerepeltetni. Tervei nem valósultak meg maradéktalanul. Sikerült neves költőket a lapban szerepeltetni (Reményik Sándor, Mécs László, a fiatal Weöres Sándor, Rónay György, Jékely Zoltán), de feltűnt Falu Tamás, Áprily Lajos, Komjáthy Aladár, Thurzó Gábor, a prózaírók közül Németh László szerepelt rendszeresen, Kodolányi János, Tamási Áron művei, de a filozófusok, történetírók, esszéírók tábora volt a legnívósabb. Hamvas Béla legtöbb cikke itt látott napvilágot, sokat publikált Hajnal István történetíró, Hóman Bálint és Szekfű Gyula, Mályusz Elemér történészek, Horváth János irodalomtörténész, Szerb Antal, Halász Gábor esszéírók, Németh Antal rendező, Rédey Tivadar színikritikus.

Tormay támogatta a határon túli magyar írókat, új tehetségeket fedezett fel. A nemzetközi szinten is jelen volt, 1934-től a Népszövetségben Madame Curie helyét foglalta el. Kétszer is jelölték Nobel-díjra, a második jelölés évében, 1937 áprilisában meghalt, így nem kaphatta meg. A lapot Kállay Miklós író szerkesztette még három évig. Bár a *Nyugat* legjelentősebb íróit nem sikerült átcsábítani, a lap óriási jelentőségű volt, példányszáma jóval meghaladta a riválisát, a művelt középosztály körében volt népszerű.

A november 12-i *Százéves a Napkelet* című konferencia délelőttjén mind az öt előadó a folyóirat egy-egy fontos tevékenységét, jelentős írócsoportját, illetve szellemiségét méltatta. Domonkos László író az alakulás körülményeiről, maig ható szellemiségéről beszélt, Dr. Nagy Gyöngyi történész a Tormay által felfedezett nőírókat mutatta be (Szentmihályiné Szabó Mária, Berde Mária, Ritoók Emma), Filep Tamás Gusztáv történész a *Napkelet* történészeit, filozófus-bölcselő vonulatát vázolta fel, benne Hamvas Béla, Mályusz Elemér publikációit ismertette, valamint a Hóman–Szekfű történész páros közötti személyes ellentétet anekdota-szerűen vázolta az érdeklődő közönségnek. Negyedikként Praznovszky Mihály irodalom professzor beszélt a *Napkelet* Madách-recepciójáról, ami az indulás évében éppen aktuális volt, Madách Imre születésének százéves évfordulóját ünnepelte az ország. Jobbágy Éva összefoglalta a Tormay által szerkesztett folyóirat magyarságra nézve jelentős érdemeit, méltatva a főszerkesztő hazafias törekvéseit. Előadásához számos fotót, korabeli szöveget, laprészletet vetített, amelyek híven illusztrálták a korszakos lapot.

A délutáni előadásokat a témához kapcsolódó filmvetítések zárták. Levétítésre került egy M5 adón szereplő tv-műsor, amelyben Horváth Szilárd moderálta azt a beszélgetést, amely Klebelsberg Kunó jelentőségét méltatta, utána a *Tormay-szobor avatása* című filmet láthatta az ott ülő közönség, amely mellszobrot 2013-ban avatták fel a Rókus kórház melletti parkban, a szobor készítője: Törley Mária szobrászművész.

A háromnapos konferencia első napján, november 11-én este került sor a művelődési ház háta mögötti parkban lévő Búza Barna által készített Klebelsberg mellszobor több szervezet, egyesület és magánszemély általi megkoszorúzására.

A harmadik napon, november 13-án délután két kulturális eseménnyel zárult a rendezvény: Legány Barna zongorakoncertjét hallhattuk, majd Simó József előadóművész Tormay Cecile *Séta a szentmihályi parkban* című írását olvasta fel.

A konferencián elhangzott előadások közül kettőt szerkesztett formában olvashatnak folyóiratunk 1. és 15. oldalán.

TORNAI XÉNIA

A FŰ HEGYÉN

Az esti fény, mi fenn lebeg a hullám taraján,
A harmatcsepp a fű hegyén, az álmos délután,
A néma köd, ha kél a hold egy őszi éjjelen
Már benne szöve ott lapult a Tervben végtelen.

A tested adta cseppnyi tér, mi gúzsba mégse köt,
Felfogni ezt a perc-időt az érzék, mind az öt,
S a lélek-csendnek ős ölén kinyíló gondolat –
Az égiek bizalma fent, közéjük ez vonat.

Az Isten az, ki benned él: te zenged ritmusát.
Szent lényege a Lét maga, mit lényeden mos át.
S e körfolyásban életed, mint suttogás, zenél:
Az ősi Tervnek részeként te vagy az út s a cél.

S ha új tavasz csicsereg a fán, és nedves már az ág,
Ha zöld a sarj, s nyers földszagot lehel a hóvirág,
Ha nyílik arc, s a rózsapír befutja két felét,
A Terv bevált, a gép forog, és megfogant a Lét.

H. Márkus Rozália:
Nőfa

RECENZIO ÉS VERSEK

SAITOS LAJOS

HOLDFÉNYBEN – MINDEN MÁS

Száraz Pál kisprózái

A felvidéki Nagyfödemesen élő és alkotó író, Száraz Pál *Holdfényben* című, újabb prózakötetével jelentkezett a közelmúltban. A szerző neve mára már egyaránt jól cseng mind a hazai, mind pedig a határon túli olvasók fülében. Hiszen – mint ismeretes – legtöbb írását a mesék világa szövi át meg át – jegyzi meg a recenzens. S mind-mind példabeszéd is lehetne akár, melyekből tanulságok vonhatók le olvasójuk számára. Persze, ehhez az is párosul, hogy közel áll Száraz Pál habitusához a könnyedség. Hiszen nemcsak felnőtteknek, de gyermekeknek is ír mesét és verset egyaránt. Utóbbiakból éppen a *Felvidéki Előretolt Helyőrség* című lap hasábjain találkozhattunk nem egyszer. Vagy éppen az elmúlt karácsonyi ünnepkörre időzítve adott közre gyermekverseiből egy lapozót/füzetet *Tarka lepke* címmel.

Ám maradjunk a kisprózáknál, a szóban forgó kötetnek előtörténete, hogy az író visszatérő vendége (mások mellett) a Vörösmarty Társaság által évente megrendezett határon túli irodalmi napoknak, mindamellett rendszeresen publikál a *Vár* című folyóiratban is. Történt, hogy kötetnyi kisepikai kéziratával jelentkezett a Lánczos Kornél – Szegfű Gyula Ösztöndíj Alapítvány pályázatán, mint tudjuk, sikeresen. A pályadíj megalapozta kötet kiadását, éppen a Vörösmarty Társaság gondozásában.

„Már a novelláskötet címének olvasásakor is kíváncsiság és kérdések merülnek fel az olvasóban: *Holdfényben*. Vajon ez annyit jelent, hogy a szerző éjszakai álmai és ihletet hozó ébrenlétei alatt született írásokról fog olvasni?

Aztán megerősödik az emberben az, hogy igen, e sokat ígérő könyvben egyszerre van jelen Száraz Pál álmvilága, annak kérdéseire, misztikumára és a való, őt körülvevő világ történéseire, jelenségeire adott válaszok. [...] Korábbi köteteihez hasonlóan (*Száraz szőnyege; A sah drágakövei* – a szerk.) [...] remek stílusban és szép magyar nyelven

megírt novellák cselekményei miért messze a szülőföldtől játszódnak, messze a Felvidék gazdag múltját, izgalmas jelenét megkerülő történeteket, eseményeket írnak le – meglepve, de lebilincselve az olvasót?

Mi ez? Hűtlenség? Elvagyódás? Szándékos megkerülése annak a közegnek, amibe Száraz és a sorsközös szlovákiai magyarok kerültek, Európa galádsága folytán?

Mint a versek világa, értelmezése, úgy a novella-, elbeszélés-irodalom, írások értelmezése és értékelése is egyértelműen egyéni dolog. A 'kétszer születik az írás' – esete. A világra-születés és az olvasóban való megfogantatás." – Idézhethük Bobory Zoltán *Száraz Pál különös hűsége – Gondolatok a Holdfényben* című könyvről címmel megírt előszavából.

A mintegy 130 lapos könyv szerkesztője és illusztrátora, P. Maklári Éva is hasonlóképpen fogalmaz: „Száraz Pál különleges élményt nyújt az olvasónak. Novellái egy része – az oroszánkirály lánya, a széltündér, a síró ezüstsírály – a mesék világából lép elének, de történeteik emberi történetek, gondjaik, örömeik velünk élnek. Különös misztikum hatja át azokat az írásokat is, amelyek hősei igazi emberek, akik csodákat élnek át, néha félelmetest, máskor gyönyörűségest: szenvedést, szerelmet, halált, boldogságot, veszteséget és győzelmet. Érdekes, izgalmas olvasmány...”

S ha már a számoknál tartunk: az öt ciklusra osztott könyv fejezetenként öt-öt novellát tartalmaz: *A sanghaji váza*; *A síró ezüstsírály*; *Szerelmem iskola*; *Szépkorúak*; *Titok a szigeten*, s minden „téma” megötszöröződik.

„...Szeptembertől főiskolás lettem, az itteni építészeti karon. Márciusban írt, figyelmeztetett a tavaszra, és azt ajánlotta, hogy Párizsból utazzam. De azt se bánja, ha Bécsből.

Azt válaszoltam levelére, hogy nem mehetek, mert sokat kell rajzolnom, vizsgák is maradtak el.

Az élet nem változott. Várni valakit, vagy az emlékekre gondolni, majdnem ugyanaz. Levelei elmaradtak, csak a napokban kaptam tőle híradást. Értesített, hogy férjhez ment egy finn festőművészhez.

'Boldog vagyok. Ugye azért nem haragszol?' – írta.

Talán mégis meg kellett volna csókolnom.” – fogalmazza *Annelia* című elbeszélésének befejező sorait írónk – egyes szám, első személyben.

Jó szívvel ajánlom Száraz Pál újabb könyvét az olvasó figyelmébe!

*Száraz Pál: Holdfényben
Vörösmarty Társaság, Székesfehérvár, 2021*

POZSGAI GYÖRGYI

A LÁMPAGYÚJTOGATÓ

Baranyi Ferenc: Tiszta szándékkal

„Nekem a csendes ember imponált,
Ki ballagott a bús utcák során,
S amerre ment,
Világosság támadt a nyomdokán.”
Reményik Sándor: A lámpagyújtogató

Valaki más életében meglátni a sajátunkét, óriási szellemi kaland. A leírt létszíkárkból ki-kibukkannak a magunk létmozzanatai is. Kicsit szégyenlősen, kicsit ráismelve önnön elhárított botlásainkra, akaratlan tévedéseinkre – így találjuk magunkat szemben saját tükörképünkkel Baranyi Ferenc versgyűjteményét olvasva. A kötet címadása is „otthonossá”, barátságossá teszi számomra ezt a terjedelmes, testamentumra emlékeztető könyvet. József Attila lázadó, a világ könyörtelenségében megmártózó szavai jutnak eszembe.

Az 1954–2022 között született versválogatás időrendben összeállított gyűjtemény, de tematikailag és hangulati szempontból is vezeti az olvasót. Hol az érzelmek kerülnek előtérbe, hol az a szellemi gazdagság, melyen keresztül igazi kultúrutazóként hív magával minket a versek szerzője. Akár Vergilius, kíséri lépteinket, miközben megosztja velünk léttapasztalatait. Én még éppen csak világra jöttem, amikor ezeknek a verseknek kezdeti, friss hajításai már útra keltek, és előre vetítették a későbbi elismert költői tehetséget. Az első sorok szerénysége tisztelettel párosul, ám az eltökéltség ott dobog bennük:

„Ne mérjete a nagy költőkkel engem!
Ők rég haladnak – én csak indulok...”
(Ne mérjete...) (Ne mérjete...)

Ott bujkál szívében az írás ösztöne, a tettvágy, a hit saját alkotói képességében. A fiatalság friss ereje, a nyiladozó szerelem titokzatossága, olyan pillanatok idéz számomra, amelyeket magam is átéltem olykor. Ugyanazok a dilemmák, az érzelmek ten-

gerében való elmerülés, találkozások, szakítások, melyek mindig gazdagítottak. Az érzelmek kicsordulása a sorokból, a pillanatnyi vágyak, a leplezetlen, tiszta szerelem határozza meg a korai versek hangvételét. Akaratlanul is felfedezzük a nagy előd, József Attila szemlélődő szeretetét, csodálatát, ahogyan a Kedves alakját öleli át szemével.

A szerelmi költészet mindig rejt némi szemérmességet, ez visszatartja az alkotót attól, hogy nyers, és keresetlen szavú legyen. És persze a tisztelet is mederben tartja a megnyilatkozásokat. Aki bonyolult érzéseit közrebocsátja, mindig valami konklúzió jegyében teszi. Akkor a vers már nem az övé, útjára engedi, hogy más is okuljon belőle. Amikor olvassuk a költeményeket, talán magyarázatot lelünk a saját magunkban dúló szövevényes érzelemvilágra. Okulunk a versekből mindannyian – költő, olvasó egyaránt. Az elszalasztott csók pótolhatatlansága, a néma beszédes szemek, az intim szituációkba betolakodó külvilág sok versnek sajátja. A leginkább azok az alkotások tetszenek, melyekben az emberi gyarlóság az érzelmeket nem tudja felülmúlni. Melyekben érezhető, hogy a szerelem nem erkölcsi kategória, hanem ösztönmitológia. Nem számít, hogy mikor kivel vagy, mert az érzelem vihara felold a bűntudat alól. Ugyanakkor az sem erkölcsi kérdés a költő számára, hogy a futókalandok mellett mindig az állandó társ mellé szegődik. Ám a társtól nagy áldozatot követel a kapcsolat. Ezt maga a költő is tudja:

„Szeretlek. Biztos így van, mert félek néha tőled,
hogy elveszíted egyszer minden-bíró erődöt,
hogy felbőszít a vakság, mely téged meg se látva
űz nálad haloványabb heveny-nők mámorába,
és lázadón ragyogsz fel, mert fájni fog, megértem,
nagy fények birtokában – maradni észrevétlen.”

(Roskadó alázat)

Újra és újra elgondolkodom ezen a versen. Az a fajta önfeláldozás ez, mint – fordított nézőpontból – Szabó Lőrinc: *Semmiért egészen* című írásában érzékelhető, csak az abban a versben megjelenő kegyetlenség nélkül. A könyörtelenséget a félelem helyettesíti, hogy egyszer megszűnik a harmónia, az egyensúly, és fellázad a társ.

Baranyi Ferenc szerelmi költészetében az a különleges erő mutatkozik meg, mellyel képes megosztani velünk személyiségének férfiségére vonatkozó értelmezését és önismeretét. A versekben ott ingáznak az ünnepek, a hétköznapiak egyaránt. Az egymás mellé „érés”, az élet közös cipelése sokszor elidegeníti a társakat egymástól, nekem a versekben mégis a másik iránti elköteleződésből megértés, elfogadás tükröződik. A kapcsolat kezdeti szépsége, harmóniája, az empátikus szemlélődés igazi érték mindkét fél számára. A házasságon kívüli kapcsolat érezhetően átmeneti állapot a költő számára.

Talán ezért felhőtlen és idilli – nem tartozik egyik sem a másiknak –, persze a nő számára mindig benne rejlik a kötődés; ez a szubsztanciája. A versekben sosem érzem, hogy bárkivel tiszteletlen lenne, nem sérti meg egyik partnerét sem, minden sora vállalható. Ám olykor keményen szól egy-egy szituációban. A *Fogadom* című vers – régi kedvencem – különösségével megragadott. Az ambivalens érzelmek egyik csodálatos példája. Bizony, ebben a versben közel áll a kíméletlensége Adyhoz, Szabó Lőrinchez:

„Fogadom, hogy bántani mindig igazságtalanul/ igyekezek, / mert „igazságos bántást” nem ismer az őszinteség...” A vers egésze egy ultimátum. Mintha egy kezdődő kapcsolatban a feltételek elfogadását várná a másiktól. A sorokban ott a kezdet, a vég lehetősége. Majd mintha lecsitulnának a tenger hullámai, idilli őszinteség nyílik ki a sorokon keresztül; a túlzások elkerülésével létező természetes, őszinte szerelem. Baranyi Ferenc szerelmi lírájában ott a személyes közvetlenség, leplezetlenség. Sok kedveséről név szerint is megemlékezik, nosztalgikusan beszél róluk. Vallomásai leginkább két asszonyhoz szállnak, akik iránt maradandó szeretetet, hálát érez. Számára ők a mértéket, a normát képviselik.

Előre haladva a kötet erdejében egyre inkább az önmarcangolás, a lelkiismeret bántó szóáradata, olykor a mentegetőzés tapasztalható. Majd az érzelmek jelképekbe burkolóznak, és a nehezen kimondható dolgokat parafrázisokba öltözteti. Dante, Don Giovanni, Petőfi, Ady, József Attila, hogy csak a leggyakrabban előfordulókat említsem. Az ember szinte ösztönösen észreveszi, hogy egy világkultúra bontakozik ki a szimbolikus szituációkból. Amikor a sorok között elmélázva föllebben a fátyol az általam kedvelt alkotókról, úgy érzem, rokonok vagyunk a költővel. Mint amikor „fél-szavakból megértjük egymást”. Mintha azt sugallnák a versek: „íme, én a verseim vagyok”.

Valóban, feltérképezhetővé válik az alkotó élete, személyisége. A nagy elődök, a kultúra számos reprezentánsa Baranyi Ferenc számára iránymutatók, érveinek halmozatát az ő gondolataikkal támasztja alá. Nem hagyhatom szó nélkül, hogy mennyire közel áll hozzá az olasz irodalom. Dante, Petrarca nemcsak tematikailag, szimbólumai-ikkal ragadják meg a költőt, hanem alkalmazza azokat a műfaji, formai megoldásokat, amelyek az ő nevükhöz kötődnek.

Dante *Komédiája*, komoly etikai dilemmáival saját erkölcsi kérdéseit, önmagával történő vitáit hozza kapcsolatba. Leginkább a Dante–Baranyi kettősségben érzékelem azt az emberi magatartást, amely Baranyi Ferenc egész költészetére érvényes. Nagyszerű fordítása a *Pokol*, amely számomra azért is jelentős, mert pedagógus lévén jó szívvel ajánlhatom a diákoknak is, hisz világos, modern nyelvezettel készült. Tudjuk, hogy a régies nyelvhasználat elriasztja a kevesebb tapasztalattal, ismerettel rendelkező tanulókat. Baranyi Dantéval fejezte ki legfontosabb erkölcsi mércéjét: „egyszer sem tagadta meg magát” (Dante=Durante). A hétszáz éve élt mester száműzetése és saját élethelyezete között is párhuzamot von.

„De így maradtam tiszta én: a „piszkos”
napi harcokban élesztvén az eszmét.
Száműztek érte, mint egy sanda gyilkost.”

(Dante=Durante)

Baranyi Ferenc alkotói, szellemi, erkölcsi elkötelezettsége átsugárzik az egész kötetben. Már a korai költészetében is érezhető a nézetkülönbségek miatti állásfoglalás szükségessége. Talán a legkorábbi, nehezen feldolgozható világnézeti különbség számára az, hogy szüleitől eltért a valláshoz való viszonya, és ez lelkiismereti feszültséget idézett elő az ifjú költőben. Kendőzetlenül leírja, hogy milyen érzések dúlnak benne.

„És nem könnyű idős apámmal
hajnalba fúló esteken
kíméletesen elvitázni
világon, renden, istenen,
s szeretni, mert jó, csak kemény...”
(Nem könnyű...)

Amikor búcsút vesz egyetemi éveitől, egyetemi társaitól, a nagy eszmékbe vetett hit erejéről szól, miközben aggódik, hogy a lelkesedés „lomhasággá silányul”. Lámpást tartva kezében figyeli a világot, a társadalmi változásokat, világpolitikai tendenciákat – minden gondolatában ott munkál népének sorsa felett érzett szorongás. Saját fiatalokra nemzedékének problémái is fel-felderengenek.

A „vasfüggöny-világ” lehangoló szomorúsága, az „itt” és „odaát” bizonytalansága váltja ki belőle azt az érzést, amely a világegységet szorgalmazza. Noha tudja, hogy ez utópia csupán, mégis jó elgondolni, hogy egyenlők vagyunk, ránk sem tekintenek csodabogárként, ha találkozunk a „vasfüggönyön” túl.

A méltóság elvesztése, a megaláztatás, a segítség hiánya, a közöny mind kétségbe ejtik a költőt. Benne az együttérzés honol, mit tehet – megírja. Mint ahogy megírta Móricz is a *Rózsa Sándor*-ban. Nagyon megindító számomra, amikor Veszélka elveszti méltóságát. Ez már nem is róla szól, hanem magáról az emberről. Mihez is vezet a kor-bácsútság?

„Erre már a sírás is megfagyott szemében, az arcán. Sírní csak addig tud az ember, míg méltatlanságot érez: ez már nem méltatlanság, hanem megsemmisülés. Itt nincs sírní könny, itt csak nincs többet káromkodós indulat, itt nincs emberi önértzet: itt már semmi sincs, csak az összeomlás, a letörtség, itt vége a világnak, vége az embernek.” (Móricz Zsigmond: *Rózsa Sándor*)

Baranyi olykor fanyarul, szarkasztikusan nyilatkozik, mert egyes dolgokról csak így lehet írni. Verseit behálózzák a költő feladatáról, a költői sorsról vallott nézetei. Évszázadokon keresztül minden alkotó foglalkozik ezzel a kérdéssel Janus Pannoniustól kezdve Radnóti-n keresztül a modern költőig. A költőnek elhivatottsága van, jövőbe látó képzelőereje, célja. Hol népevezérnek hívják, hol prófétának, hol messiásnak, de mindig az emberek lelkiismerete. A kialudt lámpák gyújtogatója. Akárcsak Petőfi vagy Ady, a mai alkotók is megírják a költői lét korszakos problémáit – elkeseredettségüket, kilátástalanságukat, a hiába harcot, a „rájuk-nem-figyelés” kiábrándító voltát. Mind ezek ellenére muszáj írni. Példaképének tekintí Radnóti-t, akinek a biztos halál tudatában is az volt a legfontosabb teendője, hogy a barakk sötétjében is írjon, dokumentáljon:

„...ő költő volt, igen! S ti, akik plüssben ülven,
nyafogtok, hogy hiányos az <<alkotó-körülmény>>,
egy répahéjnyi percig gondolatok csak arra,
ki úgy tapadt a tollhoz, mint kéz a puskaagyra.”
(És költő volt, igen!)

Milyen lélekbe markoló sorok! Valóban. Az elhivatottság nem néz körülményt, hanem ösztönből teszi, amit kell. Radnóti versei egy torz világ dokumentumai. Baranyi Ferenc

szintén megírja a valóságot, és az őszinteséget, hitelességet emeli ki a költő feladatai közül. Vallomásszerűen ír a haza, a táj és a nép szeretetéről. Minden szavával felemelkedésüket szolgálja. Fiatal korától kezdve öntudatra ébredésüket sürgeti. Ady nyomdokain haladva a magyarság és az európaiság találkozik felfogásában:

„Ez a nép, ez a halk szavú,
a Dunán és a Tiszán innen,
születésemtől fogva bent
uralkodik a sejtjeimben,...

...Szívemben itt találkozott
Európa az őshazával,
az én fülemben összecseng
a madrigál s a citerás dal,...”
(Duna–Tisza köze)

Versről versre morális kérdésekbe botlunk. Nem szívelheti az elvtelenséget, a gyáva-ságot, a szavak és a tettek álarcosbálját, az indulat nélküli, „óvatos fontolgatásokat”. Elítéli az üres, poshadt létminőséget, a „szerény állásfoglalást”, azt, hogy minden áruba bocsátható. Az értékek pusztulnak, válságban a kultúra. A becsület megőrzése, a hűség önmagunkhoz és vállalásainkhoz szintén fontos morális kérdések. „Dante igazával” érvel. A munka megbecsülése, a dolgozók érdekeinek tiszteletben tartását hangsúlyozza. Ostorozza a hibákat, s tehetetlenségében önváddal illeti magát is.

Baranyi Ferenc végtelen humanizmusa elítéli az emberellenes cselekedeteket, összefüggésbe hozza mindezt a haladó szellemiséggel, a szellemi szabadság kivívásával. Elvárja az önbecsülést, az emberi lét tisztességét. Nagy költőink szavaival érvel.

Önmagára nézve fontosnak tartja szűkebb hazájának, Angyalföldnek megbecsülését. A szeretete iránta sohasem múló, a Vizafogón lakni számára a hazaszeretetet jelképezi. Bennem megindítóan felsejlenek József Attila versei – *Külvárosi éj*, *Elégia* – a hazával való egygyé válás csodálatos vallomásai.

A rendszerváltás utáni időszakban – a versek tanulsága szerint – úgy érzi Baranyi Ferenc, hogy a dalok, a versek falba ütköznek. Lámpása továbbra is a kezében, szavai tiszta őszinteséggel szólnak. Keményen ítélik a mai állapotok felett – Adyt szólítja meg, és visszahangozza verseit. Elhűsége nem vitatott. Ugyanakkor érezhető, hogy elkeseredett a visszasságokat tapasztalva. A hazai társadalmi gondok összekapcsolódnak a történelmi tanulságokkal, és a mai nemzetközi problémákkal. Faggatja a nagy elődöket, szemrehányást tesz olykor nekik, kérdésekkel provokálja őket. Indulata sokszor egekig szökik. Azt a következtetést vonja le a tendenciákból, hogy a magyarság történelme akként alakult, amiképpen a jellemében a sorsa is benne rejlik.

A költő lábón kell, hogy maradjon, tennie kell a dolgát, nem maradhat csendben. Világot kell gyújtania – világosságot és az emberek lelkiismeretét – ha valaki lámpagyújtogatónak szegődött el.

Értelmetlen lenne Baranyi Ferenc költői virtuozitását ecsetelni, hisz oly sokan megtették már! Inkább néhány formai érdekességre hívom fel a figyelmet. Ezt a vaskos

kötetet végigolvasva érzékelhetők azok a tendenciák, amelyek egész költészetében ott virulnak. A legkülönbébb műfajokat, strófákat szerepelteti, és mind ezek a megoldások jelképes erejükkel is hatnak. Az olasz vagy a shakespeare-i szonett, a villoni ballada-forma, a dantei énekes szerkesztés mind sokatmondóak.

Baranyi Ferenc megtalálta gondolataihoz azokat az archaikus kifejezésmódokat, melyekbe beleöltözteti sokrétű gondolatvilágát. Adynál is tapasztaltunk ilyen megoldásokat (lásd krónikásénekek hatása). A tercínák olyan természetesen jönnek a költő tollára, mintha azonossá válna elődjével. Olyan mesterien alkalmazza a régi költői technikákat, hogy egyáltalán nem érezzük anakronisztikusnak őket, mert a modern tartalom olyan diszsonanciát idéz elő, hogy szinte magával húzza a formát. A paradoxonok meglepően az olvasót, rájövünk, hogy az igaznak tűnő állítások a józan észnek ellentmondó dolgokra vezetnek. Ez teremti a feszültséget.

Számomra a legvarázslatosabb az intertextualitás egyéni alkalmazása. A konkrétól az általánosig, a személyestől az ontológiai szintig, a mítosztól a valóságig terjednek a költő gondolatvilágából adódó párhuzamok, melyekhez idegen szövegű példákat hoz fel. A számára sokatmondó művészegyéniségek támasztják alá műveiken keresztül azt, amit mondani kíván. Súlyos érvek ezek, amelyekre felkapja fejét az ember. A mottónak használt idézetek, versrészletek elméleti és hangulati felütései az elkövetkező írásnak. A versekben gyakoriak a kérdésfeltevések – olykor rejtett költői kérdésről van szó –, hisz már nem élő személyekhez szólnak. A kérdések a költő sajátos attitűdjét jellemzik.

Mesteriek a szonettkoszorú és a középkori ballada új szemléletű felhasználása. Kicsit úgy érzem, hogy ezek segítségével a művész magára ölt egy szerepet. Különösen Dante és Villon esetében feltűnő. A szonettekben erősebben cseng számomra a modern költői magatartás.

Baranyi Ferenc sok barátjának, alkotótársának ajánl verseket, megszólítja őket sorai-ban. Ezek azért is töltönek el melegséggel, mert közülük jó néhányan személyes ismerőseim (Kaiser László, Góg János, Simor András, Czigány György).

Sok mindenről írhatnék még, hisz egy élet munkája van ebben a könyvben tele felfedezésekkel, kulturális élményekkel, érzelmekkel, szellemi értékekkel, csalódással, hittel és reménnyel, de ennyi fér egy recenzióba.

Nagy élmény volt számomra ez a kötet. Néha felhevített, olykor elszomorított, de mindig elgondolkodtatott. Aki együttében olvassa végig a könyvet, érzékelheti Baranyi Ferenc öntudatra ébredésének folyamatát, szellemi megvilágosodását, életének kalandos fordulatait. Erőt meríthet a versekből idős és fiatal, akiben él még a közösségi érzés, az egymás iránti megbecsülés és szeretet.

*Baranyi Ferenc: Tiszta szándékkal (Pályakép versekben)
1954–2022. – Papirusz Book Kiadó, 2022.*

FÖLDES DY GABRIELLA

A MINDENSÉG HÚRJAI

Tornai Xénia versei

Első kötetes költőt üdvözölhetünk a szerzőben, aki teljes poétai fegyverzetben lépett a nyilvánosság elé. Semmi nyoma a próbálkozásnak, kísérletezésnek, mert kikristályosodott filozófiai alapokkal, magabiztos költői tudattal állította össze a hetven költeményt, amelyeket öt ciklusba szerkesztett. A kötet 2022-ben a könyvhétre jelent meg. Előszavából megtudhatjuk magától a szerzőtől, hogy versei a covid-járvány előző két éve alatt keletkeztek, s azt is, hogy a kényszerű bezártság hozta elő belőle a költői megszólalást.

Tornai Xénia versei ciklusokba rendeződnek, szoros összefüggés van közöttük. A versek közötti kapcsolat komoly gondolatfolyam következménye, és filozófiai kérdések köré rendeződik. Ennek lényege röviden összefoglalva: a megélt világban a lélek elbizonytalanodik, eltűnnek a biztos fogódzók, nyugvópontok, itt az ideje a szembenézésnek, a mindenség felé fordulásnak. Kozmikus térbe helyezve a problematikát, egyedi létértelmezéssel találja meg a megoldást.

A *Mindenség húrjai* cím (ez egyben az egyik vers címe is) azt sugallja, hogy a kozmikus léten való filozofálás egy olyan hangszer, aminek húrjain lehet játszani. A hetven vers ezeket a húrokat pengeti, és nem akar sem túl modern lenni, sem absztrakt, nem ír szabad verset (mindössze két képvers található a hetven között), viszont szereti a hagyományos formákat, az időmértékes verselést, a kétütemű tízes szerkezetet, a páros-, kereszt-, és öllekezörimeket, és ezeknek sok más változatát.

A költemények, azon kívül, hogy egy új, panteisztikus világrendet fogalmaznak meg, hagyományt is őriznek. Könnyen fedezhetünk fel régi nagy költőink közül néhányat egy-egy sorban, vagy a vers hangulatában, szóhasználatában. Ilyenkor a ráismerés öröme hatja át az olvasót. A *keservek fája* című ballada alcímében is jelzi a tiszteletet ihletője iránt (*Ballada Arany János emlékére*), egy-egy verse Vajda János szóhasználatát, érzésvilágát közvetíti (*A remete*), Kosztolányi szelleme három versben is felbukkan (*Levél a mennybe*; *Kosztolányi*; *Apuska régi képe*), s negyediként ott érezhetjük magunkat a *Hajnali részegség* égi bálján (*Látomás*). De találunk Weöres Sándor ihlette költeményeket is (*Özönvíz*, *Aranyhíd*), vagy felvillan az Adynál, Babitsnál ismert szimbolista vonás (*Spleen*). Sőt Villon zseniális, paradoxonokra épülő költeményének egy sorára is ráismerhetünk: „Tűzben égve holtra fáztam, napsütésben bőrig áztam. / Emberek közt árva lettem” – a *Bölcsélet* című versből. Villon sorai az *Ellentétek* című versében: „Tűz-

ben égek és mégis vacogok / Paraszas kályhánál vad láz diderget / Hazám földjén is száműzött vagyok”. (Szabó Lőrinc fordítása.)

Általában minden ciklusban intellektuális tartalmakkal és megfogalmazásokkal találkozunk. A tanult ismereteket saját egyéniségére szabva láttatja velünk a teremtés óta megváltozott természetet, világrend és civilizáció problémáit, amelyekért az emberiség eddig elkövetett bűnei a felelősek. Ám azt vesszük észre, hogy az ismereteink új értelmet nyernek: egy megújult halotti beszédet találunk, ahol a bűnbe esett ember már fel sem fogja, hol s mikor követ el megbocsáthatatlan vétet, pokolra jutván a megméreteteskör (*Halotti beszéd 2021*).

Megrázó élménnyel találkozunk az emberi önhittségről, elbizakodottságról szóló versben (*Az új Noé*), rávilágít arra a szomorú tényre, hogy az ember az, aki elhagyta Istenét, és nem fordítva történt. Sokatmondó az *Atlantisz kincsei* című múltba néző költemény, amely az ember ősi létformáit hozza felszínre, az elsüllyedt földrészhez hasonlítva a belső én hol gazdag, hol bűnös létezését, ennek tudatosodására szólítva fel mindnyájunkat.

A költemények között találunk erős pozitív érzelmi töltettel bíró verseket is, gyermekhez, férjhez, mesterhez, valamely rokonhoz írt köszönő, elismerő, dicsérő, de mindenképp a kapcsolat erős voltát láttató gondolati háttérrel. Megrázóak az önmaga lelkével szembesülő, önostorozó versek, ezekben a versíró szinte lecsupaszítva vall bűnökről, a feloldozás lehetőségeiről (*Testről és lélekről; Bűneim*).

A gondolati gazdagságon túl minden költemény sorai között ott van a háláérzés, amelyet a költő érez a sok szépségért, örömért, az „örök pillanatért” (*A pillanat örök*). Arra tanít, hogy minden nap, minden percéért adjunk hálát a Teremtőnek, hogy életet kaptunk, amivel jól kell sáfárkodnunk. Ehhez szükséges az a kozmikus látásmód, amely Tornai Xéniát eltölti, amikor verset ír, amikor elszakad a mindennapok mókuskerekétől. Érdemes megismerkedni költői világával.

Tornai Xénia: A Mindenség húrjai. Versek. Bp., Rim Könyvkiadó, 2022., 144 l.

JÓNA DÁVID

VAGY LEGYEN TÉL

Szabó Lőrinc Nyár című versére

Tél. Szoba. Zaj. Éjfél.
Padló. Tető. Székek. Csend.
Alszik a tévé. Fény szalad.
A pókháló se rezzen. Benne légy tetem.
Rossz ott, ahol hideg a nagy ház.
Bent zajos a sötétség.
Kint senki.

CSONTOS MÁRTA

EGY KETTŐS ÉVFORDULÓ BŰVÖLETÉBEN

Gondolatok a Szabadság, hadd nézzünk szemedbe! című
kétkötetes kiadványról

A *Szabadság, hadd nézzünk a szemedbe!* címet viselő, az idei könyvhétre megjelent két vaskos kötet, Benke László kiadóvezető igényes, minden fontos részletre kiterjedő szerkesztésében kettős feladatot valósított meg két szerző életművének méltatásával.

A versekben, prózai írásokban és más kortörténeti dokumentumokban gazdag kötetek megelőlegezett, 2023-as kiadási dátuma arra utal, hogy a következő évben két költőről emlékezünk meg, a versszeretők és irodalomtörténészek öröme egyaránt; Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója és Tamási Lajos születésének 100. évfordulója alkalmából.

A kötetek aktualitását bizonyítja és megerősíti az a tény, hogy a szabadság és a hazaszeretet eszméjének ápolása napjainkban is ugyanolyan fontos, mint Petőfi és Tamási Lajos korában. Életművük ismeretében bátran kijelenthetjük, hogy a hazaszeretet ébrentartásához olyan költőkre van szükség, akik politikai rátermettségük és tehetségük birtokában a költészetet a közügyek szolgálatába képesek állítani. Mindkét költő életútjának ismeretében világossá válik, hogy nem elég pusztán a korszerű stílus- és beszédmódra fókuszálni, a küldetéses szerepvállalásra is szükség van az értékkeremtéshez. Ahogy Láng Gusztáv fogalmaz a *Kérdezz másképp...* című kötetében, szükség van extraliterális, esztétikán kívüli tényezőkre is, melyek társadalmiak, politikaiak és ideológiaiak.

Ebben a két kötetben két olyan alkotó életműve kerül fókuszba, akik költői szereptudatuk birtokában a költészet küldetését a társadalmi és nemzeti tennivalók szolgálatában jelölték meg, mert hittek abban, hogy a költészet meg tudja javítani a világot.

„Oh, szabadság, hadd nézzünk szemedbe / Oly sokáig vártunk rád epedve” – fogalmaz Petőfi vallomásosan egy versében, hiszen fontosnak tartotta az alvó nemzeti lélek ébresztését, megerősítve a kortárs Arany Jánosnak a *Nép Barátja* című lap egy számában azt a gondolatát, hogy szabadság nélkül az ember nem is Isten képére teremtett állat, hanem igavonó barom.

Petőfi, aki eltűnt a segesvári csatában, megmaradt a magyar nép költőjének mind a mai napig, kötődünk írásaihoz, ragaszkodunk megszerzett szabadságunkhoz, s ehhez erőt merítünk olyan férfias, jellemzilárd, a feladatot elkötelezetten vállaló és elvégezni tudó vátesz-költők írásaiból, mint amilyen ő volt. Kérése beteljesedett; a halállal szembe akart nézni, nem ágyban, párnák közt óhajtott a véget. A jól ismert vershez adalékként említhetjük, hogy Széchenyi egy 1848-as vezércikkben hasonlóan fohászkodott: „Óh, Istenem, ne hagyd elvesznem puha ágyban, kályhasut mögött, ha lehet, hazámat szolgálva haljak meg.”

A két kötetes mű szerkesztőjének, Benke Lászlónak legfőbb célkitűzése az volt, hogy Petőfi mellett, az éppen 100 évvel később született Tamási Lajosnak is méltó helyet jelölhessen ki az irodalomtörténetben, s kiemelhesse a feledésből.

Tamási ugyanolyan sorsvállaló, küldetéses költő volt, mint Petőfi Sándor, egy teljesen más történelmi korban, az 1956-os forradalomhoz kapcsolódva, de vele végtelenül igazságtalanul bánt el a sors, hiszen még életében mellőzték, elhallgatott, s mindmáig ismeretlenségben van, holott, ahogy Benke László fogalmaz: „Tamási Lajos a forradalom fellobbanásának, majd elfojtott emlékezetének szimbóluma.”

Tamási életben maradt, legyőzte a halált, de elvesztette hangját, s most a kötet szerkesztője magára vállalta azt a nemes feladatot, hogy visszaszerezhesse azt. Költészete a 20. századi Magyarország hiteles tükörképe, ilyen módon versei a szellemi ellenállás értékes dokumentumainak tekinthetők. A magyar politikai költészet jeles darabja a *Piros a vér a pesti utcán* című vers, melyet maga Tamási olvasott fel a Kossuth Rádióban 1956. október 26-án.

Ő volt az a költő, aki Komoróczy Emőke gondolait megerősítve, a munkássorsból kiemelkedni vágyó, elkötelezett, népi értelmiség szószólója lett, aki hitte, hogy egy új, emberségesebb világot lehet megteremteni, aki olyan közéleti lírát hozott létre, amelyben figyelemmel kísérhette a mindennapi életet, nemcsak szemlélőként, hiszen maga is abban a közegben élt, s tisztában volt azzal, visszautalva korábban említett versére, hogy „úgy született a szabadság, / hogy hullt a könny és hullt a vér”.

Nem elhanyagolható információ az akkori politikai helyzetben, hogy a *Piros a vér a pesti utcán* című verset Köpeczi Béla pártutasítására Tamási kihagyta *Keserves fáklya* című készülő kötetéből.

Mindkét kötet tematikusan elrendezett verseket tartalmaz, kiegészítve kortársak véleményével, értékelő gondolataival, irodalomtörténeti elemzésekkel, ami lehetővé teszi, hogy minden eddiginél teljesebb, összehasonlítható életmű bemutatás kerüljön az olvasók és a történészek kezébe.

Petőfi, mint főszereplő, a maga korában vezéregyéniségként volt jelen, főként a kávéházi találkozóhelyen, ahol sokszor került sor provokatív vélemények nyílt kimondására, s ha a *Dicsőséges nagyurakra* és a *Nemzeti dalra* gondolunk, világosan látjuk, 1848. március 15. valóban Petőfi napja volt, egy meghatározó és felejthetetlen élmény

megtapasztalása, amikor áthatolhatatlannak látszó falak dőltek le. Petőfi véleményvezéri szerepe örökre elvehetetlen marad, s annak ellenére, hogy a szabadságharc kitörésével megszűnt az az irodalmi közeg, ahol a márciusi ifjak hangjukat hallatták, költészetével szimbólummá vált, aki örökre itt marad velünk, még akkor is, ha tisztában vagyunk azzal, hogy a történelem menetében egy-két ember sohasem tudja megváltoztatni a világot, de legendát lehet köré építeni, ami erőt ad, megerősítve a küzdés szellemét az elkövetkezendő generációknak.

Benke László szerkesztésében a tájlíra, a szerelmes vallomások és az élet vagy halál kérdése tematikus válogatásban jelenik meg, így korabeli és kortárs költők és irodalmárok írásaival is találkozhatunk, hogy csak néhányat említsünk: Vajda János, Horváth János, Illyés Gyula, Vörösmarty, Arany János, József Attila, Csóri Sándor...

A Petőfi kötet egyik érdekes írása Margócsy István tollából született, s a Petőfi legendák hátterével foglalkozik, elsősorban a Barguzinban kiásott tetem és a szibériai fogság legendájáról tudunk meg érdekes adatokat. Akármilyen is az igazság, Petőfi kultusza örökké élni fog, egyszerre tekintjük jelenvalónak és nemlétezőnek, nem kizárólag költői teljesítménye alapján, hanem forradalomban betöltött szerepében, mely nemzetpolitikai szempontból semmiképpen nem hanyagolható erő.

A második kötet jelentősége abban rejlik, hogy a korábban említett emblematis *Piros a vér a pesti utcán* című vers Benke László, a Hét krajcár Kiadó vezetője által összeállított kötetben jelent meg, s nem utolsó sorban Benke László személyes kapcsolatban állt Tamásival, a mesterének tekintette. Sikeresen bemutatja és végkövetkeztetésként hangsúlyozza a szerkesztésében napvilágot látott kötetekben, hogy a köztudatban és a kánonban központi helyen szereplő költők és a meghalt, de elfelejtett, írók mind az olvasók, mind az irodalomtörténészek számára ismertek kell, hogy maradjanak, meg kell kapniuk az őket megillető helyet.

A második kötet gazdag versanyaga mellett számos kortörténeti jelentőségű dokumentumot találhatunk, számos olyan írást, melyek elismeréssel szólnak Tamási Lajos személyiségéről és költészetéről egyaránt. Halász Imre írásában kiemeli, hogy a két költő közötti száz év és a szilveszteri születési dátum egy láthatatlan összekötő kapocs Petőfi és Tamási Lajos között. Oláh János a kiszolgáltatott emberség egyik legmakacsabb őrzőjének tekinti. Az egyik leghitelesebb forrás Tamási szerepvállalásáról és munkásságáról Lezsák Sándor könyve az írószövetségi székházban folytatott vitáról, amelynek olvasását követően valóban belátjuk; az eltitkolt és bevallott múltban rejtőzik a keresett igazság. Az *Egy körúti sírkerezzre* című vers is egyértelműen fogalmaz, az utókornak tanulsággal: „Jöhet akárki, jöhet bárki, / hatalmában csak addig ér, / amíg sírunknál meg tud állni / s kezéhez nem tapad e vér.”

Tamási méltó helyét ki kell jelölni az irodalomban, erről olvashatunk Komoróczy Emőke a kötetben olvasható tanulmányában is, hogy a politikai-ideológiai viták kereszt-tűzében ne szoruljanak alkotók érdemtelenül a perifériára, mert nagy baj, ha a költő versei nem jutnak el azokhoz, akiket megszólítani szándékozott.

Írásomban, a bevezető gondolatokat felidézve, Szakonyi Károly egy, a *Lyukas Órában* közzétett méltatásra támaszkodva felmerül a kérdés, hogy mennyire korjelenség a bezárkózottság a mai költészetben, az írók igazságtartalma és az elképzelt világ valósága hogyan jelentkezik digitális világunkban, vagyis milyen az irodalmi szövegek

valóságreferenciája. Kántás Balázs *Poetica Humanistica Hungarica* című tanulmányában is a képviselési-közéleti költészet hiányáról beszél napjainkban, valahogy eltűnni látszik a közösségi beszédmód, hiába vannak változatos interpretációs lehetőségek.

Summázva az elmondottakat, bátran kijelenthetjük, Benke László két kötete minden részletre kiterjedve helyezi fókuszba Petőfi Sándor és az ismeretlenségből kiemelkedni kívánczó Tamási Lajos költészetét, hogy láthassuk a két költő életműve, a maga korában, a 19. és a 20. század hiteles tükörképét jeleníti meg.

A versek és dokumentumok elolvasását követően gazdagabbnak érezzük magunkat, tisztában vagyunk vele, mennyit kell küzdeni egy új, emberségesebb világ megteremtéséért, és értékeinek megőrzéséért. S hogy miért van ebben a kellő politikai érzékenység-gel és rátermettséggel rendelkező költőnek igazán nagy szerepe, arra Szerb Antal adja meg a hiteles választ: „A költő írása a lélek válasza a sorsra.”

Szabadság, hadd nézzünk a szemedbe! I–II.

Petőfi Sándor 200. születésnapjára

Tamási Lajos 100. születésnapjára

(szerkesztette: Benke László, Hét Krajcár Kiadó, 2023.)

SIMEK VALÉRIA

ANYÁMNÁL

Hajadon elakadt
pókhálók szövődnek.
Szavaidból csendes
záport szítál a magány.
Felegyenesedsz a
kapa nyelén. Lazított
földdarab-cserepeknek
tört élet karcolod.
Szívedben delelő
nyarak zümmögése
repít a végtelen
szalmaillatú
zizgésbe.

KARÁCSONYI RÓZSA-DAL...

(Es ist ein Ros entsprungen...)

Es ist ein Ros entsprungen
Aus einer Wurzel zart
als uns die Alten sunen
von Jesse kam die Ar
und hat ein Blümlein bracht
mitten im kalten Winter
wohl zu der halben Nacht”

Das Röslein das ich meine
Darvon Isaias sagt
Ist Maria die reine
Die uns Blümlein hat bracht
Aus Gottes ewigem Rath
Hat sie ein Kindlein gboren
Und blieben ein reine Magd

Íme nyílik egy Rózsa
fakad gyöngye gyökerből
mint éneklék régóta
kél Jessze vesszejéből
virágocskát terem
hideg tél közepén
éjfélnek idején”

Úgy vélem kicsiny Rózsa
kiről Izajás szóla
Tisztaságos Mária!
ki virágocskánk hoztad
Isten örök terve volt
kisdédként világra hordd
s maradj szűz szolgálója

Fordította: Kelényi István

Ez a karácsonyi népének, az 1599-es *Speyer Gesangbuch*-ban jelent meg, amit Kölnben nyomtatott Arnold Quentar.

Két jezsuita állította össze, eredetileg tehát katolikus énekeskönyv, azonban van benne Luthertől is egy dal: „Vom Himmel hoch, da komm’ ich her...” Két versszak szerepel itt a *Rózsa-dal*ból..., később hozzáírtak még tucatnyit...

Az 1609-es *Paderborni Ges.b.*-ban is szerepel. Valószínűleg ezt ismerte a jeles evangélikus zeneszerző Michael Praetorius, aki protestáns szellemben átírta a 2. versszakot, lévén ott Mária, a rózsa, ... De az 1609-es kórusműve csodálatosan szép. Érdemes meghallgatni. Az anglikán fordítások, közül az egyik, például SPOTLESS (szeplőtelen) és „termő” Rózsat mond... Gyönyörűen éneklé Renée Fleming a Mormon kórusral, egy másik fordításban, „Lo how a Rose E’er Blooming’ – kezdettel...! (Vagyis a rózsa, „kivirágzik”, = a németben is efféle, = „fakad” az entsprungen jelentése. A német etym. szótár szerint, az igéhez kapcsolva, az ent- kezdetét jelzi a cselekvésnek, történésnek.

A Jesse vesszeje utalás Izajás 11,1-es sorára, = „Vessző kél majd Izáj törzsökéből, hajtás sarjad gyökeréből”....

Érdekeséggként említem, hogy az éj fele = (éjfél) = régen ekként is szerepelt, éjtenéj/jel – lásd Cz–F szótárban. (K. I.)

FOLYÓIRATSZÁMUNK SZERZŐI

Almássy Katinka (1943, Penészlek) – költő. Tanulmányait Debrecenben, Budapesten, Franciaországban (Tourban és Párizsban) végezte. Fehér Mária- és Váci Mihály-díjas alkotó. Több kötete jelent meg. Balatonföldváron él.

Balajthy Ferenc (1946, Mór) – költő. Eddig közel húsz könyve jelent meg. A Vörösmarty Társaság tagja. Legutóbbi kötete, amelyben összegzi eddig verseinek legjavát. Elsősorban a Vár című folyóiratban olvashatjuk nevét. Székesfehérváron él.

B. Tóth Klára (1955, Budapest) – költő, író, festő-restaurátor. 1978 óta restaurálja a középületek falképeit, közgyűjtemények táblaképeit. 16 évig tanított rajtot és művészettörténetet. Ezzel párhuzamosan fest, illusztrál és ír is. 1996 óta vezet képzőművészeti táborokat nyaranta. Eddig 11 önálló kiállítása volt bel- és külföldön, és 7 családi kiállítása volt képzőművész gyermekeivel és keramikus nővérével. Eddig öt vers- és prózakötelet jelent meg, a hatodik kiadás előtt áll, öt kötete jelent meg társszerzőkkel. Többek között tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, a Restaurátorkamarának, az Írószövetségnek, a Katolikus Újságírók Szövetségének.

Balázs F. Attila (1954, Marosvásárhely) – költő. 1990-ben Pozsonyban telepedett le, ahol szerkesztő volt több lapnál, és a Madách Kiadó menedzsere. 1999 és 2001 között a Szlovákiai Magyar Írók Társaságának az elnöki tisztjét töltötte be. 1994-ben létrehozta az AB-ART Kiadót, amely 25 év alatt közel 900 címet adott ki. Többek között a párizsi Európai Tudományos és Művészeti Akadémia, a magyar és a román írószövetségek, valamint a Magyar PEN Club tagja. Rangos irodalmi díjakat kapott világszerte. 25 nyelvre fordították.

Bobory Zoltán (1946, Rum) – költő, író, a Vörösmarty Társaság elnöke, a Vár című folyóirat főszerkesztője. Székesfehérváron él.

Botos Katalin, Prof. Dr. (1941, Nagyvárad) – közgazdász, gazdaságtörténész. Professzor emerita a Szegedi Tudományegyetemen. Fő kutatási területei: pénzügyek, nemzetközi gazdaság, gazdaságpolitika, 1945 utáni gazdaság- és eszmétörténet, gazdaságtörténet. 1990-ben parlamenti mandátumot nyert, az első demokratikus kormány pénzügyi államtitkára, majd tárca nélküli minisztere, 1992-től a második kormányzati ciklusig az Állami Bankfelügyelet elnöke volt. 1994 után visszatért a tanári hivatáshoz. Ritka kivételként, három tudományterület doktori iskolájában (jog, történelem, közgazdaságtan) tanított, ebből kettőnek éveken át a vezetője is volt. Éppen ez az interdiszciplinaritás ad munkásságának sajátos színezetet. Tagja a MTA Köztestületének, az European Academy of Sciences and Arts-nak, és a European Business History Association-nak. Publikációs tevékenysége széles körű: számos könyv és tanulmány szerzője. A Magyar Köztársaság Középkeresztjének kitüntetettje.

Bozók Ferenc (1973, Gyöngyös) – magyar költő és esszéista. Magyar-történelem, valamint teológia szakos tanár, piarista szerzetes. Több mint tíz vers- és esszékötete jelent meg. Budapesten él.

Büki Attila (1948, Szombathely) – költő, író, újságíró, képzőművész. Tagja a Magyar Írók Egyesületének, az Érdi X-ART Képzőművészeti Egyesületnek, a stockholmi Egyetemes Magyar Képzőművészeti Egyesületnek, a Magyar Újságírók Közösségének, a Magyar Nemzeti Írószövetségnek. Létrehozza a büki és ócsai művésztelepnek. Alapító tagja az érdi és a bábolnai művésztelepnek. Lapok szerkesztője, legutóbb a Dunapart c. irodalmi, kulturális és társadalmi folyóirat főszerkesztője. Több mint húsz könyve jelent meg, legutóbb A mi időnk című drámakötete. Érden él. A Magyar Nemzeti Írószövetség alapító tagja.

Csák Gyöngyi (1950, Kisvaszar) – költő, novellista, drámaíró. Kaposváron tanított, nyugdíjba vonulásáig igazgatóhelyettesként dolgozott. Versei, novellái és drámái számos folyóiratban jelennek meg. 2010-14 között rendszeresen szerepelt a Fúzió Rádió irodalmi műsorai-ban. Tagja a Magyar Írószövetségnek. Legutóbbi kötete: Futókor (2020). Kőbányán él.

Csontos Márta (1951, Győr) – tanár, költő, közíró, irodalomtörténész. Tagja a Magyar Írószövetségnek, a Szegedi Írók Társaságának, az Erdélyi Magyar Írók Ligájának és a Vörösmarty Társaságnak. Mértékadó folyóiratokban publikál verseket, recenziókat és tanulmányokat. Legújabb kötetei: Látószögek (Kráter, 2018), „Zászló a szélben”, Transzcendencia és küldetésstudat Reményik Sándor költészetében (Hungarovox, 2020), Carpe diem-kísérletek, versek (Napkút, 2021). Sándorfalván él.

Domonkos László (1951, Szeged) – író, újságíró, televíziós szerkesztő. A Magyar Múza szerkesztőbizottságának tagja. Budapesten él.

Finta Éva (1954, Beregszász) – József Attila-díjas költő. Volt kirakatrendező, tíz évig foglalkozott képzőművészettel, festéssel és grafikával. Tizenegy évet töltött a felsőoktatásban (sárospataki tanítóképző), nyugdíjazásáig. 12 önálló kötete jelent meg. Legújabb könyvét 2021-ben a Magyar Napló adta ki Noé bárkáján rózsát címmel. 1990 óta a Magyar Írószövetség tagja. Sárospatakon él.

Földesdy Gabriella – irodalomtörténész, színháztörténész. Az ELTE Bölcsészkarán magyar–könyvtár szakot végzett, 1986-ban színháztörténetből doktorált. Egykoron Bácskában éltek címmel 2012-ben jelent meg családtörténete, 2016-ban pedig a Herczeg Ferenc kalauz (monográfia). Színházi kritikái 2014-től jelennek meg folyamatosan. Ennek összegzéseként Öt év színikritikái 2014–2019 címmel adta ki újabb kötetét. Tanulmányai középpontjában Csiky Gergely, Herczeg Ferenc, Madách Imre, Ambrus Zoltán és Bánffy Miklós áll. Tagja a Magyar Nemzeti Írószövetségnek.

Jobbágy Éva (1954, Dorog) – író, újságíró. A Tor-may Cécile Kör alapítója és fő szervezője. Több tanulmányt írt a méltatlanul mellőzött írónőről, akinek tárgyi és szellemi értékeit igyekszik megmenteni. Évtizedek óta részt vesz a Katolikus Újságírók Szövetségének munkájában. Tagja a Magyar Nemzeti Írószövetségnek. Budapesten él.

Jóna Dávid (1968, Budapest) – költő, író. Tizenhét évig tanított a zsámbéki főiskolán. Média tanár, újságíró, operatőr. Az Art'húr című kulturális, művészeti lap alapítója, a facebookon az Art'húr Irodalmi Kávéház főszerkesztője. Biatorbágyon él.

Kelenyi István (1946, Gyúró) – irodalomtörténész, művészettörténész, egyetemi oktató, újságíró. 2011-ben Petőfi Sándor Sajtószabadság-díjat kapott.

Latorcai Csaba Dr. (1976, Budapest) – a KDNP ügyvezető főtákará, a Területfejlesztési Miniszter hivatalának miniszterhelyettese. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2000-ben teológus, majd hittanári végzettséget, 2006-ban levéltáros, 2007-ben jogász diplomát, 2006-ban pedig a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen PhD fokozatot szerzett vallástudomány témában. 1998-ban a Miniszterelnöki Hivatalban szerzetesrendi tanácsadóként kezdett el dolgozni. 2018-tól 2022-ig az Emberi Erőforrások Minisztériumának közigazgatási államtitkára, jelenleg a Miniszterelnökség parlamenti államtitkára. Főiskolai tanárként több főiskolán és egyetemen tanít.

Lengyel János (1973, Beregszász) – történész, író, újságíró, publicista. A Magyar Írószövetség, a Magyar Pen Club tagja, a Magyar Újságírók Közössége elnökségének tagja. 2014-ben megkapta a „Nemzeti Újságírást” kitüntetés bronz keresztjét. Eddig tíz kötete jelent meg az utolsó 2019-ben, Feltámadás Beregszászon. Mitracsek ír visszatér címmel. Budapesten él.

Mártonfi Benke Márta (1958, Kunszentmárton) – festő, művészeti író. A Magyar Újságírók Közössége művészeti tagozatának vezetője, a Magyar Múza képzőművészeti rovatát szerkeszti. Rendszeresen vesz részt egyéni és csoportos kiállításokon, a Vásárhelyi Őszi Tárlaton többször szerepelt képeivel. Petőfi Sándor Sajtószabadság-díjas. Kunszentmártonban él. A Magyar Nemzeti Írószövetség tagja.

Mészáros Géza (Budapest, 1943) – Munkácsy Mihály-díjas festőművész. 1977 óta kiállító művész. 1997-ben az International Association of Hand Papermakers and Paper Artists (IAPMA) tiszteletbeli örökös tagjaul választotta. 2004-ben Mednyánszky László díjat kapott. Az 1990-es évek eleje óta művészettörténeti kutatásokat folytat. A Kárpát-medence és a szélrózsa minden irányának kapcsolatrendszerét az ábrázolások látható összefüggéseiben írja le. Budapesten él. Megjelent könyvei: Vidéki bolygó, 1999, Az egyetlen dimenzió, 2000, Égi ásatások, 2004.

Mihályi Molnár László (1953, Rimaszombat) – tanár, költő, publicista, művelődésszervező. 2002-től a kassai magyar tanítási nyelvű ipariskola tanára. Közel ötven éve ír verseket és tanulmányokat, amelyek antológiákban és három verseskötetében jelentek meg. A szlovákiai Sepsiben él.

Patócs Molnár János (1949, a Partiumban élt negyven évig) – író. A kolozsvári protestáns teológián szerzett diplomát. 1989 óta Szegeden él. PhD fokozatának megszerzését követően a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen docensi kinevezést kapott. A KDNP és a Barankovics Alapítvány regénypályázatának különdíjasa. Több regénye jelent meg. Szegeden él, tagja a Szegedi Írók Társaságának.

Payer Imre (1961, Budapest) József Attila-díjas költő. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát és PhD fokozatot irodalomtudományból. Önálló verseskötetei, Létbesurranó(1991), Föl, föl, ti rabjai a földalattinak!(1998), A bábjátékos függőnye meglibben (2001), Egyes szám, egyetlen személy (2003), Pattanni, hullani (2009), A fehér cápa éneke – The Great White Shark's Song (2009), Egyre közelít – Es kommt immer näher (2013), Fényből van a fal (2018). Versei rendszeresen jelennek meg rangos antológiákban is – Szép versek, Az év versei stb. Költeményeit lefordították angol, német, orosz és mongol nyelvre is.

Petrozsényi Nagy Pál (1942, Kolozsvár) – író, tanár. Elemi iskoláit Petrozsényben, a főiskolát pedig Marosvásárhelyen végezte román–magyar szakon. Több évi tanárkodás után Nagyváradra költözött, ahol bekapcsolódott az irodalmi életbe. Újságíró lett, ezzel párhuzamosan színházi rendezésbe kezdett. Erőteljes indítást érzett a nyelvek iránt, így megtanult németül, olaszul, spanyolul, franciául. Publikált az Irodalmi Jelen, Hetedik, Ezredvég és más folyóiratokban. Könyveit csak a Magyarországra történő áttelepülés után tudta kiadni. Nyolc kötete jelent meg eddig: életrajzi, színháztörténeti és nyelvészeti vonatkozású könyvek. Nemrég csatlakozott a Magyar Nemzeti Írószövetség munkájához. Kecskeméten él.

Pozsgai Györgyi (1954, Szolnok) – költő, író, műfordító, tanár. Az ELTE magyar–orosz szakán, majd a BME közoktatási vezető szakán végzett. A Terézvárosi Szakközépiskolában tanított évtizedeken át. Több mint tíz könyve jelent meg (versek, tanulmányok). Tagja a Magyar Írószövetségnek, a Kazinczy Ferenc Irodalmi Társaságának, a Váci Mihály Irodalmi Körnek. Budapesten él.

Pósa Zoltán, (1948, Debrecen). József Attila-, Szellemi Honvédelem díjas, Péterfy Vilmos-, Rát Mátyás életműdíjas, a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjével kitüntetett író, költő, irodalomtörténész, újságíró, a Magyar Nemzet nyugdíjas főtákará, a Magyar Írószövetség választmányi, a Keresztény Kulturális Akadémia rendes, a Magyar Művészeti Akadémia köztestületi tagja. Feleségével Barna Mártával, Máté fiával Budapesten és Balatonföldváron él. Legújabb kötetei: Az ezker-tedik, avagy az első éjszaka, (regény, 2019), Jászol-bölcsöd trónusánál, (válogatott versek, 2019), Péterek és Júdások, (elbeszélések, 2020), Trianon (versek, esszék 2020), Mitoszosz és ikonok (tanulmányok, esszék, 2020), Pirosbahajol a félelem (dráma, 2022)

Saitos Lajos (1947, Soponya) – költő, író. A Vár című folyóirat munkatársa. Tagja a Magyar Írószövetségnek és a Vörösmarty Társaságnak. Székesfehérváron él.

Schmidt Mária (1953, Budapest) – Széchenyi-díjas történelemszakos tanár, a Terror Háza Múzeum főigazgatója. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen

tanít. A XX. és XXI. Század Intézet és a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány főigazgatója. Kutatási területei: a magyar zsidóság története 1918-tól, Magyarország története a diktatúrák alatt, diktatúrák a XX. században. Külföldi kitüntetései: Francia Köztársasági Érdemrend parancsnoki fokozata, Lengyel Köztársaság Érdemrend Tisztikeresztje, Ukrajna Érdemrendje, Német–Magyar Barátság díj. A Szent György Lovagrend tiszteletbeli tagja.

Simék Valéria (1953, Bakonycsérnye) – költő. Országos napi- és hetilapok mellett számos folyóiratban publikált. Eddig hat kötete jelent meg. Legutóbb – 2020-ban – Fészkelő fény címmel jelent meg versesköténye. Első regénye – Hitem, szerettem – ugyancsak 2020-ban látott napvilágot. Tagja a Magyar Nemzeti Írószövetségnek.

Szafián Zsuzsanna (1948, Békés) – költő, író, tanár. Tanári végzettségét Budapesten és Szegeden szerezte, az írás gyermekkorától része életének. Az 1990-es évek óta rendszeresen publikál. 2004-ben a Tiszánál című versével 3. díjat nyert Szeged város pályázatán. Rövid prózai írásai főként az Accordia Kiadó antológiáiban jelentek meg. Három önálló kötettel rendelkezik, az utóbbi Janus-arcok címmel 2022-ben jelent meg. Jelenleg Szegeden él.

Szöllősy Tibor (1940, Borzsova) – író, orvos-idegyógyász, közíró, helytörténész. A Kárpátaljai Hirmondó című folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Többkötetes szerző, a Magyar Írószövetség tagja. Orvosként járt a csernobili katasztrófa helyszínén, visszaemlékezéseit könyvben örökítette meg A kigyó önmagába mar címmel. De nem áll tőle távol a humor sem, legjobb történeteit, aforizmáit, humoreszkjeit a Megér egy mosolyt című kötetben gyűjtötte össze. Nyírmadán él.

Tarjányi Imre (1945, Pusztasomorján) – költő. A Pázmány Péter Katolikus Hittudományi Egyetemen hittanárként diplomázott. Kifelé kopogtatás címmel jelent meg verseskötete a Kráter Kiadónál (Pomáz, 2002). Verseit gyakran olvashatjuk a Pannon Tükrös és a Vár című folyóiratokban. A Magyar Művészet rendszeresen publikál. Tagja a Magyar Nemzeti Írószövetségnek. Tapolcán él.

Tornai Xénia (1968, Budapest) – költő, tanár. Az ELTE magyar–angol szakán szerzett középiskolai tanári diplomát. Nyelviskolákban és cégeknél oktatott angol nyelvet. 2020 februárja óta foglalkozik komolyabban költészettel. A veresegyházi Hagyomány és lendület 2021 címmel meghirdetett irodalmi pályázat első helyezettje vers kategóriában. Versei jelentek meg a Napút, illetve a Napút Online folyóiratban, a Veresi Krónikában, valamint két tematikus antológiában (Karácsonyi pillanatok, Pillanat antológia). Budapesten él.

Tóthárpád Ferenc (1958, Szombathely) Kőszegen élő alkotó. Felsőfokú tanulmányait Szombathelyen és Pécsen végezte. Írásainak jellemzőit Bakó Endre így foglalta össze: „Műgond és a modernség.” Nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a határon túli magyar gyerekekhez (és felnőttekhez) eljusson a kortárs irodalom. Az 1980-as évektől publikál rendszeresen. 2003-tól a Kőszegi és Vidéke munkatársa, majd 2007 októberétől a

Kőszegi Hirmondó alapító főszerkesztője. 2008 áprilistól a Kőszegi és Vidéke felelős szerkesztője nyolc évfolyamon át. Utóbb megjelent önálló kötetei: A kultúra kőszegi (felleg)vara (2019); Vadalma (dráma, 2019); A végtelen fragmentuma (versek, 2018); Dözsöl az égen a Hold (estéli versek és versdalok CD és kottamelléklettel (2017).

Turbók Attila (1943, Budapest) – költő, újságíró, szerkesztő. Az ELTE bölcsészettudományi karán végzett 1975-ben. Az Ifjúsági Magazin irodalmi szerkesztője volt, dolgozott a Fiatal Művészek Klubjában, kulturális szervezőként a Zeneakadémián, a művelődési ház igazgatójaként Leányfalun. 1980-tól húsz éven át egy börtönügyi szakfolyóirat és a Börtönűjság című hetilap szerkesztője. Hat verseskötete jelent meg. Budapesten él. A Magyar Nemzeti Írószövetség alapító tagja.

Urbán Gyula (1938, Székesfehérvár) – költő, író, dramaturg és színházi rendező. 1963-ban szerezte diplomáját a Prágai Művészeti Akadémia bábrendező–dramaturg szakán. 1963-tól az Állami Bábszínház rendezője, majd 1992-től a Budapest Bábszínház tagja. 1979–80-ban Venezuelában volt vendégprofesszor, majd Dániában tanított esztétikát és bábjátékot. Több bábjátékát, színművét játszották színházakban, televízióban, rádióban. Verseskötetekkel is rendszeresen jelentkezik.

Ványai Fehér József (1959, Dévaványa) – író, költő. A 80-as évek vége óta szerepel folyóiratokban. A Magyar Írószövetség tagja. A Magyar Napló szociográfiai pályázatának (Önképünk az ezredfordulón) és a PoLiSz Csengegy-pályázatának díjazottja.

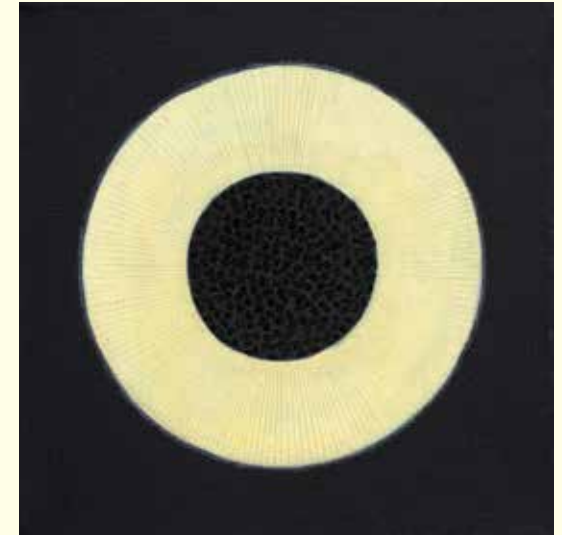
Veszélka Attila (Szolnok) – költő. 1962 óta Szegeden él. A Szegedi Akadémiai Bizottság Szépirodai Csoportja elnöke. Kölcsény-ermes.

Viola Szandra költő, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar-kommunikáció-filozófia-pedagógia szakán diplomázott. Eddig három verseskötete jelent meg. Szerkesztőként, a Poétikon című rádiós műsor vezetőjeként tevékenykedik. Három alkalommal nyert NKA alkotói ösztöndíjat, 2020-ban Móricz Zsigmond alkotói ösztöndíjat nyert. 2021-ben elnyerte az Irodalmi Jelen Költészeti-díját és a József Attila Emlék hely szonett-párbajának közönségszavát. 2022-ben Oláh János szerkesztői ösztöndíjban részesült.

Zatkalik András (1954, Budapest) – író, tanár, újságíró. Több kötete jelent meg. Nagy sikerű könyve: Boksay György idegenforgalmi és irodalmi munkássága (Pannonhalma – Balaton). Szabad Sajtó-díjat kapott 2016-ban. A Magyar Nemzeti Írószövetség Márai-pályázatának első helyezettje. Veszprémben él.

Zágon Norbert (1979, Budapest) – író, költő. A Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi karán diplomázott. Foglalkozott rendezvény- és oktatásszervezéssel, volt pénzügyi vezető, jelenleg gazdasági vezető egy beszerzési szakértő cégnél. A Szárnypróbalgatók 2022. évi országos pályázatán líra kategóriában III. díjat nyert. Tagja a Csongrádon működő Faludy György Irodalmi Műhelynek. Verseit olvashatjuk az Alföldi Paletta (2022) című antológiában. A Magyar Művészet folyóiratban először publikál. Maglódon él.

Nézzük meg, kiállító művészeink képi világa hogyan illeszkedik ebbe a metódusba?

Kiss Márta: Napfogyatkozás

Kiss Márta

Kiss Márta a reneszánsz korát felidéző, a képzelet terében mozgó, cselekvő színes alakjai és terei után univerzális gondolatokkal foglalkozik: a *Teremtés* vagy a *Napfogyatkozás* című képe szintén a világunkról szól, csak nem a közvetlen környezetünkről. Az alkotás teréből eltűntek a figurák, a spirituális jeleneteket felváltotta az alapvető kérdések feltevése. Hogyan jött létre és hogyan működik a világegyetem? A lényeg megragadása talán válasz ad az élet titkára, a keletkezésre és a pusztulásra. Márta új eszközökkel kísérletezik, a vászonra való varrással, melynek apró öltései kis csillagokra vagy porszemekre emlékeztetnek, és melyek egy sajátos, Kiss Márta univerzumának rendjét követik.

Kiss Márta: Teremtés

Vincze Angéla: *És Isten látja, hogy állok a Napon* (Pilinszky J.)

Vincze Angéla

Vincze Angéla közösségi ember. Kiállításokat szervez, tanít, festőkollégáknak segít. Ez a fajta mentalitás összefügg azzal, hogy ő nagyon érzékenyen reagál napjaink konfliktusaira, történéseire, megfogalmazva ezzel véleményét.

A *Robbanás* című képe, mely bizonyára a Notre Dame felgyújtására céloz, vagy a dróthálós kerítés mögött lévő szomorú tekintetű nő a mai kor eseményeire asszociál, elítélve a pusztítás és a gyűlölködés gondolatát is. Ám egyben filozófiai eszmefuttatás is, hiszen a robbanás valaminek véget vet, az apokaliptiszis azonban valaminek a kezdete is lehet. Angéla minden munkáját áthatja az emberségben és a szeretetben való hit.

Vincze Angéla: *Robbanás*

Zöld Anikó

Zöld Anikó művein keresztül az örök szépséget igyekszik megmutatni. A tenger és a sziklák az állandóság és a múlt jelképei. Zöld Anikó művészetében kulcsfontosságú a múlt jelentése és az örök eszményekhez való ragaszkodás. A művésznő számára fontosak az élmények, a természetből való kiindulás, nem csupán a fantáziájára hagyatkozik. Viszont a festmények légköre azért álomszerű, mert a vásznon már a földi valóság egy elképzelt változata jelenik meg, a képzelet tovább álmodja, és megtörténik a metamorfózis: a valóság emlékképekké lényegül.

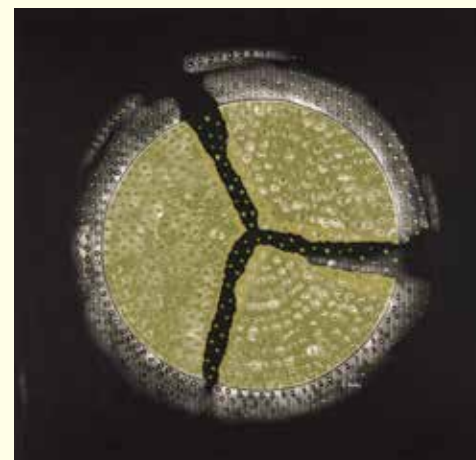
Zöld Anikó: *Tengerpart sziklakkal*

P. Boros Ilona: *Kapormező zápor után*

P. Boros Ilona

P. Boros Ilona vérbeli grafikus, aki művészi pályáján a bonyolult rajztól eljutott a leegyszerűsített formákig, és a ceruza mellett kézbe vette az ecsetet. Ma már inkább festő, mint grafikus. Ugyanakkor megtartotta, sőt elmélyítette grafikus látásmódját, elemző, kutató, töprengő habitusát tovább gazdagította. A mai világ kuszaságában ő a rendet keresi kapaszkodóként. A harmónia meglérére csodálkozik rá, amikor közel hajol a dolgokhoz, és meglátja a kapor vagy az életet hordozó spórák rendezettséget sugalló geometrikus szerkezetét. Felfedezi, hogy egy pici növény magában hordozza az univerzum teljességét. A kör gyakori motívum képein, ez a szimbólum az élet alapvető formáira, mozgásaira egyaránt utal.

P. Boros Ilona: *Spóra*

Schnedarek Réka: Sötétségből előderengő fény

Schnedarek Réka

Schnedarek Réka óriásnak tűnő növényének terében az emberi művek eltörpülnek. Nem a kaktusz szépsége számít, hanem az a gondolat, hogy minden viszonylagos, minden csak nézőpont kérdése. Ő is kutató elme, próbálja elképzelni, hogyan lesz a sötétségből fény? A filozófust azonban folyton folyvást legyőzi a vérbeli festő. A gondolat és az anyag küzdelmében a formák és színek kavalkádja veszi át uralmát a képein.

Schnedarek Réka: Szerelmünk virága

Papageorgiu Andrea: Napfényben fürdőző

Papageorgiu Andrea

Papageorgiu Andrea indulattal, érzékel teli, a látvány izgalmából született expresszív festményeit felváltották a meditatív víziók. Mint egy megszelídült háborgó tenger, Andrea is elcsendesedett, és elkezdett befelé figyelni, lelke legmélyén keresgélni. Ennek következtében sok önkép született az utóbbi időben, de fő témájává vált a közvetlen környezete is, az intim tér, melyben felmutatja az élet csodáit. Miből áll a boldogság? Lelki békénkhöz hozzájárulhat egy gyümölcscsel, kávéscsészével megrakott asztal, egy nyugodtan elfogyasztott reggeli. Andrea festői módsze-

reit is bővítette, szokatlan módon, az eddig vásznon, olajfestékkel megörökített témáit zománcal dolgozza fel.

A *Csendes boldogság* és a *Napfényben fürdőző* festménye a létezés örömét villantja föl. Az utóbbi kép körben való elhelyezése a világban uralkodó rendre, a napok körforgásszerű egymásutániságára utal.

Papageorgiu Andrea: Csendes boldogság

Hermkens Edit: Élőhelyem I.

Hermkens Edit

Hermkens Edit bravúrosan bánik az anyaggal, és le is győzi. Művei jellegzetessége, hogy vastagon hordja fel a festéket a vászonra. Most ő is kísérletezik.

Ábrándszerű, délibábos, csaloéka terei kettéválnak. A különböző napszakokban az égen megjelenő nap egy valódi táj illúzióját teremti meg. De gyorsan rájön a szemlélő, hogy ez nem a valóság. Két dimenzióban járunk: fenn, az égen és lenn, a földön, ahol a fossziliákhoz hasonló festékdarabok jelzik, hogy bizony, ez „csak” egy festmény, ez „csak” egy illúzió. A képzelet azonban képes egy térré, tájjá varázsolni a látványt, s a festő is segít, a kép címével elárulja: ez az *Élőhelyem*.

Hermkens Edit: Élőhelyem II.

Kemp Zsuzsa: Koszorú utca

Kemp Zsuzsa

Kemp Zsuzsa réges-rég rátalált egyéni hangjára, s ahhoz hű is maradt. Ő tud csak igazán érzékeny tereken kóborolni. Pedig minden valóságos a világában: az egyik kép címe *Koszorú utca*, a másiké *Megyek a Bembe*. Nem is lehetne ennél konkrétabb helymeghatározást adni. Igen ám, de ez a konkrét valóság átalakul Zsuzsa képzeletében, és egyéni vízióvá lesz. Humor és fájdalom váltakozik ezekben az érzelmekkel teli terekben. Mesebelinek tűnő világában esendők az emberek, furcsa kis figurái, girbe-gurba utcái, házai, felhői egyszerre tudnak bánatot és derűt sugározni.

Kemp Zsuzsa: Megyek a Bembe

Könyv Kata: Illúzió I.

Könyv Kata

Könyv Kata fiatal kora ellenére már hosszú utat tett meg a festői pályán. Nem régen római ösztöndíjasként az olasz fővárosban alkotott. A nagy foltokban, expresszíven megfestett munkákat felváltották az elmélyült kísérletek. Látásmódja alakulása, változása az érzékeny terek felé tereli. Minden képe sokkal többet jelent az elsődleges látványnál. Ő is eljutott a részletek vizsgálatáig. A most kiállított festményei pedig figyelmeztetnek, hogy a festőiségen túl létezik egy mátrix, melyről azt gondoljuk, hogy a valóság, pedig csak illúzió, vagy még az illúzió is túl lévő láthatatlan, de létező világ.

Könyv Kata: Illúzió II.

Nagy Otília: Tanú köz

Nagy Otília

Nagy Otíliát az őt körülvevő környezet érinti meg, számára a közvetlen valóság, a nap mint nap látott természet számít inspiráló közegnek. Olykor elragadtatja a látvány, de amikor kézbe veszi az ecsetet, nem a gyönyörködtetés a célja. Mélyebb összefüggéseket keres. Az egymás mellett sorakozó fák ritmusa, a színek titokzatos világa ejti rabul, s e lát-szólagos szépség mögött keresi a rendezettség eredetét. A *Tanú köz* című festménye pedig egyenesen lerombolja a szépség illúzióját. A város széle ez, mindennapos, ember alkotta tárgyakkal, építményekkel teli táj, amit még az előtérben húzódó drótkerítés is lehangolóvá tesz. Pedig a festőnő azért örökítette meg, mert valamiért szereti ezt a helyet. Az otthonosság érzése mindent szerethetővé varázsol.

Balló Andrea

Balló Andrea munkáin eltűnik a valóságos tér, megjelenik egy általa befogott, a való világból kiszűrt dolgok kaotikusnak tűnő szférája egy olyan érzékeny térben, melyben minden mozog, változtathatja a helyét, a gravitáció sem működik, a tárgyhöz hasonló dolgok lebegnek, mint az űrben. Ettől a kívülről a bizonytalanság érzése fogja el, mert bele szeretne kapaszkodni az ismertbe, a szemmel látható realitásba, szeretné felfedezni, hogy mi micsoda. Igen, mintha ez egy korona, ez mintha egy ecset, ez meg mintha ember lenne. Minden mintha. A „mintha” terében a dolgoknak csak a sejtetése történik meg. Tűnődjetelek, valóban hihetünk a szemünknek, vagy semmi sem az, aminek látszik.

Balló Andrea: Pihenő formák

Kron Zsuzsanna: Fügöny mögött

Kron Zsuzsanna

Kron Zsuzsa jellegzetes, egyéni hangvételű tájképei után az embert, elsősorban a női testet és lelket kezdte tanulmányozni. Egyre inkább rajzos, dekoratív, figurákat megörökítő munkákkal jelentkezik. Zsuzsa az érzelmek húrját pengeti. Érzelmi síkokra, érzékeny terekre enged betekinteni stilizált, szépen kiérlelt formáival, színeivel. Az itt látható két festménye közül az egyik a boldogság érzését fogalmazza meg anya és gyermek elválaszthatatlan kapcsolatán és a kék madár szimbólumán keresztül. A másik képen a cirkuszi élet jellegzetes alakja, a bohóc jelenik meg, akit érzékeny térben, a Fügöny mögött mutat meg a festőnő. A porondon nevetető mókamester a színpalak mögött esendő, saját életén eltűnődő, magába néző ember.

Kron Zsuzsanna: Kék madár

Ficsor Sarolta: Töredékek I.

Ficsor Sarolta

Ficsor Sarolta is úgy véli, a mai összetett világból csak töredékeket képes megragadni. Mintha Ady Endre sorai zengenének a fülében: „Minden Egész eltörött, / Minden láng csak részekben lobban”. Ő is kutat, vizsgálódik, elemez, megpróbálja a részletekben a teljességet megtalálni. Egy fatörzs kicsi része színeiben, formákban éppen olyan gazdagságot rejtegethet, mint egy hatalmas, felülről látott vidék. Absztrakciói a valóságos látványból kiinduló belső tájak.

Ficsor Sarolta: Töredékek II.

Mészáros Bori: *A béka és én*

Mészáros Bori

Mészáros Bori festő a klasszikus eszközökhöz nyúl, de újraértelmezi a hagyományokat. A külső dolgok belső megélése válik fontossá számára. Két festménye, a *Piperés csendélet* és *A béka és én* című, a festő belső világáról szól. A csendéletesen édesanyja tárgyait örökíti meg, kifejezve ezzel azt az elmélyült viszonyt, szeretetet, mely édesanyjához fűzi. A másik festmény még érzékenyebb tér: önarckép, mely őszinte önvizsgálattal társuló lelki kanossza.

Mészáros Bori:
Piperés csendélet